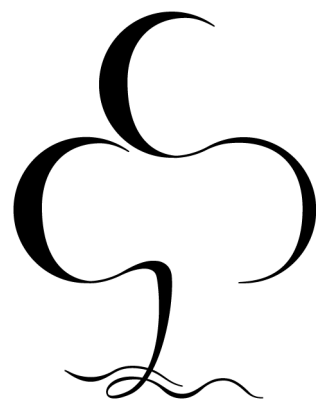

BEGROTING 2018

Versie t.b.v. behandeling in de gemeenteraad op 7 november 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Begroting hoofdstuk 0 t/m 8	7
2. Resultaat	44
3. Meerjarenbegroting + balans meerjarig	49
4. Algemene dekkingsmiddelen	54
5. Ombuigingen	55
6. Incidenteel nieuw beleid	57
7. Onvoorzien	62
8. Investeringsplanning	63
9. Subsidieplafonds 2018	71
10. Reserves en voorzieningen	72
11. Financiering	76
12. Lokale heffingen	81
13. Weerstandsvermogen	86
14. Bedrijfsvoering	92
15. Kapitaalgoederen	97
16. Verbonden partijen	105
17. Grondbeleid	113
Bijlage 1: Incidentele baten en lasten	121
Bijlage 2: Mutaties in reserves	123
Bijlage 3: Verklaring verschillen tussen de begroting 2017 en 2018	124

Voorwoord

B&W draagt financieel gezonde gemeente over aan nieuw gemeentebestuur

Voor u ligt de begroting 2018. Dit is de laatste begroting die wij als college opstellen. Begin 2018 zal een nieuw college en raad aantreden. Om die reden is deze begroting beleidsluw. We hebben als college en raad in de afgelopen jaren veel besluiten genomen. Over de wijze waarop wij aan onze inwoners zorg willen verlenen, over de inrichting van de dorpscentra Eelde-Paterswolde en Vries. We steken meer tijd én geld in het onderhoud van onze wegen én het openbare groen. Alle scholen én sporthallen/gymzalen worden vernieuwd en onze organisatie draait “op volle toeren”. Binnen de organisatie hebben we een forse koerswijziging ingezet. Onze samenleving verandert snel, onze inwoners vragen om een andere gemeentelijke overheidsrol. Wij zijn er trots op dat wij – samen met de gemeenteraad en de samenleving - deze enorme kwaliteitsslag in onze voorzieningen én in de openbare ruimte hebben kunnen realiseren de afgelopen vier jaar. De ambities die we in het manifest “samenwerken in vertrouwen” hadden gedefinieerd, hebben we kunnen uitvoeren.

Begroting financieel sluitend

De begroting is financieel sluitend. Voor alle jaarschijven kunnen we op dit moment een positief begrotingssaldo presenteren. Echter, in de begroting zijn een aantal grote onderwerpen als pm-post opgenomen. Op dit moment is het nog niet mogelijk het effect daarvan op het begrotingsresultaat te bepalen, omdat niet alle informatie bekend is en nog geen besluiten zijn genomen. Het effect op de begroting zal echter aanzienlijk zijn. De onderwerpen waar het om gaat, zijn onder andere de Omgevingswet, de gemeentelijke bijdrage aan de RUD, aanpassingen van de infrastructuur van Zuidlaren na definitieve planvorming rondom de sportaccommodaties en de centrumontwikkeling van Zuidlaren.

Het ontbreken van een regeerakkoord in Den Haag is eveneens een onzekerheid. De septembercirculaire, die wij in deze begroting hebben verwerkt, was beleidsarm en had geen grote impact op onze begroting. Op dit moment kunnen wij nog niet inschatten wat de effecten van een nieuw regeerakkoord zullen zijn voor onze financiële positie. We zijn overigens wel voorbereid op het opvangen van fluctuaties in de algemene uitkering door het ingestelde schommelfonds in de begroting.

Realisatie ombuigingsprogramma

Wij zijn in 2014 onze collegeperiode gestart met een tekort in de begroting van ruim € 3 miljoen en een omvangrijk ombuigingsprogramma van € 4 miljoen. Nu we bijna aan het eind van onze collegeperiode zijn, kunnen we concluderen dat de ombuigingen nagenoeg zijn gerealiseerd. Ons doel is een nieuw college niet te confronteren met nog te realiseren ombuigingen bij de start van hun periode. Daarom doen wij in deze begroting het voorstel de enige openstaande ombuiging “op de markten” af te boeken. Aangescherpte aandacht voor het dierenwelzijn, extra accenten gevraagd door de raad inzake de Zuidlaardermarkt hebben nog niet kunnen leiden tot het realiseren van de taakstelling van € 28.000. Daarmee blijven alleen de ombuigingen op het peuterspeelzaalwerk en de bibliotheken nog staan. Voor het peuterspeelzaalwerk geldt dat deze pas kan worden gerealiseerd wanneer de harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk door het Rijk een feit wordt. Voor de bibliotheken heeft de gemeenteraad vastgesteld dat de taakstelling wordt uitgesteld naar 2019. De bibliotheken werken aan een plan, dat hier feilloos in past.

Impuls voorzieningenniveau Tynaarlo de afgelopen jaren

Door een kwaliteitsslag te maken op diverse terreinen is het voorzieningenniveau in onze gemeente sterk verbeterd. Voorbeelden hiervan zijn

- De investeringen in de centra Eelde en Vries;
- Het accommodatiebeleid voor Vries, Tynaarlo, Eelde-Paterswolde én Zuidlaren;
- Investeringen in wegen en riolering;
- De investeringen in de sportvoorzieningen;
- Het transformatieplan sociaal domein;
- Het fors verhogen van de budgetten voor onderhoud van onze wegen;
- Het verhogen van de budgetten voor het openbaar groen.

Al deze investeringen hebben wij duurzaam houdbaar en toekomstbestendig in de begroting opgenomen, wat betekent dat er ook budgetten zijn om toekomstige vervangingsinvesteringen te kunnen doen, zonder hiervoor extra dekking in de begroting te moeten zoeken. Hiermee hebben wij het fundament van de begroting op orde gebracht.

Accenten voor 2018

Omdat de begroting 2018 ter invulling van het nieuwe college is, zijn ook de accenten die wij voor 2018 hebben opgenomen minimaal. Toch zijn hier wel enkele te noemen, omdat het gaat om de uitvoering van beleid waarover reeds besluiten zijn genomen, afronding van plannen/projecten die al in gang gezet zijn en ontwikkelingen in wet- en regelgeving, waarop wij ons moeten voorbereiden. De volgende onderwerpen hebben wij daarom als accent voor 2018 in de begroting opgenomen:

- Omgevingswet en omgevingsvisie;
- Uitvoeren van vastgesteld accommodatiebeleid Vries, Tynaarlo, Eelde-Paterswolde én Zuidlaren;
- Planvorming centrumontwikkeling Zuidlaren;
- Culturele gemeente voortzetten in 2018;
- Beheer en exploitatie van sporthallen en MFA's;
- Herinrichting gebied Meerzicht;
- Invulling geven aan de uitvoering en communicatie over het nieuwe afvalbeleid.

Ontwikkeling reservepositie

De afgelopen jaren hebben we grote toevoegingen kunnen doen aan de Algemene Reserve Grote Investeringen (Argi) door resultaatbestemmingen. Ons weerstandsvermogen is goed te noemen. In de komende jaren verwachten we wel forse onttrekkingen aan de Argi. Deze zijn nodig om uitvoering te kunnen geven aan bijvoorbeeld de centrumontwikkeling en de ontwikkeling van het accommodatiebeleid in Zuidlaren. Door de toenemende vraag naar kavels in onze gemeente hebben we de afgelopen jaren winstnemingen kunnen doen, die als onderdeel van de resultaatbestemming zijn toegevoegd aan de Argi. Ook de komende jaren verwachten wij winstnemingen uit de grondexploitaties te kunnen realiseren. Met de kennis van nu zal de Argi ruimte te bieden om ook in de komende jaren middelen beschikbaar te hebben voor incidenteel nieuw beleid. Daardoor kan een volgend college keuzes voorleggen aan de raad.

Overdracht

Dit college zal zorgen voor een inhoudelijk overdrachtdossier zodat er voor een nieuw college en nieuwe raad goed inzicht is in de te maken keuzes én de gevolgen daarvan voor de ambtelijke organisatie én de financiële positie van de gemeente.

Wij dragen met deze begroting de gemeente op een financieel verantwoorde wijze over aan een volgend gemeentebestuur met voldoende (financiële) ruimte om eigen keuzes te maken. Wij zijn ervan overtuigd dat het de goede samenwerking tussen het bestuur en de ambtelijke organisatie, de raad én de samenleving is geweest, die ons in staat heeft gesteld de ombuigingen te realiseren, alle besluiten voor te bereiden en de besluiten uit te voeren die door de raad genomen zijn in de afgelopen vier jaren.

College van Burgemeester en wethouders

1. Begroting hoofdstuk 0 t/m 8

- 0 Bestuur en ondersteuning
- 1 Veiligheid
- 2 Verkeer, vervoer en waterstaat
- 3 Economie
- 4 Onderwijs
- 5 Sport, cultuur en recreatie
- 6 Sociaal domein
- 7 Volksgezondheid en milieu
- 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing.

Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning

Wegwijs in een dynamische omgeving en duurzaam en degelijk financieel beleid

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

De dynamiek in de samenleving neemt toe en is steeds minder voorspelbaar. Economische, maatschappelijke, technologische en politieke ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op. Daarom voelen we de noodzaak om te anticiperen.

In 2016 hebben we onze koers naar een toekomstbestendig bestuur, beleid en ambtelijke organisatie vastgelegd in onze organisatievisie 'Koers'. De belangrijkste punten uit die visie zijn:

- Besturen op basis van vertrouwen
- Samen met inwoners beleid maken en uitvoeren
- Digitaal waar het kan, aan tafel waar het moet
- Dichtbij de inwoner.

Dit zijn de drijfveren voor onze organisatie en ons bestuur.

Een belangrijk middel om toekomstbestendig te zijn, is een begroting die in meerjarig perspectief materieel sluitend is. Helder en transparant financieel beleid is daarbij een voorwaarde. Daarnaast komt er geen nieuw beleid zonder financiële dekking. De structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Ook moet het weerstandvermogen voldoende zijn om risico's adequaat af te kunnen dekken.

Ambities

De Tynaarlose maat: dichtbij de inwoners

Onze dienstverlening is 21ste-eeuws. Onze inwoners kunnen steeds meer van onze producten en diensten digitaal aanvragen. We vinden het daarbij belangrijk om aan te sluiten bij wat onze inwoners verwachten en om een menselijke maat te hanteren: digitaal waar het kan en in gesprek waar dat nodig of gewenst is. We geloven niet in standaardoplossingen, maar in oplossingen op maat. De Tynaarlose maat, denkend vanuit het perspectief van onze inwoners en dichtbij onze inwoners. Wij willen dat zij onze brede dienstverlening (en dat is veel meer dan alleen het loket) blijven waarderen.

Transparant, voorspelbaar en betrouwbaar

We willen als gemeente betrouwbaar en voorspelbaar zijn. Dat vraagt om een toegankelijk, dienstbaar, verbindend en controleerbaar bestuur. We zijn een gemeente die doet wat ze zegt, en zegt wat ze doet. Het is duidelijk welke taken wij uitvoeren en op welke manier wij dat doen. Daarom werken we zowel in- als extern aan heldere structuren en is het duidelijk hoe we in verschillende situaties handelen en onze inwoners benaderen. Het zaakstelsel dat we momenteel invoeren, is daarbij een belangrijk hulpmiddel.

Meepraten en zélf doen, of: van expert naar netwerker

Het verwachtingspatroon van onze inwoners verandert. En daarmee ook onze rol. Die verschuift steeds meer naar een ondersteunende overheid die aansluit bij initiatieven en ontwikkelingen van buiten. Onze organisatie moet zich aanpassen aan die nieuwe rol. Op veel terreinen moeten we onze rol als expert afstoten. Daarvoor in de plaats moeten we onze netwerkfunctie uitbreiden: ontwikkelingen en initiatieven ophalen uit de samenleving en samen met inwoners, instellingen en ondernemers uitvoeren. Daarbij zorgen de initiatiefnemers zelf voor voldoende draagvlak in de samenleving. Onze netwerkfunctie moeten we vertalen naar de structuur van onze organisatie, maar het is met name een kwestie van houding en gedrag. We realiseren ons dat we daarbij een lerende organisatie en lerende bestuurders zijn. We zijn overigens geen juke-boxbestuur: 'U vraagt en wij draaien'. Dat wil zeggen: we beoordelen ontwikkelingen en initiatieven kritisch op nut en maatschappelijk belang, voordat we er gemeenschapsgeld in steken.

Natuurlijk blijven we ook zelf beleid en plannen ontwikkelen. Daarbij bieden we, waar mogelijk, tijdig en voldoende ruimte aan belanghebbenden en belangstellenden om mee te praten over

ontwikkelingen in eigen buurt en dorp. Daarbij hanteren we duidelijke spelregels en is aan de vooravond van ieder proces duidelijk wat het doel en de speelruimte is.

Maatschappelijk vastgoed

We benutten ons maatschappelijk vastgoed optimaal. Voorzieningen die bijdragen aan de leefbaarheid en saamhorigheid, vinden we belangrijk. Betaalbaarheid, rechtmatigheid, duurzaamheid, investeren en exploiteren zijn daarbij erg belangrijk. Investeren in vastgoed is voor ons geen doel op zich. Het zijn de activiteiten en initiatieven die we willen ondersteunen. We voeren onderzoek uit naar een mogelijke disbalans tussen het gebruik van maatschappelijk vastgoed in de praktijk en het bestaande relevante beleid en regelgeving. Tevens wordt het effect hiervan op de gemeentelijke begroting gecheckt. Doel van het onderzoek is om te komen tot een juiste beantwoording van huisvestingsverzoeken van maatschappelijke organisaties in de gemeente, die in lijn is met beleid en begroting.

Een gemeente die in staat is om in te spelen op veranderingen

De bedrijfsvoering is helder, lenig en slagvaardig. We hebben de basis op orde en kunnen flexibel inspelen op veranderingen, omdat we werken met een kernbezetting met daaromheen een flexibele schil. Waar we behoefte hebben aan specialistische kennis, en deze niet in huis hebben of hoeven te hebben, huren we die in vanuit de markt, tenzij die werkzaamheden een structureel karakter hebben. Samenwerkingsverbanden met andere partijen gaan we alleen aan als er duidelijk een meerwaarde (betere kwaliteit, betere continuïteit, minder kwetsbaarheid of lagere kosten) is aangetoond. In een apart hoofdstuk wordt het ambitieniveau rondom de bedrijfsvoering nader geformuleerd.

P&C-cyclus begrijpelijk en digitaal

Na de grote wijzigingen die we hebben doorgevoerd om de wijzigingen van het BBV in de begroting te verwerken, gaan we ons in richten op het digitaliseren van de planning & control-cyclus. Deze digitalisering past binnen de kaders van Koers.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Maatschappelijk vastgoed	Onderzoek naar een mogelijke disbalans tussen het gebruik van maatschappelijk vastgoed in de praktijk en het bestaande relevante beleid en regelgeving. Vanuit drijfveren Koers beheer accommodaties door gemeentelijke organisatie.	Beantwoording van huisvestingsverzoeken in lijn met beleid en begroting. Dicht bij de inwoners en gebruikers.	Team Ruimte en Ontwikkeling	1 ^e kwartaal 2018 December 2018
P&C-cyclus begrijpelijk en digitaal	Digitaliseren begroting en jaarstukken (P&C-cyclus).	Leesbare stukken voor gemeenteraad en andere belangstellenden en aansluiten op de Koers van de	Team Advies en Ondersteuning	November 2018

		organisatie.		
Van expert naar netwerker	Cultuurverandering op basis van drijfveren organisatievisie Koers.	Naar een toekomstbestendig bestuur.	Gehele organisatie	Tot en met de volgende raadsperiode.

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Het uitvoeren van de reguliere taken en het oppakken van acties resulteert in stukken die geagendeerd worden voor behandeling door de gemeenteraad. De behandeling van stukken kan informerend, opiniërend of besluitvormend zijn. Wij agenderen in 2018 de volgende onderwerpen:

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
Kwartaalrapportage voortgang investeringsplan bedrijfsvoering	Reguliere P&C momenten en informatiebijeenkomsten.	Informerend
Jaarrekening 2017	juni 2018	Besluitvormend
Perspectievennota 2018	juli 2018	Besluitvormend
Voorjaarsbrief 2018	juli 2018	Besluitvormend
Najaarsbrief 2018	juli 2018	Besluitvormend
Begroting 2019	november 2018	Besluitvormend
Belastingverordeningen	november 2018	Besluitvormend
Nota verbonden partijen	november 2018	Besluitvormend

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo 2017	
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,1	
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,1	
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 580	
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	5,9%	
Overhead	% van totale lasten	11,1%	
Burgerpeiling 2016	Norm/vraag	Tynaarlo	Referentiegemeenten niet stedelijk/25.000-50.000 inwoners
Hoe wordt de wijze gewaardeerd waarop de gemeente inwoners en organisaties betreft bij (de uitvoering van) het beleid en de samenwerking zoekt?	Rapportcijfer	5.8	6.1
Betrokkenheid en oplossingsgerichtheid van de gemeente.	Rapportcijfer	5.1	5.1

Hoe waarden de inwoners – over het algemeen – de dienstverlening van de gemeente?	Rapportcijfer	6.5	6.7
Hoe waarden de inwoners de dienstverlening via de digitale faciliteiten van de gemeente?	Rapportcijfer	6.6	6.5
Hoe wordt de communicatie en voorlichting vanuit de gemeente gewaardeerd?	Rapportcijfer	6.3	6.6

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
40.01 Bestuur	2.395.055	1.458.884	1.454.908	1.409.797	1.374.957	1.339.497
40.02 Burgerzaken	1.766.871	1.162.311	1.201.504	1.219.891	1.239.664	1.260.077
40.03 Beheer overige gebouwen en gronden	815.090	238.628	275.239	277.734	280.353	283.052
40.04 Overhead, Ondersteuning organisatie	3.433.118	8.864.879	8.305.996	8.052.566	8.323.918	8.440.392
40.05 Treasury	2.051.578	-210.091	-223.819	-33.271	224.276	134.337
40.07 Algemene uitkering en overige uitkeringen	0	252.062	500.000	500.000	500.000	500.000
40.08 Overige baten en lasten	645.105	296.986	697.802	185.205	187.958	190.916
40.09 Vennootschapsbelasting	78.500	120.000	85.700	72.000	67.800	61.000
40.11 Resultaat van rekening van baten	0	135.881	0	0	0	0
40.61 OZB woningen	633.528	249.203	252.080	255.988	260.224	264.663
40.62 OZB niet-woningen	0	15.759	16.653	16.902	17.156	17.413
40.64 Belastingen overig	0	5.235	5.462	5.543	5.627	5.711
Totaal lasten	11.818.845	12.589.737	12.571.525	11.962.355	12.481.933	12.497.058

Baten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
40.01 Bestuur	217.711	192.989	161.602	109.444	55.129	0
40.02 Burgerzaken	614.344	632.729	574.361	583.551	594.055	605.342
40.03 Beheer overige gebouwen en gronden	1.355.097	318.882	210.925	214.297	218.161	222.312
40.04 Overhead, Ondersteuning organisatie	282.410	66.586	160.786	45.444	46.264	47.144
40.05 Treasury	5.242.358	347.611	354.911	354.911	308.654	308.654
40.07 Algemene uitkering en overige uitkeringen	36.793.788	36.282.789	37.915.872	38.586.859	39.240.436	39.834.500
40.08 Overige baten en lasten	999.833	27.505	27.560	28.001	28.505	29.048
40.11 Resultaat van rekening van baten	0	0	0	0	0	0
40.61 OZB woningen	3.976.547	3.936.916	4.042.385	4.123.017	4.205.370	4.289.424
40.62 OZB niet-woningen	1.142.765	1.241.835	1.272.372	1.297.819	1.323.776	1.350.251
Totaal baten	50.624.854	43.047.842	44.720.774	45.343.343	46.020.350	46.686.675

Saldo hoofdstuk excl. mutaties reserves	-38.806.009	-30.458.105	-32.149.249	-33.380.988	-33.538.417	-34.189.617
--	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Toevoeging aan de reserve	7.642.900	2.142.076	808.774	870.273	978.117	1.058.048
Onttrekking uit de reserves	5.114.907	4.821.472	2.942.528	1.825.468	1.805.202	1.790.732
Totaal mutaties reserves	2.527.993	-2.679.396	-2.133.754	-955.195	-827.085	-732.684

Saldo Hoofdstuk	-36.278.016	-33.137.501	-34.283.003	-34.336.183	-34.365.502	-34.922.301
------------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Hoofdstuk 1: Veiligheid

Veiligheid maak je samen

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

De gemeente handhaaft wetten en regels op het gebied van openbare orde en veiligheid. En dat beschouwen we als één van onze kerntaken. Maar veiligheid creëer je gezamenlijk. We werken samen aan een veilig en prettig leefklimaat. Een integrale aanpak. Dat doen we intern; vanuit onderwijs, welzijn, sport en verkeer. En ook extern; met de politie, Veiligheidsregio Drenthe, openbaar ministerie, onze buitengewone opsporingsambtenaren (boa's), sociale teams en inwoners. Onze aanpak richt zich hierbij op preventie, repressie en nazorg. We proberen problemen zoveel mogelijk aan de voorkant op te lossen. Bijvoorbeeld door probleemgedrag bij jongeren vroegtijdig te signaleren. Dit heeft een sterke relatie met de Jeugdzorg. Waar normen worden overtreden treden we stevig en snel op. De jongeren die daadwerkelijk overlast veroorzaken -en hun ouders- stellen we verantwoordelijk wanneer er sprake is van schade.

We borgen de veiligheid zo efficiënt mogelijk en anticiperen op ontwikkelingen. Want Tynaarlo mag dan een relatief veilige gemeente zijn, we hebben ook te maken met landelijke ontwikkelingen op het gebied van veiligheid en criminaliteit.

Ambities

De misdaad is georganiseerd, nu de overheid nog...

Het is algemeen bekend dat de misdaad in Nederland zich organiseert. En hoewel de omvang daarvan in Tynaarlo wezenlijk anders is dan in het westen of zuiden van het land, de onderwereld mag hier niet boven komen. Bij de aanpak hiervan willen we het waterbed-effect voorkomen. Dus niet op één of twee plekken druk uitoefenen, waardoor het water via andere kanalen gelijk weer zijn weg vindt. Wij zetten in op een integrale aanpak, zoals hierboven reeds beschreven, waarin de hele veiligheidsketen actief is. Hierbij gaan we de instrumenten die wij als gemeente in kunnen zetten intensiever gebruiken. Denk hierbij aan het Damocles-beleid. Ook wordt er voor vastgoed transacties een bibob-beleidslijn opgesteld. Komend jaar gaat daarnaast de wet aanpak woonoverlast in werking, de APV wordt hierop aangepast. Dit kan in de toekomst een belangrijk hulpmiddel voor de burgemeester worden.

Dichtbij de inwoner

Ook op het gebied van veiligheid passen we onze ambities uit Koers toe. We willen de inwoners meer dan nu betrekken bij hun eigen veiligheid. We hebben bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma integraal veiligheidsbeleid de inwoners om input gevraagd. Dit hebben we gedaan door middel van een enquête en een drietal inloopavonden voor de grote kernen + omgeving. Ook in de toekomst willen we graag gebruik maken van de input van de bewoners. We willen dat onze inwoners zich vrij voelen om situaties van zowel objectieve als subjectieve (on)veiligheid aan ons melden. We willen ook bereiken dat inwoners zich meer verantwoordelijk voelen voor hun eigen veiligheid en zelf initiatieven ontplooiën om onveilige of ongewenste situaties te verbeteren. Hierbij kan gedacht worden aan de WhatsApp groepen die al in veel kernen zijn opgestart.

Maatschappelijke impact in crisissituaties

We zoeken naar manieren om in crisissituaties de maatschappelijke impact daarvan zo klein mogelijk te houden. Om de crisis niet groter te maken dan hij is.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
De misdaad is georganiseerd, nu de overheid nog...	Opstellen bibob-beleidslijn APV aanpassen ihkv wet aanpak woonoverlast.	Tegengaan inmenging onderwereld in bovenwereld.	Team Ruimte en Ontwikkeling Team Publiekzaken en Veiligheid	2 ^e helft 2018 2 ^e helft 2018
Dichtbij de inwoner	Evaluatie Buurt WhatsApp groepen.	Bijdrage aan het gevoel van veiligheid en daling van de criminaliteitscijfers	Team Publiekzaken en Veiligheid	4 ^e kwartaal 2018
Maatschappelijke impact aardbevingen beheersen	Inzet rechts-beschermings-procedures inzake mijnbouw-procedures.	Rechts-bescherming voor inwoners.	Team Ruimte en Ontwikkeling	2018

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
Oplevering resultaat integrale Veiligheidsmonitor (Drenthe)	1 kwartaal 2018	Informerend
Handhaving permanente bewoning recreatiewoningen	1 ^e kwartaal 2018	Informerend
Jaarrekening 2017 en Begroting 2019 Veiligheidsregio Drenthe (VRD)	1 ^e helft 2018	Opiniërend
APV aanpassen ihkv wet aanpak woonoverlast	2 ^e helft 2018	Besluitvormend

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

Verplichte indicatoren (BBV)	Norm of basis	Tynaarlo	Drenthe
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren (2016)	115,4	90,8
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners (2014)	2,3	1,1
Misdrijven:			
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners (2016)	0,3	1,7
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners (2016)	3,2	4,4

Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners (2016)	2,4	2,5
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Aantal per 1.000 inwoners (2016)	3,4	4,9
Burgerpeiling 2016	Norm / vraag	Tynaarlo	Referentiegemeenten
Voelen inwoners zich veilig in hun buurt?	Nee Soms Vrijwel altijd	2% 7% 91%	2% 8% 90%
In welke mate wordt overlast ervaren van buurtbewoners.	Weinig of veel Niet of nauwelijks	5% 95%	6% 94%

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
41.01 Crisisbeheersing en brandweer	1.502.484	1.484.320	1.489.258	1.520.143	1.554.783	1.595.031
41.02 Openbare orde en veiligheid	595.360	544.364	521.682	487.412	494.969	502.754
Totaal lasten	2.097.844	2.028.684	2.010.940	2.007.555	2.049.752	2.097.785

Baten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
41.01 Crisisbeheersing en brandweer	32.019	5.149	5.231	5.315	5.411	5.514
41.02 Openbare orde en veiligheid	15.824	37.750	23.045	23.414	23.835	24.288
Totaal baten	47.844	42.899	28.276	28.729	29.246	29.802

Saldo Hoofdstuk	2.050.000	1.985.785	1.982.664	1.978.826	2.020.506	2.067.983
------------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

Hoofdstuk 2: Verkeer, vervoer en waterstaat

Een goed vervoersnetwerk voor een leefbare gemeente

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

Binnen dit hoofdstuk zetten we in op bereikbaarheid van voorzieningen. Want door demografische ontwikkelingen kunnen voorzieningen in de verschillende dorpen onder druk komen te staan. Daarom is een fijnmazig vervoersnetwerk voor openbaar vervoer, auto's en fietsers van groot belang voor de leefbaarheid in onze gemeente.

Ambities

Behoud en ontwikkeling vervoersnetwerk

Nagenoeg alle vervoer in onze gemeente gaat over de openbare weg. Daarom zetten we in op voldoende onderhoud van wegen en fietspaden. Dit wordt afgestemd op het gewenste BOR-niveau. Zo zorgen we ervoor dat de vervoerders, automobilisten en fietsers op een goede, comfortabele en vooral veilige manier hun plek van bestemming kunnen bereiken. Verder zet de gemeente in op het behoud en verbeteren van veilige routes naar school. Dit doen we samen met onze inwoners. Hierbij zoeken we niet alleen naar technische oplossingen, maar zetten we vooral ook in op gedragsbeïnvloeding van (mede)weggebruikers. In 80% van de ongevallen is de factor gedrag de oorzaak.

Comfortabele fietspaden

Voor het vergroten van het comfort willen we alle doorgaande fietspaden uitvoeren in beton. Hiervoor zoeken we naar subsidiemogelijkheden.

(Omgeving) Groningen Airport Eelde

De luchthaven is van groot belang als het gaat om de publieke infrastructuur in noord Nederland. De aandeelhouders hebben in 2016 een strategische verkenning met betrekking tot de toekomst van Groningen Airport Eelde uitgevoerd. In december 2016 hebben de raden en Staten van 96% van de aandeelhouders ingestemd met het voorkeursalternatief 'toegangspoort voor het Noorden'. Dit scenario laat een positieve uitkomst van de MKBA zien van €30 tot €54 miljoen met een werkgelegenheidswinst van 75 tot 136 fte.

De gevolgen van deze keuze voor de begroting zijn afgelopen voorjaar in beeld gebracht. Tevens is geïnventariseerd of andere partijen, zowel publiek als privaat, binnen Noord-Nederland bereid zijn tot het leveren van een bijdrage aan de investeringen. Hiertoe is het plan 'Post' opgesteld, is een toezegging gedaan via de NOM en is een aanvraag ingediend bij de regio Groningen – Assen. Opgeteld komen deze bijdragen op dit moment gezamenlijk uit op €11,7 miljoen. Dit bedrag is echter nog niet hard en kan nog meer of minder worden. Voor de aanvraag van het Luchthavenbesluit dient echter richting het Rijk zekerheid te worden gegeven over het gehele bedrag van €46 miljoen (aandeel Tynaarlo is 4% = €1,84 miljoen) voor de periode 2017-2026. Het bedrag dient derhalve gegarandeerd te worden, waarbij een deel hiervan weer terug kan komen door bijdragen van derden.

De gewenste kwalitatieve ontwikkeling van de hele omgeving van de luchthaven is in 2014 in de Ontwikkelvisie vastgelegd. Deze lijn zetten we de komende jaren door. Samen met marktpartijen, de provincie Drenthe, Groningen Airport Eelde en de Hanze Hogeschool Groningen ondersteunen we initiatieven in het gebied rondom de luchthaven. Een van deze initiatieven is een onderzoek naar de (on)mogelijkheden om het terrein van Flora Holland te ontwikkelen tot een logistiek knooppunt (hub). Daarnaast actualiseren we ook het bestemmingsplan van het voorterrein van de luchthaven. Alle activiteiten zijn erop gericht om reuring in het gebied te creëren en daarmee de economische activiteit in het gebied te stimuleren en de effectiviteit van de luchthaven te vergroten. Het gaat hierbij om de creatie van meer maatschappelijke en economische meerwaarde.

OV-knooppunt De Punt

Het OV-knooppunt De Punt draagt bij aan de verkeersveiligheid, de verkeersdoorstroming en het openbaar vervoer. In opdracht van de provincie Drenthe is samen met RWS en het OV-bureau gezocht naar een aangepast en duurzaam ontwerp. Het betreft een ontwerp dat moet voldoen aan de gewijzigde uitgangspunten zoals deze op basis van de rapportage nut- en noodzaak zijn geschetst. Het betreft hier een nieuwe op- en afrit aan de noordzijde van de huidige op- en afritten ('Haarlemmermeer-constructie', de realisatie van een OV-knooppunt door het hoogwaardige busvervoer van de A28 te koppelen aan het onderliggende busnetwerk (wat nu stopt het busstation De Punt). Op 27 september heeft de gemeenteraad besloten om planologische medewerking hieraan te verlenen.

Samenwerking binnen de regio

In de Regio Groningen-Assen werken we samen met het projectbureau en de deelnemende gemeenten en provincies aan het verbeteren van de bereikbaarheid van- en binnen de regio.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Behoud en ontwikkeling vervoersnetwerk	Onderzoek naar de kwaliteit van de kunstwerken (bruggen) in de gemeente.	Beeld van de kwaliteit en investerings-behoefte van alle kunstwerken in de gemeente.	Gemeentewerken	November 2018
(Omgeving) Groningen Airport Eelde	Ondernemers-gericht bestemmingsplan voor het voorterrein.	Economische ontwikkeling gebied luchthaven.	Team Ruimte en Ontwikkeling	2 ^e helft 2018
OV-knooppunt	Afhankelijk van besluitvorming, aanleg van infrastructuur.	Betere doorstroming verkeer A-28.	Team Ruimte en Ontwikkeling	2 ^e helft 2018

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
BOR schouw/weginspectie en afspraken 2018	Eerste kwartaal 2018	Informerend
Beeld van de kwaliteit van de kunstwerken	Vierde kwartaal 2018	Informerend als onderdeel van P&C cyclus

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

	Norm of basis	Tynaarlo	Drenthe
Verplichte indicatoren (BBV)			
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig.	% (2015)	5	6
Ziekenhuisopname n.a.v. verkeersongeval met fietser.	% (2015)	16	9
Burgerpeiling 2016	Norm / vraag	Tynaarlo	Referentiegemeenten
Hoe vaak hebben inwoners te maken met onveilige verkeerssituaties.	Nooit of zelden Soms Vaak	52% 35% 13%	47% 36% 17%
Hoe wordt de begaanbaarheid van straten, paden en trottoirs ervaren.	Goede begaanbaarheid	54%	63%
Voldoende parkeergelegenheid in de buurt?	Ja, voldoende	67%	62%
Tevredenheid over het aanbod van openbaar vervoer.	Ja, tevreden	69%	58%

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
42.01 Verkeer, wegen en water	3.451.097	3.459.667	3.791.240	3.865.648	3.927.437	3.976.724
42.05 Openbaar vervoer	7.564	2.133	2.104	2.075	2.046	2.017
Totaal lasten	3.458.661	3.461.800	3.793.344	3.867.723	3.929.483	3.978.741

Baten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
42.01 Verkeer, wegen en water	176.756	81.446	83.527	84.752	86.155	87.663
Totaal baten	176.756	81.446	83.527	84.752	86.155	87.663

Saldo Hoofdstuk	3.281.905	3.380.354	3.709.817	3.782.971	3.843.328	3.891.078
------------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

Hoofdstuk 3: Economie

Inzetten op lokale en regionale economie

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

Onze lokale economie is de motor voor de leefbaarheid en de instandhouding van voorzieningen. We werken aan de dorpscentra. Ondernemers ontwikkelen plannen en initiatieven, we willen ze rolbewust ondersteunen bij de realisatie daarvan. Het promoten van de gemeente in het kader van recreatie en toerisme is een belangrijk speerpunt binnen de economische ontwikkeling.

Ambities

Aansluiten bij bestaande structuren

We vertrouwen in de eigen kracht en het innovatief vermogen van onze ondernemers. Dat staat voorop, wij participeren binnen bestaande structuren van ondernemers en leveren een bijdrage aan een collectieve aanpak. Zo staan wij positief tegenover gerichte acties waarbij ondernemers zich verenigen, de krachten bundelen en ook gerichte acties oppakken.

Plaatselijke economie wordt in grote mate in de regio bepaald

Onze economie stopt niet bij de gemeentegrens. Tynaarlo is sterk afhankelijk van het economische klimaat in de regio Groningen-Assen. Ook hier gaat het om Netwerken, krachten bundelen, informatie uitwisselen e.d. Daarom zoeken we ook aansluiting bij bovenlokale overlegorganen zoals de Regiovisie en het Recreatieschap waar we onze belangen binnen de regio behartigen. We stimuleren regionale initiatieven, ook als het bedrijven of infrastructuur betreft buiten onze gemeente. Want ook dergelijke acties en investeringen hebben een positief effect op onze gemeente.

Mooie en actieve kernen

Wij gaan er vanuit dat de herinrichting van het centrum van Vries is afgerond en opgeleverd, dat het centrum van Eelde is opgeleverd en dat we volop aan de slag kunnen met de centrumontwikkelingen in Zuidlaren. Het herstructureringsfonds dat de provincie beschikbaar heeft gesteld zal bij de uitwerking van de centrumontwikkelingen in Zuidlaren worden betrokken. Met ondernemers(verenigingen) zijn en gaan we in gesprek over de 'aankleding' van de centra, waarvoor de raad € 250.000 beschikbaar heeft gesteld.

Dienstverlening aan ondernemers

Met het loslaten van de actieplannen en het accent te leggen op direct contact met de ondernemers en het gericht faciliteren hebben we mooie stappen gemaakt. Via netwerkbijeenkomsten en bedrijfsbezoeken halen we de informatie op die nodig is om onze dienstverlening verder te optimaliseren.

Bedrijvenregeling Drenthe

De provincie heeft € 2 mln beschikbaar gesteld voor een bedrijvenregeling gericht op het stimuleren van vestiging, groei en innovatie van bedrijven in Drenthe. We gaan deelnemen voor een bedrag van € 200.000,-, waardoor een subsidiepot ontstaat van € 400.000,- voor eigen ondernemers, maar ook voor nieuw-vestigingen op voorterrein GAE en Businesspark Ter Borch. De looptijd is van de regeling is twee jaar.

Vrijtijdseconomie

De vrijetijdssector is van groot belang voor de Drentse economie. In 2016 werd in totaal circa 1,2 miljard euro uitgegeven in de vrijetijdssector in Drenthe. Circa € 293 miljoen werd besteed aan binnenlandse vakanties (toeristisch en op een vaste standplaats), € 111 miljoen aan verblijfsbezoek van buitenlanders en € 828 miljoen (incl. vervoers- en parkeerkosten) aan uitstapjes van Nederlanders in Drenthe. Ook landelijk is te zien dat de toerismesector steeds belangrijker wordt voor de economie. De toeristische bestedingen stegen in 2016 bijna 4 procent en lagen ruim 27 procent hoger dan in 2010. De waarde van deze bestedingen bedraagt inmiddels € 75,7 miljard. Dit blijkt uit onderzoek van

het CBS (publicatie aug 17). Eén op 10 werkzame personen in de gemeente Tynaarlo is werkzaam in de toeristische sector. Provincie en gemeenten willen van Drenthe DE vrijetijdsprovincie van Nederland maken. Bestedingen en werkgelegenheid worden gestimuleerd door investeringen in de vrijetijdseconomie. Belangrijke pijlers zijn Marketing, Samenwerking en Vitaliteit.

Marketing

De marketing van het merk Drenthe heeft tot doel recreanten buiten Drenthe te verleiden hun vakantie in Drenthe door te brengen. Het gastheerschap inclusief de informatievoorziening moet naadloos op de boodschap van Drenthe aansluiten. De invulling van het gastheerschap en de informatievoorziening is de afgelopen jaren sterk veranderd. De kracht en inspiratie van onze Drentse ondernemers, de producten en diensten die zij leveren moeten zichtbaar terugkomen in het imago dat marketing Drenthe uitstraalt. Verdergaande samenwerking en bundeling van krachten is hierbij essentieel. Overheid, ondernemers en onderwijs moeten hierin gezamenlijk fors blijven investeren. De basis van informatie zal de digitale vindbaarheid zijn (Vinden, Verleiden, Boeken, Binden). Aanvullend op de nieuwe digitale wereld zullen de (bestaande) uitingen via folders en in sommige gevallen Tourist Info-kantoren als schakels in de informatie keten hun plaats behouden.

De gemeente Tynaarlo heeft in 2017 de stap gezet om de samenwerking met Hondsrug Drenthe te intensiveren. Directe aanleiding hiervoor was het wegvallen van het Tourist Info Punt in Zuidlaren, de samenwerking sluit echter naadloos aan bij de wens tot verdere regionale samenwerking in Drenthe en versterking van de bekendheid van De Hondsrug. Als pilot sluiten wij dit jaar aan bij de regio- en promotieorganisatie De Hondsrug én kunnen wij gebruik maken van de inzet van de toeristisch regisseur van de gemeente Aa en Hunze. Een resultaat van deze pilot kan zijn dat wij ook een dergelijke samenwerking zoeken voor het niet-Hondsrugdeel van onze gemeente.

Voor de marketing van Zuidlaren is voorts, op initiatief van lokale ondernemers, ingezet op het ontwikkelen van een drieluik App – Website – Folder/plattegrond voor de juiste mix van online en offline.

Samenwerking

Structuren van uitvoeringsorganisaties zullen gaan wijzigen. De provincie Drenthe, marketing Drenthe en het recreatieschap Drenthe streven naar het bundelen van krachten en middelen. Uitgangspunt hierbij is steeds centraal wat kan en decentraal wat moet. In 2017 en 2018 wordt geïnvesteerd in een digitale database die het informatiefundament voor gastheerschap en informatievoorziening wordt. Tevens is een stap gezet in de regiomarketing. De vijf Hondsruggemeenten (Coevorden, Emmen, Borger-Odoorn, Aa en Hunze en Tynaarlo) hebben een basis gelegd voor het versterken van de Hondsrug-promotie. Er is een onderzoek uitgevoerd naar de wenselijkheid en winstpunten van een verdere samenwerking. De uitkomsten van het onderzoek worden in oktober 2017 verwacht. Financieel zal er de komende jaren een herschikking en bundeling van middelen plaats moeten vinden.

Ook werken wij samen met verschillende gemeenten, waterschappen en terrein behorende organisaties op gebied van het versterken van de toeristisch- recreatieve mogelijkheden van het Zuidlaardermeer en de Hunze.

Vitaliteit

In 2017 is de Vitaliteit van de verblijfsrecreatie in Drenthe onderzocht. Uit het onderzoek komt naar voren hoe de verblijfsrecreatiesector er in Drenthe voor staat en welke aandachtspunten er zijn. Op die manier kan er gewerkt worden om de sector ook op de lange termijn vitaal te houden. Dit is een gezamenlijke opgave van ondernemers, provincie Drenthe, Recreatieschap Drenthe, gemeenten en RECRO. In het najaar van 2017 wordt gestart met het opbouwen van het verdere programma Vitale Vakantieparken Drenthe. In de komende jaren wordt er met de opgaven uit het onderzoek aan de slag gegaan.

Culturele gemeente

In 2017 en 2018 is de gemeente Tynaarlo de Culturele gemeente van Drenthe. Een kans waar de ondernemers uit onze gemeente op in kunnen spelen. Hiermee hopen we, naast de mooie

economische impuls, ook duurzame verbindingen tot stand te brengen tussen diverse groepen in de samenleving, zoals de kunst- en cultuursector en de ondernemers in onze gemeente.

Pilot stadsdistributie

Samen met de Provincie Drenthe en Flora Holland zijn wij, in het kader van Beter Benutten (programma van het Rijk dat via de Regio Groningen-Assen loopt) begonnen met een pilot stadsdistributie voor de locatie 'bloemenvelding'. Doel is te onderzoeken c.q. te komen tot een logistieke hub. In deze hub zouden goederen van diverse transporteurs aangeleverd worden en die worden vervolgens gecombineerd en geclusterd naar de stad gebracht. Dit leidt tot een vermindering van het aantal vervoersbewegingen. Hiermee wordt in dat geval een belangrijke stap gezet in het toekomstbestendig inrichten van de bevoorrading van de (binnen)stad Groningen. De locatie FloraHolland Eelde speelt vanwege haar strategische ligging een belangrijke rol als zuidelijke toegangspoort voor groene beleving van Groningen. Momenteel zijn we in gesprek met een aantal onderwijsinstellingen (waaronder de Rijksuniversiteit Groningen), de gemeente Groningen en een aantal bedrijven hoe en op welke wijze nader vorm zou moeten worden gegeven aan de samenwerking tussen partijen op dit onderwerp en deze locatie. Samen met de provincie gaan we de huidige inrit verruimen zodat moderne (en langere) vrachtwagencombinaties veiliger de Groningerstraat op- en afkunnen draaien.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Aansluiten bij bestaande structuren	Netwerk bijeenkomsten, bijvoorbeeld een ondernemers-ontbijt, Doorgaan met Tynaarlo verbindt.	Draagvlak bij ondernemers.	Team Ruimte en Ontwikkeling	2 ^e helft 2018
Plaatselijke economie met name in de regio bepaald.	Bedrijvenregeling Provincie Drenthe uitvoeren.	Twee bedrijven worden ondersteund vanuit de regeling.	SNN	December 2018
Mooie en actieve kernen	Starten met de uitvoering van de centrum-ontwikkeling in Zuidlaren, afhankelijk van de besluitvorming in 2017.	Zuidlaren vitaal houden en toekomst-bestendig maken	Team Ruimte en Ontwikkeling	December 2018
Vrijtijdseconomie	De provincie en de gemeenten willen van Drenthe DE vrijetijdsprovincie van Nederland maken door het opzetten van een digitale database als fundament voor gastheerschap en informatie-voorziening en het programma Vitale Vakantieparken Drenthe, het intensiveren samenwerking met Hondsrug Drenthe (regiomarketing), ontwikkelen drieluik app, website, plattegrond/folder voor de marketing van Zuidlaren.	Groei bestedingen en meer werkgelegenheid.	Recreatie schap Drenthe, Marketing Drenthe en de provincie.	December 2018

Culturele gemeente	Voortzetten cultureel jaar.	Tynaarlo promoten.	Team Mens en Maatschappij	1 ^e helft 2018
Pilot stadsdistributie	Verruimen inrit bedrijventerrein De Punt.	Bereikbaarheid verbeteren.	Gemeentewerken	December 2018

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
Jaarrekening 2017 en Begroting 2019 Recreatieschap Drenthe	1 ^e helft 2018	Opiniërend

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

	Norm of basis	Tynaarlo	Drenthe
Verplichte indicatoren (BBV)			
Funciemenging*	% (2016)	45,2	49,5
Bruto Gemeentelijk Product**	Verhouding tussen verwacht en gemeten product (2013)	104	103
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar (2016)	144,4	131,1
Burgerpeiling 2016	Norm / vraag	Tynaarlo	Referentiegemeenten
Winkels voor dagelijkse boodschappen, zoals supermarkt, bakker, slager, drogisterij zijn voldoende nabij	Ja, voldoende nabij	77%	71% niet-stedelijk en 80% gemeenten 25.000-50.000 inwoners

De funciemengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. Het Bruto Gemeentelijk product is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente.

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
43.01 Economische ontwikkeling	139.362	526.496	382.452	383.705	385.052	386.450
43.02 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.128.250	2.487.136	2.219.358	2.291.406	2.330.958	2.378.398
43.03 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	357.151	363.021	171.387	173.876	176.743	179.830
43.04 Economische promotie	166.134	253.308	262.248	227.355	231.213	235.288
Totaal lasten	2.790.896	3.629.961	3.035.445	3.076.342	3.123.966	3.179.966

Baten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
43.01 Economische ontwikkeling	5.000	0	0	0	0	0
43.02 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.146.806	2.650.877	2.205.812	2.277.665	2.317.019	2.364.257
43.03 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	207.878	224.105	227.689	231.333	235.497	239.971
43.04 Economische promotie	373.628	407.363	424.316	441.286	449.358	457.962
Totaal baten	2.733.312	3.282.345	2.857.817	2.950.284	3.001.874	3.062.190

Saldo Hoofdstuk	57.585	347.616	177.628	126.058	122.092	117.776
------------------------	---------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Hoofdstuk 4: Onderwijs

Een netwerk van goede, sterke scholen in gebouwen van deze tijd

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

Binnen het hoofdstuk onderwijs stellen we ons goede huisvesting van- en een passende zorgstructuur in de scholen ten doel. Met de uitvoering van ons accommodatiebeleid leveren we een bijdrage aan de totstandkoming van eigentijdse schoolgebouwen. Ook het flexibel gebruiken van schoolgebouwen wordt hierdoor bevorderd. Dit heeft als positief gevolg dat de verbinding met andere partners makkelijker gelegd kan worden.

Ambities

Schoolbesturen verantwoordelijk voor hun eigen gebouwen

De komende jaren worden alle scholen gehuisvest in moderne schoolgebouwen. In samenspraak met de onderwijsbesturen worden er nieuwe schoolgebouwen gebouwd, of worden bestaande scholen gerenoveerd en/of aangepast. De gemeente vervult hierin de rol van regisseur. De schoolbesturen zorgen als bouwheer voor de uitvoering. Naast de bouw ligt ook de verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de aanpassing van de schoolgebouwen (conform wetgeving) bij de schoolbesturen.

Laag schoolverzuim

Het schoolverzuim in onze gemeente is relatief laag en dat willen we graag zo houden! We streven er naar dat elke leerling de school verlaat met een startkwalificatie.

Goede relatie met scholen

We onderhouden goede contacten met de scholen door middel van werkbezoeken. Scholen doen mee aan Tynaarlo Culturele Gemeente.

Passende zorgstructuur op scholen

We hechten groot belang aan een goede zorgstructuur op scholen, met het accent op tijdige signalering, zodat leerlingen niet buiten de boot vallen. De scholen, jeugd-/jongerenwerkers, leerplichtambtenaren en medewerkers van het Expertiseteam jeugd werken nauw samen met en binnen de sociale teams.

Leerlingenvervoer

De aanbesteding van het leerlingenvervoer maakt onderdeel uit van de grote regionale aanbesteding publiek vervoer die in 2018 z'n beslag moet krijgen.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Alle scholen in nieuwe gebouwen.	Vervolg uitvoering accommodatie-beleid Eelde/ Paterswolde, Vries en Tynaarlo. Starten uitvoering accommodatie-beleid Zuidlaren.	Moderne schoolgebouwen.	Alle betrokken school-besturen: st. Baasis, CONOD, VGPONN, Primenius, O2G2.	In 2017 is het eerste schoolgebouw opgeleverd. T/m 2022 worden de schoolgebouwen opgeleverd.
Passende zorgstructuur op scholen.	Onderzoek passend onderwijs.	Zoveel mogelijk kinderen kunnen naar het regulier basisonderwijs.	Team mens en maatschappij	2 ^e helft 2018
Leerlingen-vervoer	Afronden aanbesteding leerlingenvervoer en sluiten overeenkomst vervoerder.	Kinderen kunnen naar de school van hun keuze.	OV-bureau	2018

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
Huisvestingsprogramma 2018	4e kwartaal 2018	Besluitvormend
Onderzoek naar wat nodig is voor passend onderwijs	2e kwartaal 2018	Informerend en afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek volgen maatregelen

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

	Norm of basis	Tynaarlo	Drenthe
Verplichte indicatoren (BBV)			
Absoluut verzuim (niet ingeschreven bij een school)	Aantal per 1.000 leerlingen (2016)	0,76	0,58
Relatief verzuim (zonder geldige reden niet aanwezig tijdens de lessen)	Aantal per 1.000 leerlingen (2016)	6,80	17,29
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs (2014)	1,4	1,5
Burgerpeiling 2016	Norm / vraag	Tynaarlo	Referentiegemeenten
Basisonderwijs is voldoende nabij.	Ja, voldoende nabij	91%	90%

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
44.01 Openbaar basisonderwijs	96.197	100.481	98.376	99.944	101.730	103.644
44.02 Onderwijshuisvesting	2.819.400	2.423.059	2.971.808	3.018.424	2.994.306	2.992.345
44.03 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	731.109	826.545	584.710	594.658	605.877	617.843
Totaal lasten	3.646.705	3.350.085	3.654.894	3.713.026	3.701.913	3.713.832

Baten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
44.01 Openbaar basisonderwijs	5.839	4.038	4.103	4.168	4.243	4.324
44.02 Onderwijshuisvesting	274.444	-477	-485	-493	-502	-511
44.03 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	46.044	67.128	67.773	68.857	70.098	71.431
Totaal baten	326.326	70.689	71.391	72.532	73.839	75.244

Saldo Hoofdstuk	3.320.379	3.279.396	3.583.503	3.640.494	3.628.074	3.638.588
------------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie

Iedereen in Tynaarlo kan genieten in zijn vrije tijd

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

We stimuleren en faciliteren aantrekkelijke sport, culturele en recreatieve sectoren. Zowel voor inwoners als voor toerisme en recreatie. Want vrijetijdsbesteding wordt gedragen door, en is bestemd voor, een breed publiek.

Ambities

Bereikbare en betaalbare sportvoorzieningen

We zetten in Tynaarlo in op breedtesport en leggen een sterke verbinding met het sociale domein. Wij willen dat bewegen/sporten ook in de toekomst voor een ieder toegankelijk blijft. Hoewel we van de gebruikers een hogere bijdrage vragen voor het gebruik van de voorziening, zorgen wij bijvoorbeeld door het jeugdsportfonds ervoor dat alle kinderen mee kunnen blijven doen. En daarnaast worden in samenwerking met inwoners en verenigingen al onze gemeentelijke sportaccommodaties vernieuwd.

Ontwikkeling subsidies welzijn, sport, cultuur

We werken niet meer met exploitatiesubsidies, maar met een projectsubsidie die bijdraagt aan het doel van een activiteit en er op gericht is op een zo breed mogelijke participatie.

Transformatieplan Kunst & Cultuur

Belangrijk speerpunt blijft cultuureducatie. Met de scholen en het ICO (Centrum voor Kunst en Cultuur) blijven we in gesprek over het anders vormgeven van cultuureducatie op school. Vanuit de gemeente faciliteren we netwerkbijeenkomsten door en voor het culture veld in onze gemeente. We willen meer en vraaggericht invulling geven aan dit beleid.

Culturele gemeente

In mei 2017 is het culturele jaar gestart met een spectaculaire opening waar veel bezoekers op af zijn gekomen, waaronder ook veel bezoekers van buiten onze gemeentegrenzen. Via verschillende bijeenkomsten zijn er ideeën voor de invulling van dit jaar ingebracht door onze inwoners. Samen met deze inwoners hebben we de plannen verder geconcretiseerd waardoor we zijn gekomen tot een programma. Dit is een divers programma geworden en zowel interessant voor onze eigen inwoners als voor bezoekers van buiten de regio. We merken dat er verschillende nieuwe samenwerkingen ontstaan en dat het onderwerp op een positieve manier leeft binnen de gemeente.

Borgen niveau groenonderhoud

We stellen het onderhoudsniveau van het openbaar groen vast op BOR-niveau 6. Sober, maar degelijk. Binnen onze aanpak werken we aan het vergroten van de biodiversiteit. Hierbij kijken we naar een optimale mechanisatie en minimale inzet van menskracht.

Onderzoek naar groenonderhoud door inwoners

We zoeken aansluiting bij de kracht van de samenleving. Initiatieven van inwoners die zich richten op onderhoud van de openbare ruimte faciliteren we. Op die manier zijn inwoners meer betrokken bij, en hebben ze meer invloed op de aanblik en de inrichting van hun directe leefomgeving. We onderzoeken of en hoe we afspraken kunnen maken met inwoners en belanghebbenden over het onderhoud in de buitenruimte. Het is onzeker of we hiermee kosten kunnen besparen in het groenonderhoud. Dit gaan we met geschikte pilotprojecten ondervinden.

Programma Natuurlijk Platteland

Met dit programma geeft de Provincie Drenthe de komende jaren uitvoering aan een grote integrale opgave in het landelijk gebied. Hierbij wordt invulling gegeven aan maatregelen vanuit Natura 2000, Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), Kaderrichtlijn Water (KRW) alsook de afronding van het Natuurnetwerk Drenthe. Onder andere voor het Drentsche Aa gebied zijn prioriteiten benoemd en waarbij veel maatregelen primair zijn gericht op het (hydrologisch) herstel van het Drentsche Aa systeem. Grote opgaven waar de gemeente ook bij betrokken zal worden. Hierbij kunnen tevens andere opgaven/wensen op het gebied van landschap, natuur, landbouw en recreatie integraal mee gekoppeld (aanhakers) worden.

(Openlucht) recreatie

Ten oosten van Zuidlaren willen we in het waterbergings-, waterwinning- en natuurontwikkelingsgebied Tusschenwater een wandel-fietsverbinding realiseren. Zo kunnen dagrecreanten en toeristen het gebied beter bereiken.

Stand van zaken: Op initiatief van inwoners van Zuidlaren is gestart met het beter toegankelijk maken van het gebied Tusschenwater vanuit het dorp Zuidlaren. De bestaande wandelroutes vanuit het Laarwoudbos hebben een kwaliteitsimpuls gekregen. In de samenwerking met de projectgroep Tusschenwater wordt de aansluitende toegankelijkheid vanuit het bos naar Tusschenwater meegenomen. De realisatie van de wandel/fietsverbinding in het gebied Tusschenwater staat op de planning voor begin 2018.

Daarnaast werken wij samen met de gemeenten Groningen en Haren in de gemeenschappelijke regeling Meerschop Paterswolde. Het kan zijn dat de ontwikkelingen m.b.t. de herindelingen in de provincie Groningen gevolgen heeft voor de structuur van het Meerschop.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Bereikbare en betaalbare sportvoorzieningen.	Gymzaal in Tynaarlo Bestemmingsplan Wenackers Zuidlaren Start bouw dubbele sporthal Groote Veen Evaluatie verzelfstandiging zwembaden.	Ruimte voor sportactiviteiten.	Gemeente	2018 4 ^e kwartaal 2018
Transformatieplan Kunst & Cultuur	Ophalen bij scholen via structuur van interne cultuur coördinatoren welke activiteiten gewenst zijn.	Cultuuraanbod op scholen.	Team Mens en Maatschappij	4 ^e kwartaal 2018
Culturele gemeente	Voortzetten cultureel jaar.	Evenement afsluiting culturele jaar.	Project	Mei 2018
Bibliotheekvisie uitwerken	Tussentijds evaluatie SBOT	Verdere ontwikkeling die aansluit bij maatschappelijke	Gemeente en SBOT	2018

		ontwikkeling		
Borgen niveau groenonderhoud en vergroten van biodiversiteit.	Meetinstrument ontwikkelen voor bijhouden stand van de biodiversiteit in samenwerking met Aa en Hunze.	Inzichtelijk krijgen wat de stand van onze biodiversiteit is.	Gemeentewerken in samenwerking met de gemeente Aa en Hunze.	De looptijd van het onderzoek en het ontwikkelen van het meetinstrument is 5 jaar.
Programma Natuurlijk Platteland Natuur & Landschap Vitaal Platteland	Streekbeheer Taarlo en Oudemolen Landschapsproject Bunne-Winde Landschapsproject Zeegse. Nieuw beleid voor beheersing van 'invasieve exoten' (planten en dieren die van nature niet in Nederland voorkomen).	Behoud huidige kwaliteit landschap. Verminderen overlast exoten.	Team Ruimte en Ontwikkeling Gemeentewerken	2018-2019 2 ^e helft 2018
(Openlucht) recreatie	Realisatie van de wandel/fietsverbinding in het gebied Tusschenwater. Uitvoeringsprogramma verbeteren recreatieve natuurbeleving Hunzegebied.	Versterken recreatie in de gemeente.	Team Ruimte en Ontwikkeling	2 ^e helft 2018 1e helft 2018
Speelvoorzieningen	Vanuit de jarmitshouding zijn gesprekken gevoerd met: Zetstee/Scheperij, de Gording/Slaite en Havezatelaan in Zuidlaren, Lottinge, Holtkampen in Vries en de Goudsbloemweg en een nieuwe speelplek in Paterswolde.	Speelplekken naar tevredenheid van de buurtbewoners en aansluitend bij de behoefte van kinderen.	Gemeentewerken doet de uitvoering Mens en Maatschappij faciliteert de gesprekken.	Verschildt per project. Als de buurt gekozen heeft, gaan we over tot uitvoering.

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
Eerste evaluatie verzelfstandigde zwembaden	4e kwartaal 2018	Informerend
Beleidsbeheersing planten en dieren die van nature niet in Nederland voorkomen	3 ^e kwartaal 2018	Informerend

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

	Norm of basis	Tynaarlo	Drenthe
Verplichte indicatoren (BBV)			
Niet sporters.	%	nbn	nbn
Burgerpeiling 2016	Norm / vraag	Tynaarlo	Referentiegemeenten
Tevredenheid over aanbod van sportvoorzieningen.	Ja, tevreden	71%	74%
Tevredenheid over aanbod van speelvoorzieningen.	Ja, tevreden	49%	63%
Staat van het onderhoud van perken en plantsoenen in de buurt.	Ja, wordt goed onderhouden	51%	59%

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
45.01 Sportbeleid en activering	408.623	500.894	553.267	606.852	661.003	665.443
45.02 Sportaccomodaties	3.059.359	1.991.184	2.131.493	2.153.914	2.179.550	2.199.801
45.03 Cultuurpresentatie, cultuurproductie	477.855	607.046	213.264	195.427	202.228	206.068
45.04 Musea	31.847	32.019	28.394	12.416	12.634	12.869
45.05 Cultuur erfgoed	129.721	120.573	159.690	161.353	163.173	165.089
45.06 Media	633.550	604.271	503.875	369.943	350.667	362.756
45.07 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.963.222	2.806.073	2.915.786	2.842.198	2.884.719	2.925.475
Totaal lasten	7.704.177	6.662.060	6.505.769	6.342.103	6.453.974	6.537.501

Baten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
45.01 Sportbeleid en activering	183.636	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
45.02 Sportaccomodaties	620.311	587.086	607.092	616.711	627.735	639.579
45.03 Cultuurpresentatie, cultuurproductie	0	0	0	0	0	0
45.05 Cultuur erfgoed	10.205	14.976	15.216	15.459	15.738	16.037
45.06 Media	51.775	30.000	30.000	30.000	0	0
45.07 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	28.425	13.070	13.266	13.471	13.692	13.816
Totaal baten	894.352	655.132	675.574	685.641	667.165	679.432

Saldo Hoofdstuk	6.809.825	6.006.928	5.830.195	5.656.462	5.786.809	5.858.069
------------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

Hoofdstuk 6: Sociaal domein

Dichterbij de inwoner

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

Binnen dit hoofdstuk richten we ons op een gezonde en sociale leefomgeving, waarin iedereen zich moet kunnen ontwikkelen. Hierbij zoeken we aansluiting bij de kracht van de samenleving. We richten ons op preventief handelen en we zijn actief op de plekken waar onze doelgroep zich begeeft.

Het rijk heeft de zorg overgeheveld naar de gemeenten. Daar geven we inhoud aan! Onze sociale teams zijn daarbij het belangrijkste fundament. Samen met de inwoner kijken zij wat nodig is. Ons streven daarbij is dat iedere inwoner zoveel mogelijk de regie neemt in zijn leven, voldoende zelfredzaam is en naar vermogen meedoet in de maatschappij. Waar nodig, bieden we hem hierbij ondersteuning. Expertise die nodig is, hebben we in huis onder andere via het expertisesteam Jeugd of organiseren we (oa via het OGGZ-netwerk of de vele verbindingen die we in de afgelopen periode zijn aangegaan. Iedere inwoner die ertoe in staat is, doet mee. Bij voorkeur vanuit werk. En als dit niet mogelijk is, kijken we naar alternatieven zoals vrijwilligerswerk of dagbesteding. Werk, participatie en inkomen stimuleren mensen om zich te ontwikkelen en bieden hun een netwerk. Door het opbouwen (werk)ervaring en zelfvertrouwen, ontstaat er perspectief en ziet men nieuwe mogelijkheden. Wij verstrekken uitkeringen en (inkomens)voorzieningen aan mensen met weinig of geen eigen inkomsten. We geven inwoners -als dat nodig is- een passend ondersteuningsaanbod volgens het principe één gezin, één plan, één regisseur.

Ambities

Transformatieplan

Op 12 april 2016 hebben we het Transformatieplan Sociaal Domein vastgesteld. In dit plan liggen onze ambities vast. Op basis van de ervaringen van 2015 hebben we prioriteiten benoemd voor 2016 en 2017. Aan de prioriteiten werken we in samenspraak met inwoners, verenigingen en instellingen, die in de gemeente actief zijn. 2018 is het jaar van verder investeren en terugkijken naar de effecten van de gedane investeringen. Dit doen we aan de hand van de evaluatie sociaal domein die ten tijde van het overdrachtdossier aan de raad wordt aangeboden. Deze evaluatie vormt het vertrekpunt om nieuw beleid en initiatieven te ontwikkelen, waarin een goede balans gevonden moet worden tussen transformatie enerzijds, en de stijgende kosten en onder druk staande budgetten anderzijds. Dit blijft een langdurig proces, waarvan de resultaten zich pas op wat langere termijn financieel zullen terugverdienen.

Dienstverlening Wmo en Jeugd

Onze dienstverlening aan onze inwoners die verzorgd wordt door de sociale teams en het expertiseteam Jeugd wordt goed gewaardeerd. Ze zijn er voor alle vragen van onze inwoners en vinden samen met de inwoner passende oplossingen. We werken daarbij outreachend: de sociale teams werken actief in de dorpskernen en worden meer en meer de zichtbare en laagdrempelige Toegang voor de inwoners. We zetten flink in op de jeugdzorg en jeugdhulp. We doen dit vanuit de sociale teams en het expertiseteam jeugd, op preventie en op behandeling.

De nieuwe wijze van meer resultaatgericht werken (in de gespreksvoering met inwoners en ook in de contractering van aanbieders) is een verandering. We hopen dat dit ertoe bijdraagt dat inwoners het gevoel hebben meer aan het roer te staan en zal leiden tot gerichte inzet van zorg en ondersteuning.

Jeugdhulp

Veiligheid rond Jeugd

We investeren in een sluitende keten van veiligheid rond jeugd. Hierin investeren we door middel van scholing, deskundigheidsbevordering en inzet van expertise, gericht op het vrijwillige kader en in aansluiting op het gedwongen kader (het college heeft hierover al een visie en uitwerking vastgesteld) met Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis Drenthe.

Wmo

Samenwerking met wijkverpleegkundigen

Met de functie wijkgericht werken willen Zilveren Kruis en de gemeente de verbindingen tussen de belangrijkste partners in de wijk, zoals de sociale teams en het medisch domein, verder opbouwen en versterken.

Beschermd wonen

Gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor beschermd wonen. De financiering daarvan loopt nu nog via onze centrumgemeente Assen. Vanaf 1 januari 2020 ontvangen wij de middelen voor beschermd wonen zelf. We bereiden ons hierop voor via een regionaal plan voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang.

Werk en inkomen

Uitvoeringsorganisatie Participatiewet

Werkplein Drentsche Aa is onze uitvoeringsorganisatie. In de komende periode zal het toekomstperspectief voor de dienstverlening vanuit Alescon samen met de overige vijf gemeenten die deelnemen in de GR Alescon, in beeld worden gebracht.

Armoede en schuldhulpverlening

We zetten veel in op armoede en schuldhulpverlening. In een nieuwe integrale beleidsnota armoede en schuldhulpverlening voor 2018 en verder beschrijven we onze speerpunten voor de komende periode. Belangrijke aandachtspunten zullen zijn: samenwerking en verbinding met samenwerkingspartners, preventie en vroegsignalering. We willen zo veel mogelijk voorkomen dat mensen schulden krijgen of in armoede terechtkomen. Inwoners die wel in deze situatie terecht zijn gekomen ondersteunen we met een passend aanbod.

Overig

Platform burgerparticipatie

De Wmo-adviesraad, Cliëntenraad WSW-WWB, en het VN-panel hebben in 2017 het voorstel voor een nieuwe participatievorm voor het sociaal domein opgesteld en overhandigd aan het college. We willen met de nieuwe structuur inwoners vroegtijdig bij beleid en maatschappelijke vraagstukken betrekken, door middel van co-creatie. Om de participatie vorm te geven is een platform ingericht met een vaste kern en flexibele schil.

Nieuwkomers

Er zijn de afgelopen tijd veel vergunninghouders gehuisvest in onze gemeente. We plegen daarom in 2018 ook weer extra inzet op de integratie en participatie van nieuwkomers. Naast de maatschappelijke begeleiding door vluchtelingenwerk zetten we in op taal, vrijwilligerswerk, stages en contacten in en met de buurt.

Harmonisatie kinderopvang

Op 1 januari 2018 treedt de wet Harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk in werking. Dat betekent dat de financiering en de kwaliteitseisen hetzelfde zijn voor zowel de kinderopvang als het peuterspeelzaalwerk. Onze ambitie is dat ieder kind gebruik kan maken van voorschoolse opvang. De gemeente ondersteunt hierin éénoudergezinnen en gezinnen met een laag inkomen actief.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Transformatie	Pilots uit plan 2016/2017 evalueren	Transformatie	Team Mens en Maatschappij	1 ^e helft 2018
Participatiewet	Actualisatie kadernota participatie.	Versterken participatie.	Team Mens en Maatschappij	1 ^e helft 2018
Armoede en schuldhulpverlening	Nota armoede	Tegengaan armoede.	Team Mens en Maatschappij	1 ^e helft 2018
Platform burger participatie	Aandacht voor de nieuwe werkwijze.	Samen met inwoners beleid maken.	Burgerplatform	December 2018
Werk en Inkomen	Ontwikkeling in aantal meedoen banen, 2 jaars impuls met WPDA.	Meer mensen met afstand tot arbeidsmarkt die een meedoen baan hebben.	WPDA	2 jaars traject. Eerste resultaten in 2018 verwacht

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
Verordening algemene voorziening schoonmaakondersteuning	1 ^e helft 2018	Besluitvormend
Jaarstukken WPDA	1 ^e helft 2018	Informerend
Jaarstukken Alescon	1 ^e helft 2018	Informerend
Nota armoede en schuldhulpverlening	1 ^e kwartaal 2018	Besluitvormend

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

Verplichte indicatoren (BBV)	Norm of basis	Tynaarlo	Drenthe
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar (2016)	584,9	703,9
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen (2015)	0,86	1,29
Kinderen in armoede	% kinderen tot 18 jaar (2015)	3,05	5,73
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking (2016)	66,5	63,8
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen (2015)	1,30	1,80
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners (2016)	22,8	37,7
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15-64 jaar (2016)	11,8	39,9
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar (2016)	9,8	11,3
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar (2016)	0,5	1,1
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar (2016)	0,3	0,5
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners (2016)	nbn	74
Burgerpeiling 2016	Norm / vraag	Tynaarlo	Referentiegemeenten
Buurtbewoners gaan op een prettige manier met elkaar om.	(helemaal) eens	77%	80%
Buurtbewoners staan voor elkaar klaar.	(helemaal) eens	62%	66%
Tevredenheid over het aanbod van welzijnsvoorzieningen.	(zeer) tevreden	43%	57%
Tevredenheid over het aanbod van gezondheids / zorgvoorzieningen.	(zeer) tevreden	77%	80%

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
46.01 Samenkracht en burgerparticipatie	4.646.014	3.937.728	2.943.079	2.625.496	2.630.705	2.664.819
46.02 Wijkteams	6.206	993.102	1.175.764	1.193.436	1.211.451	1.229.776
46.03 Inkomensregeling	7.577.990	7.704.233	8.926.278	8.938.402	8.951.144	8.964.852
46.04 Begeleidende participatie	2.659.694	0	175.000	175.000	175.000	175.000
46.05 Arbeidsparticipatie	306.434	692.355	478.962	512.447	536.173	544.210
46.06 Maatwerkvoorzieningen	616.537	416.401	514.540	522.699	531.930	541.789
46.71 Maatwerkdienst	3.902.577	4.711.556	4.886.949	4.965.249	5.049.047	5.113.933
46.72 Maatwerkdienst-verlening 18-	5.472.056	4.287.577	4.859.626	4.805.157	4.805.108	4.833.195
46.81 Geëscaleerde zorg 18+	-73.017	-605	265.770	269.877	274.297	278.916
46.82 Geëscaleerde zorg18-	0	657.272	365.689	371.175	376.742	382.393
Totaal lasten	25.114.492	23.399.619	24.591.657	24.378.938	24.541.597	24.728.883

Baten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
46.01 Samenkracht en burgerparticipatie	550.162	638.711	322.492	50.283	51.190	52.164
46.03 Inkomensregeling	5.390.430	5.423.000	6.425.000	6.425.000	6.425.000	6.425.000
46.04 Begeleidende participatie	2.536.785	2.536.785	0	0	0	0
46.05 Arbeidsparticipatie	609.188	609.188	0	0	0	0
46.06 Maatwerkvoorzieningen	0	0	0	0	0	0
46.71 Maatwerkdienst	454.240	350.359	288.917	293.535	298.827	304.514
46.72 Maatwerkdienst-verlening 18-	0	0	0	0	0	0
46.81 Geëscaleerde zorg 18+	1.026.428	0	0	0	0	0
Totaal baten	10.567.233	9.558.043	7.036.409	6.768.818	6.775.017	6.781.678

Saldo Hoofdstuk	14.547.259	13.841.576	17.555.248	17.610.120	17.766.580	17.947.205
------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Hoofdstuk 7: Volksgezondheid en milieu

Duurzame oplossingen voor toekomstige generaties

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

Wij willen dat de generaties na ons leven en werken in een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. Zaken als hergebruik, zuinig omgaan met fossiele brandstoffen, waterbeheer en riolering spelen hierin een belangrijke rol.

Ambities

Volksgezondheid

In het leven is gezondheid een belangrijke waarde. Vooral voor ons welbevinden. De beweging die de overheid maakt is gericht op de inzet van eigen kracht van inwoners. Er is meer aandacht en inzet voor preventie en inzet op duurzaamheid. Wij streven naar een energie-neutrale samenleving waarin een gezonde leefstijl de normaalste zaak van de wereld is.

Riolering

Riolering levert een belangrijke bijdrage aan de volksgezondheid. We voeren een doelmatig en sober beheer, tegen zo laag mogelijke kosten. Hiermee houden we de rioolheffing voor onze inwoners op een laag niveau. Wateroverlast (water op straat mag, water in de woning niet) is nooit helemaal te voorkomen, ook niet als het hele rioolstelsel is gemoderniseerd.

Afval is grondstof

We willen voldoen aan de landelijke doelstelling afvalscheiding. Een van de middelen is de optimale inrichting van onze gemeentewerf. De milieustraat moet aansluiten bij de maatschappelijke ontwikkeling dat inwoners steeds bewuster omgaan met afval. Aan nieuwe recyclemethoden doen we mee indien daarmee voordelen te behalen zijn, zoals bij piepschuim en matrassen. Afhankelijk van de uitkomsten van ons onderzoek naar afval en reiniging nemen we maatregelen om nog dichterbij de landelijke doelstelling te komen, dan wel te passeren.

Duurzaamheid

We stimuleren en faciliteren activiteiten en initiatieven van dorpen of verenigingen op het gebied van duurzaamheid. Bijvoorbeeld het collectief inkopen van zonnepanelen of het aanbrengen van isolatie, zowel voor woningverbetering als het verminderen van energieverbruik. We geven het goede voorbeeld onder andere door op onze eigen gebouwen zonnepanelen te plaatsen. We bouwen de gymzaal in Tynaarlo en de dubbele sporthal in Eelde energieneutraal. Samen met de andere Drentse gemeenten houden we opnieuw een zonnetour en een warmtetour of een vergelijkbare activiteit. Met de actie 'Voetafdruk van Tynaarlo' blijven we onze inwoners uitdagen om hun ecologische voetafdruk te verkleinen.

Kostendekkend begraven

Op vijf plaatsen in de gemeente bieden we de mogelijkheid om te begraven. In deze begroting hebben wij een voorstel voor een incidenteel budget voor het ruimen van graven opgenomen. Dit omdat er 200 graven aan ons zijn teruggegeven. Daarnaast doen wij een voorstel voor het structureel opnemen van een budget hiervoor. In november/december komen wij met een informatieavond en een concreet voorstel rond het thema begraven en de kostendekkenheid hiervan.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Volksgezondheid	Inzet op preventief gezondheidsbeleid vanuit het concept 'positieve gezondheid'.	Gezonder leven door inwoners.	Combinatie-functionarissen	December 2018
Afval is grondstof	Derde afvalbak voor plastic, metaal en drankkartons en nultarief voor groenafval.	Minder restafval (doelstelling vang)	Gemeentewerken en afvalverwerker	4e kwartaal 2018
Duurzaamheid	Aanbesteding	Duurzame elektriciteit inkopen.	Team Ruimte en Ontwikkeling	4 ^e kwartaal 2018
Duurzaamheid	Updaten Energie Prestatie Adviezen voor utiliteitsbouw (EPA-U).	Verduurzamen vastgoed.	Team Ruimte en Ontwikkeling	4 ^e kwartaal 2018

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
Jaarrekening 2017 en Begroting 2019 GGD	1 ^e helft 2018	Opiniërend
Jaarrekening 2017 en Begroting 2019 RUDD	1 ^e helft 2018	Opiniërend
Voorstel rond voortzetting Energieloket wanneer hiervoor extra geld nodig is	4 ^e kwartaal 2018	Besluitvormend
Aanbesteding afvalverwerker	4 ^e kwartaal 2018	Informerend

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

	Norm of basis	Tynaarlo	Drenthe
Verplichte indicatoren (BBV)			
Omvang huishoudelijk restafval.	Kg/inwoner (2015)	128	212
Hernieuwbare elektriciteit.*	% (2015)	16,2	14,2
Burgerpeiling 2016			
	Norm / vraag	Tynaarlo	Referentie gemeenten
Mijn buurt is schoon.	(helemaal) eens	70%	71%
In de buurt zijn weinig tot geen dingen kapot.	(helemaal) eens	82%	80%
Er is voldoende groen in mijn buurt.	(helemaal) eens	94%	86%

De elektriciteit die is opgewekt uit: wind, waterkracht, zon of biomassa.

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele Begroting	Begroting	Meerjaren		
				Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
47.01 Volksgezondheid	1.137.602	1.005.077	1.081.810	1.089.154	1.097.456	1.106.325
47.02 Riolering	3.033.760	2.161.369	2.021.397	2.019.221	2.016.727	2.014.048
47.03 Afval	2.719.493	2.122.468	2.219.496	2.224.741	2.230.324	2.232.773
47.04 Milieubeheer	679.005	655.804	686.768	697.520	709.434	722.047
47.05 Begraafplaatsen en crematoria	482.777	325.963	353.300	351.703	354.218	356.602
Totaal lasten	8.052.638	6.270.681	6.362.771	6.382.339	6.408.159	6.431.795

Baten	Rekening	Actuele Begroting	Begroting	Meerjaren		
				Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
47.02 Riolering	3.249.079	2.664.845	2.620.736	2.620.858	2.620.998	2.621.148
47.03 Afval	3.091.561	2.988.508	2.998.416	3.008.919	3.020.528	3.029.452
47.04 Milieubeheer	0	0	0	0	0	0
47.05 Begraafplaatsen en crematoria	438.926	436.688	443.674	450.773	458.887	467.606
Totaal baten	6.779.566	6.090.041	6.062.826	6.080.550	6.100.413	6.118.206

Saldo Hoofdstuk	1.273.072	180.640	299.945	301.789	307.746	313.589
------------------------	------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Hoofdstuk 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Goede ruimtelijke ordening en volkshuisvesting op financieel verantwoorde wijze

Wat willen we bereiken

Inleiding en maatschappelijke opgaven

We stemmen de bouwontwikkeling af op de woningvraag, de demografische ontwikkeling en de marktontwikkeling. In de kernen gaat inbreiding voor uitbreiding. In samenspraak met inwoners en ondernemers komen we tot een goede invulling van een aantrekkelijk straatbeeld. Wij zetten ons rolbewust in voor het bestrijden en voorkomen van leegstand en verloedering, vooral in de centra van onze hoofdkernen. We blijven onze uitbreidingslocaties zoals Groote Veen en Ter Borch ontwikkelen.

Wij hebben, zoals aangekondigd, onze denkrichting voor de ontwikkeling van het centrum Zuidlaren gedeeld met de raad op 4 juli jl. Deze denkrichting is tot stand gekomen op basis van onze analyse van het centrum van Zuidlaren. Hierbij hebben wij onder andere betrokken de ontwikkelingen op het gebied van detailhandel zoals die worden voorzien, investeringsverzoeken van in Zuidlaren gevestigde (supermarkt-)ondernemers en overige initiatiefnemers. Uiteraard hebben wij hierbij ook rekening gehouden met kaders en uitgangspunten zoals die zijn opgenomen in de eerder door uw raad (geamendeerd) vastgestelde kaderstellende nota voor het voorterrein PBH.

Wij gaan nu hierover in gesprek met stakeholders zoals de ondernemersvereniging, de klankbordgroep, etc. Omdat dit alle inwoners van Zuidlaren raakt zullen wij eind dit jaar tevens een brede draagvlakmeting voor deze ontwikkelrichting voor centrum Zuidlaren voorbereiden. Ons doel is om te komen tot een breed gedragen visie voor een duurzaam toekomstbestendig centrum van Zuidlaren.

Gevraagd is onderzoek te doen naar de stappen die nodig zijn voor het realiseren van woningbouw in het gebied Diepsloot III. Er is opdracht verstrekt voor het uitvoeren van een woningmarktonderzoek om zo te komen tot een vraaggestuurd programma. Tevens zullen in dit onderzoek de mogelijkheden worden onderzocht tot realisatie van sociale woningbouw in Vries-Zuid en de eventuele voorwaarden waaronder dit zou kunnen worden gerealiseerd. Hierbij zal worden gekeken naar de samenhang met de opgave tot kwalitatieve verbetering in de sociale woningvoorraad te Vries. In de eerste helft van 2018 worden de uitkomsten met uw raad gedeeld en zullen wij nadere overwegingen omtrent planvorming uitbreiding Vries zuid / Diepsloot III ter besluitvorming aan uw raad voorleggen.

Om de mogelijkheden op het terrein van Groningen Airport Eelde te optimaliseren wordt een nieuw en ondernemersvriendelijk bestemmingsplan opgesteld. Alle activiteiten zijn erop gericht om reuring in het gebied te creëren en daarmee de economische activiteit in het gebied te stimuleren en de effectiviteit van de luchthaven te vergroten. Het gaat hierbij om de creatie van meer maatschappelijke en economische meerwaarde. Zo worden bestaande niet courante gebouwen opnieuw ingevuld, denk aan het businesspark, aan de Machlaan en aan de herontwikkeling van de RLS-gebouwen. Tegelijk wordt door een ondernemersvriendelijke bestemmingsplan de ruimte gecreëerd die nieuwe luchthaven gebonden bedrijven nodig hebben, die hun activiteiten niet in de bestaande gebouwen of binnen de huidige beperkingen in het bestemmingsplan kunnen uitvoeren. Voorbeelden hiervan zijn het nieuwe gebouw van Cirrus en de benodigde verplaatsing van de brandweer waarvoor we nu de mogelijkheden onderzoeken.

Ambities

De omgevingswet zorgt voor versimpeling van regelgeving en integrale benadering

We bereiden ons voor op de nieuwe Omgevingswet. Deze wet bundelt alle regels op het gebied van RO, bouwen, milieu, water, bodem en lucht, veiligheid, gezondheid en infrastructuur. De Omgevingswet leidt tot deregulering in het fysieke domein. Er zijn minder vergunningen nodig en procedures worden eenvoudiger en korter.

Deze transitie is een grote en complexe operatie, vergelijkbaar met de drie decentralisaties in het sociale domein. De implementatie van de Omgevingswet vraagt dan ook significante inzet van capaciteit en middelen om onze organisatie hierop voor te bereiden.

De invoering van de Omgevingswet pakken we projectmatig op. Zo, is onlangs uit de organisatie een projectleider aangesteld om dit traject te begeleiden en is een multidisciplinaire werkgroep geformeerd.

Een belangrijk richtinggevend en verplicht instrument onder de Omgevingswet is de Omgevingsvisie.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is één van de nieuwe instrumenten van de Omgevingswet. Het is een strategisch document waarin een samenhangende visie wordt gepresenteerd op de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de gemeente op lange termijn. De Omgevingsvisie heeft een breder bereik dan de huidige structuurvisie en kijkt bijvoorbeeld ook naar de sociale leefomgeving. De visie helpt om duidelijke en voorspelbare keuzes te maken over waar welke ontwikkelingen plaats kunnen vinden en welke omgevingskwaliteit gewenst is.

Wij bereiden de Omgevingsvisie voor via een interactief proces. Een werkwijze met participatie van bewoners, ondernemers en organisaties. Het gaat om meer vertrouwen geven en gezamenlijke verantwoordelijkheid voelen en ook nemen voor de kwaliteit van onze leefomgeving en de daarvoor gewenste ontwikkelingen. De raads werkgroep heeft in dit proces een actieve rol.

Huisvesting voor nieuwkomers

De taakstelling die onze gemeente krijgt van het Ministerie om te voorzien in huisvesting voor vergunninghouders gaan we in afstemming en goede samenwerking met de woningcorporaties realiseren. Dit vanuit de visie: "samenleven in één wijk of buurt". Het project Tussenvoorziening in Eelde heeft zijn nut bewezen. De verminderde instroom van vluchtelingen kan er toe leiden dat het project eerder stopt dan de geplande einddatum van 1 juli 2018.

Realisatie onzelfstandige huisvesting

Overeenkomstig het beleidsuitgangspunt zoals in de ontwerp oplegnotitie Sociale Woningbouw Tynaarlo is geformuleerd zal het college de corporaties verzoeken te voorzien in de (bepaalde) behoefte aan onzelfstandige of andere vormen van goedkope woonruimte. Onze inzet is om in de prestatieafspraken 2018 nadere afspraken met de corporaties te maken over de voorwaarden en wijze waarop hier invulling aan kan worden gegeven.

Wat gaan we ervoor doen

Naast onze reguliere taken besteden we aandacht aan onderwerpen voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven en ambities. Deze activiteiten kunnen ook uitgevoerd worden door andere organisaties. De activiteiten noemen we acties. De acties zijn gericht op het werken aan de ontwikkelingspunten uit Koers en de aandachtspunten vanuit de indicatoren.

Ambities	Acties	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Versimpeling regelgeving en integrale benadering	Project Omgevingswet.	Verbeteren en versimpelen.	Team Ruimte en Ontwikkeling	Tot en met volgende raadsperiode
Huisvesting, sociale woningbouw	Uitwerken onderzoeks-uitkomsten vraag / behoefte woningen in grotere kernen.	Passend woningbouw-programma voor kernen.	Team Ruimte en Ontwikkeling, iom corporaties	Uitkomst uitwerking gereed in 2018

Bespreking en besluitvorming gemeenteraad

Onderwerp	Wanneer in de gemeenteraad	Informerend, opiniërend of besluitvormend
Nadere overwegingen omtrent planvorming Vries	1 ^e helft 2018	Besluitvormend
Bestemmingsplan voorterrein luchthaven	2 ^e helft 2018	Besluitvormend

Indicatoren

Voor dit hoofdstuk zijn indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn voor een deel verplicht gesteld in de BBV. Deze indicatoren zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast nemen we indicatoren op die komen uit de burgerpeiling waar staat je gemeente, die we in 2016 hebben uitgevoerd. We vergelijken de scores van Tynaarlo met die van referentiegemeenten. In 2018 wordt de burgerpeiling opnieuw door ons uitgevoerd.

Verplichte indicatoren (BBV)	Norm of basis	Tynaarlo	Drenthe
Gemiddelde WOZ waarde (2016).	€1.000	237	182
Nieuw gebouwde woningen (2014).	Aantal per 1.000 woningen	2,1	2,9
Demografische druk* (2017).	%	87,7	79,2
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens (2017).	In Euro's	569	658
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens (2017).	In Euro's	636	708
Burgerpeiling 2016	Norm / vraag	Tynaarlo	Referentiegemeenten
Hoe prettig wonen inwoners in hun buurt?	Rapportcijfer	8,1	8,0
Is de buurt er de afgelopen jaren op vooruit of op achteruit gegaan?	Erop vooruit gegaan Erop achteruit gegaan	10% 18%	17% 19%

De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
48.01 Ruimtelijke ordening	1.612.721	801.957	482.269	469.033	473.797	478.697
48.02 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	10.454.270	9.682.361	9.837.972	9.995.228	10.175.430	10.369.031
48.03 Wonen en bouwen	1.839.971	1.675.031	1.347.737	1.343.066	1.339.002	1.335.365
Totaal lasten	13.906.961	12.159.349	11.667.978	11.807.327	11.988.229	12.183.093

Baten	Rekening	Actuele		Meerjaren		
		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Beheersproduct	2016	2017	2018	2019	2020	2021
48.01 Ruimtelijke ordening	264.049	3.310	2.814	2.814	2.814	2.814
48.02 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	10.861.493	9.640.771	9.795.293	9.951.871	10.131.303	10.324.081
48.03 Wonen en bouwen	1.880.243	1.546.038	1.526.457	1.268.198	1.265.515	1.264.071
Totaal baten	13.005.785	11.190.119	11.324.564	11.222.883	11.399.632	11.590.966

Saldo Hoofdstuk	901.177	969.230	343.414	584.444	588.597	592.127
------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

2. Resultaat

Rekening houdend met de kaders zoals vastgesteld in de perspectievennota 2017, de ontwikkelingen van de algemene uitkering, bijstellingen van de begroting t.o.v. 2017 en voorstellen voor structureel nieuw beleid, ziet de resultaatontwikkeling 2018 – 2021 er als volgt uit:

Nr.	Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Perspectievennota 2017					
1	Resultaat bij ongewijzigd beleid	378.646	281.843	383.285	499.367
2	Correctie nog te realiseren ombuigingen (excl. bedrijfsvoering)	-83.430	-371.830	-371.830	-371.830
Begrotingsresultaat perspectievennota 2016		295.216	-89.987	11.455	127.537
3	Effecten loon- en prijsindex, rente en overige verschillen	137.803	253.322	-186.472	-135.132
Septembercirculaire 2017					
4	Ontwikkeling accres	96.038	-19.244	0	19.323
5	Plafond BTW compensatiefonds	0	0	19.283	19.323
6	Ontwikkeling uitkeringsbasis	0	19.244	-38.566	-77.294
7	Correctie verwerking meicirculaire 2017	-150.000	0	0	0
8	Hoeveelheidsverschillen	107.698	111.911	114.965	117.458
9	Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang	3.126	2.735	2.785	2.820
Subtotaal effecten septembercirculaire		56.862	114.646	98.467	81.630
<i>Septembercirculaire budgettaire neutrale aanpassingen</i>					
10	Integratieuitkering AWBZ naar WMO	-59.488	-68.764	-96.902	-68.851
	Kosten decentralisatie AWBZ naar WMO	59.488	68.764	96.902	68.851
11	Integratieuitkering jeugdzorg	-37.170	-18.129	-24.210	-18.129
	Kosten decentralisatie jeugdzorg	37.170	18.129	24.210	18.129
12	Integratieuitkering Participatiewet	0	0	0	-56.804
	Kosten integratieuitkering Participatiewet	0	0	0	56.804
13	WMO (m.n. huishoudelijke hulp)	3.261	3.261	3.289	3.423
	Kosten WMO	-3.261	-3.261	-3.289	-3.423
Totaal effecten septembercirculaire 2017		56.862	114.646	98.467	81.630
Overige aanpassingen begoting 2018					
14	Structureel effect najaarsbrief 2017	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
15	VPB-last	-15.700	-7.800	-13.800	-7.000
16	Aanpassing begroting RUD	pm	pm	pm	pm
17	Areaaluitbreidingen	pm	pm	pm	pm
18	Aanpassing legesopbrengsten	-10.514	-9.662	-8.803	4.627
19	Aanpassing opbrengsten bouwleges	253.491	0	0	0
		223.277	-21.462	-26.603	-6.373
Invulling p.m.-posten begroting 2017 en PPN 2017					
20	Omgevingswet/omgevingsvisie	0	0	pm	pm
21	Leefbaarheidsfonds	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
22	Beheer en exploitatie MFA's en sporthallen	-107.000	-121.000	-121.000	-121.000
23	Aardbevingen	0	pm	pm	pm
24	Ziekten en plagen	pm	pm	pm	pm
25	Infrastructuur accommodatiebeleid Zuidlaren	pm	pm	pm	pm
26	Centrumontwikkeling Zuidlaren	pm	pm	pm	pm
		-122.000	-136.000	-136.000	-136.000
Structureel nieuw beleid					
28	Herinrichting recreatieterrein Meerzicht	0	-18.550	-18.550	-18.550
29	Icare Jeugdgezondheidszorg 0-4 jarigen	-42.000	-42.000	-42.000	0
30	Ruimen graven	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Resultaat begroting 2018 exclusief te realiseren ombuigingen		529.158	39.969	-319.703	-106.888
Nog te realiseren ombuigingen		55.430	343.830	343.830	343.830
Resultaat begroting 2018		584.588	383.799	24.127	236.942

Toelichting op de voornoemde onderdelen:

1. De conceptbegroting is opgesteld op basis van de kaders van de perspectievennota 2017. In de perspectievennota is het begrotingsresultaat bij ongewijzigd beleid als uitgangspunt genomen. Dit resultaat is hier vermeld.
2. Het resultaat bij ongewijzigd beleid is het resultaat dat wordt bereikt, wanneer de ombuigingen die zijn opgelegd voor de periode 2014 – 2018 worden gerealiseerd. Hier hebben we het bedrag aan ombuigingen opgenomen dat betrekking heeft op nog niet gerealiseerde ombuigingen. Om het effect /risico te presenteren dat ontstaat op het moment dat de ombuigingen niet worden gerealiseerd, zijn deze er in deze eerste opstelling van het begrotingsresultaat gecorrigeerd. Zie voor een toelichting op de ombuigingen hoofdstuk 5.
3. Bij het opstellen van de begroting 2018 ontstaan verschillen door aanpassingen in de loon- en prijsindex vanuit de septembercirculaire. Daarnaast hebben het doorvoeren van de nieuwe urenbegroting en de financieringslasten en kapitaallasten voortvloeiend uit de investeringsplanning effect op de begroting van de komende jaren. Het totaal van deze effecten is zijn hier opgenomen.

In de perspectievennota 2017 zijn we uitgegaan van een prijsindex van 1,40% in 2018; 1,70% in 2019; 1,60% in 2020 en 1,70% in 2021. Dit was conform de prijsindex zoals deze was opgenomen in de meicirculaire 2017 van het Rijk. In de septembercirculaire 2017 van het Rijk is de prijsindex aangepast naar 1,60% voor 2018; 1,60% voor 2019; 1,80% voor 2020 en 1,90% voor 2021. Omdat wij aansluiten bij de het percentage uit de circulaire dient ten opzichte van de perspectievennota een bijstelling te worden gedaan.

4. Op basis van de septembercirculaire van het Rijk verwachten we een geringe bijstelling van de algemene uitkering in de komende jaren. Het accres is iets aangepast ten opzichte van de meicirculaire die wij in de perspectievennota 2017 hebben verwerkt. De ontwikkeling van het accres wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens het systeem van 'samen trap op en samen trap af' hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van het gemeentefonds.
5. Omdat gemeenten naar inschatting van het Rijk in 2020 en 2021 minder BTW declareren bij het Rijk dan waar in de meicirculaire van werd uitgegaan, wordt het niet gedeclareerde deel in het gemeentefonds gestort. Dit betekent een positieve bijstelling van de algemene uitkering. Eind 2016 is er een vereenvoudiging afgesproken naar aanleiding van de gezamenlijke beleidsdoorlichting van het BCF. Om die reden wordt nu voor het laatst de ruimte onder het plafond bijgesteld in de septembercirculaire. Voortaan zal de bijstelling van het plafond samen met de definitieve afrekening van het voorgaande jaar gaan plaatsvinden in de meicirculaire. Op die manier wordt het aantal mutaties zoveel mogelijk beperkt.
6. Bij het begrip ontwikkeling van de uitkeringsbasis gaat het over de mutaties van de landelijke aantallen inwoners, woonruimten, leerlingen, uitkeringsgerechtigden, WOZ-waarden enz. Wanneer de ontwikkeling van deze aantallen in een gemeente gelijk loopt met de landelijke trend veroorzaakt de ontwikkeling van de uitkeringsbasis geen verschillen. Bij plattelandsgemeenten is het over het algemeen zo dat de ontwikkeling van deze aantallen achter loopt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Dit heeft dan een negatief effect op de algemene uitkering.
7. Bij het verwerken van de meicirculaire in de perspectievennota hebben wij per ongeluk het effect voor het jaar 2018 verkeerd opgenomen. Dit corrigeren wij in deze begroting.
8. Onze gemeente maakt een sterkere groei door dan landelijk gemiddeld en dan waar we bij het opstellen van de perspectievennota 2017 vanuit zijn gegaan. Dat maakt dat de algemene uitkering voor de komende jaren toeneemt.
9. De algemene uitkering wordt verhoogd vanwege de wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK). Het gaat om een bedrag van € 1,8 miljoen structureel vanaf 2018 en incidenteel € 0,7 miljoen in 2018. De middelen zijn bestemd om tegemoet te komen aan de meerkosten die het toezicht op de nieuwe kwaliteitseisen, zoals pedagogisch beleid en veiligheid, vanwege de wet IKK met zich meebrengt. Conform de uitgangspunten die in de perspectievennota zijn

- opgenomen wordt deze bijstelling als een mutatie van de algemene uitkering (algemene dekkingsmiddelen) verwerkt.
10. De integratie-uitkering AWBZ naar WMO daalt de komende jaren. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
 11. De integratie-uitkering jeugdzorg daalt de komende jaren. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
 12. De integratie-uitkering Participatiewet is voor het jaar 2021 naar beneden bijgesteld. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
 13. De integratie-uitkering WMO stijgt de komende jaren. Conform onze uitgangspunten wordt deze bijstelling budgettair neutraal verwerkt.
 14. Het structurele effect van de najaarsbrief 2017 is hier opgenomen.
 15. Op basis van de vastgestelde grondexploitaties hebben wij een nieuwe raming gemaakt van de verwachte VPB-last. Wij verwachten, met de kennis van nu, dat de VPB-last iets hoger is dan we in de begroting 2017 hadden opgenomen.
 16. Momenteel wordt een onderzoek uitgevoerd naar de exploitatie van de RUD. De verwachting is dat de gemeentelijke bijdrage aan de RUD zal moeten worden bijgesteld. Op dit moment kunnen wij echter nog niet inschatten met welk bedrag de gemeentelijke bijdrage zal moeten worden bijgesteld. Daarom nemen wij hier nu een pm-post op. Zodra meer duidelijkheid bestaat over een eventuele bijstelling van de gemeentelijke bijdrage aan de RUD komen wij hierop terug.
 17. Areaaluitbreidingen ontstaan door woningbouwontwikkeling in de gemeente. Er zijn meer wegen die moeten worden onderhouden en er zal meer groenonderhoud moeten worden gepleegd. Dit betekent dat de budgetten die nu beschikbaar zijn eventueel moeten worden bijgesteld. Op dit moment hebben wij nog onvoldoende inzicht in de toereikendheid van de budgetten in relatie tot de verwachte areaaluitbreidingen de komende jaren. In de periode tot de perspectievennota 2018 zullen wij nader onderzoek doen naar de areaaluitbreidingen en de beschikbare budgetten. Hierover zullen wij in de perspectievennota 2018 rapporteren en indien nodig voorstellen doen om de budgetten voor onderhoud bij te stellen.
 18. Voor het opstellen van de begroting 2018 hebben we zeer nauwkeurig gekeken naar de baten en lasten die we in de begroting hebben staan voor de leges. Hieruit is gebleken dat niet alle opbrengsten voor het juiste bedrag in de begroting staan. Dit hebben we aangepast, met een positief effect op het begrotingsresultaat tot gevolg. In de paragraaf lokale heffingen lichten we, aan de hand van de baten en lasten, de kostendekkendheid nader toe.
 19. In 2018 verwachten we een hogere opbrengst voor de bouwleges in verband met een paar grote bouwprojecten, zoals de scholenbouw. Dit hebben we als incidentele bijstelling van de begroting 2018 meegenomen.
 20. We bereiden ons voor op de nieuwe Omgevingswet. Deze wet leidt tot deregulering in het fysieke domein. De verwachting is dat er minder vergunningen nodig zijn en procedures eenvoudiger en korter worden. Deze transitie is een grote en complexe operatie, waarvoor wij elders in deze begroting een maatschappelijk krediet aanvragen. Dit krediet is bedoeld voor de aanloopkosten naar de invoering van de wet. Niemand heeft nog een exact beeld van het structurele effect als de wet eenmaal in werking is. Daarom nemen wij hier een pm-post op.
 21. Conform onze toezegging in de begroting 2017 hebben wij het leefbaarheidsfonds in 2017 geëvalueerd. In 2015 is eenmalig een bedrag van € 50.000 beschikbaar gesteld. De afgelopen jaren is jaarlijks € 10.000 - € 15.000 uitgegeven van het budget. Nu stellen wij voor een structureel budget van € 15.000 in de begroting op te nemen voor het leefbaarheidsfonds.
 22. Vanaf 2018 neemt de gemeente het beheer van alle sporthallen en multifunctionele accommodaties (MFA's) gefaseerd over in eigen dienst. Brede toegankelijkheid, gastheerschap en de tevredenheid van de gebruikers staan hierbij voorop. De gemeente

neemt het beheer van de huidige partijen over zodra zich een natuurlijk moment voordoet. Begin 2018 neemt de gemeente het beheer van Sporthal De Zwet in Zuidlaren over van Alescon. Het is de intentie om ook de beheerder van MFA Yde vanaf dat moment in gemeentelijke dienst te nemen. Naar verwachting volgen in 2019 Sporthal De Kamp in Vries en de nieuwe sporthal in Eelde. Omdat er geen directe aanleiding is voor het overdragen van het beheer van de MFA's in Zeijen en Eelderwolde blijft het beheer daar voorlopig zoals het nu is. Voor een aantal MFA's en sporthallen is binnen de begroting budget beschikbaar om het beheer gedeeltelijk uit te voeren. Dat geldt echter niet in alle gevallen. Dat betekent dat de budgetten in de begroting op het niveau moeten worden gebracht om het beheer in eigen dienst te kunnen uitvoeren. Deze begrotingsbijstelling hebben wij hier opgenomen. Deze bijstelling heeft betrekking op de coördinatie van het beheer, MFA Yde, Sporthal De Zwet, Sporthal De Kamp en de nieuw sporthal in Eelde.

23. In het mijnbouwdossier komen wij op voor de belangen van gemeente Tynaarlo en haar inwoners. Vanuit dit perspectief hebben wij begin 2017 gemeend beroep te moeten aantekenen tegen het winningsplan gasveld Groningen. Tevens hebben wij een negatief advies gegeven aan de minister van Economische Zaken aangaande het winningsveld Westerveld. Wij blijven deze procedures ook in de toekomst nauwgezet volgen. Daar waar mogelijk wenden wij onze invloed aan om de afhandeling van schademeldingen als gevolg van aardbevingen te verbeteren. Hiervoor is ambtelijke inzet nodig. Daarnaast wordt extern juridisch advies gevraagd. Voor 2018 is in de perspectievennota 2017 al een bedrag van € 34.000 opgenomen. Voor de jaren daarna kan nog geen inschatting worden gemaakt. Daarom is voor deze jaren een pm-post opgenomen.
24. De afgelopen jaren zien we dat het klimaat verandert, het wordt warmer. Dat geeft een veranderend beeld in dieren en planten. Meer biodiversiteit is zeer welkom, maar er zijn ook nadelige effecten. De eikenprocessierups rukt op. Beheersen van dit probleem gaat ons extra geld kosten. We kennen de Japanse duizendknop, een heel diep wortelend gewas die nagenoeg niet te bestrijden is, maar wel een plaag is voor bijvoorbeeld beschoeiingen. Jacobskruiskruid en de bereklauw zijn iets minder erg, maar er kan wel lichamelijke schade optreden. Dit geldt ook voor de grote waternavel, waar onze buurgemeente veel last van heeft. Het is ons nog niet gelukt in de periode vanaf van de perspectievennota het benodigde budget hiervoor in beeld te brengen. De opgave staat echter nog steeds en wij verwachten hierover in de perspectievennota 2018 meer duidelijkheid te verschaffen.
25. De budgetten voor de kapitaallasten van het accommodatiebeleid Zuidlaren zijn inmiddels vastgesteld. In deze budgetten hebben wij nog geen rekening gehouden met de kapitaallasten die voortvloeien uit de infrastructurele aanpassingen. Dat is ook nog niet mogelijk, omdat de plannen voor Zuidlaren nog niet afgerond zijn. Zodra wij met alle partijen overeenstemming hebben bereikt over de uitvoering van het accommodatiebeleid in Zuidlaren kunnen wij een inschatting maken van de infrastructurele kosten en de daaruit voortvloeiende kapitaallasten. Wij zullen dan met een voorstel terugkomen.
26. Op 4 juli 2017 hebben wij de denkrichting voor de centrumontwikkeling van Zuidlaren gepresenteerd. Deze ontwikkeling zal, net als bij de centra in Vries en Eelde, een beslag leggen op de structurele en incidentele middelen van de gemeente. Omdat er nog geen concrete plannen in ontwikkeling zijn, kunnen wij hiervan op dit moment nog geen inschatting geven. Zodra er optimaal draagvlak is voor een concreet plan, zullen wij met een concreet voorstel aan de raad komen inclusief het effect op de incidentele en structurele middelen.
27. Wij hebben als college al een besluit genomen over de herontwikkeling van het recreatieterrein Meerzicht. Voor dit plan komen wij met een concreet voorstel naar de raad. In deze begroting nemen wij, vooruitlopend op de kredietaanvraag, het structurele effect daarvan op de begroting op.
28. Sinds 2012 heeft de gemeente Tynaarlo de Jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar ondergebracht bij ICARE. De dienstverlening van ICARE bestaat uit twee onderdelen: een uniform deel en een maatwerkdeel. De producten uit het uniform deel betreffen taken en activiteiten die conform de Wet Publieke Gezondheid, het Besluit Publieke Gezondheid en de Richtlijn Contactmomenten Jeugdgezondheidszorg uitgevoerd moeten worden. Het maatwerkdeel betreft specifieke activiteiten voor de CJG doelgroep en de prenatale zorg.

Subsidieverzoek 2017-2020

ICARE heeft eind 2016 een subsidieverzoek ingediend voor de Jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar voor de periode 2017-2020. Deze aanvraag was € 42.000,- hoger voor het uniforme deel dan afgelopen jaren. Op 12 september 2017 is in de raad het voorstel behandeld om het beschikbare budget voor ICARE met € 42.000,- te verhogen. Toen is besloten om dit incidenteel voor 2017 goed te keuren en om de structurele verhoging voor de jaren 2018 en verder te besluiten bij de begrotingsbehandeling van 2018.

Schommelfonds Algemene Uitkering

Met ingang van het begrotingsjaar 2016 hebben we het schommelfonds in de begroting opgenomen om fluctuaties in de algemene uitkering op te kunnen vangen. Belangrijk voor Tynaarlo omdat we veel investeren in ons voorzieningenniveau en wij strak begroten op sluitendheid (we hebben geen riante overschotten). Bij de begroting 2016 is gekozen om 50% van het accres en 50% van het BTW-compensatiefonds apart te houden in dit schommelfonds. Bijstellingen van de algemene uitkering gedurende het begrotingsjaar kunnen dan via deze post worden opgevangen. Bij de begroting 2017 hebben wij, aanvullend op de begroting 2016, opgenomen dat het schommelfonds maximaal € 500.000 bedraagt. In de begroting 2017 hebben wij reeds voor de jaren 2018 – 2020 een schommelfonds van € 500.000 per jaar opgenomen. De effecten van de meicirculaire en septembercirculaire 2017 hebben geen effect op het schommelfonds. Daarmee blijft het beschikbare bedrag voor de komende vier jaar € 500.000 per jaar. Incidenteel valt dit geld vrij als we hierop geen beroep hoeven te doen (zie najaarsbrief 2017).

Materieel Sluitende begroting

Gedeputeerde Staten van Drenthe hebben in het vastgestelde “Financieel toezichtkader” aangegeven dat de begroting 2018 “materieel sluitend” moet zijn. Dat betekent dat de structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten.

Uit een nadere analyse van de structurele lasten en baten en de incidentele lasten en baten is gebleken dat de begroting voor 2018 materieel sluitend is. De taakstellingen zijn in onderstaand overzicht als structureel opgenomen, omdat wij ervan uitgaan dat de taakstellingen worden gerealiseerd.

In bijlagen 1 en 2 hebben wij een uitgebreide becijfering van de structurele en incidentele lasten en opgenomen. Gecomprimeerd ziet het beeld er voor 2018 als volgt uit:

	Begrotingstotaal			Incidenteel			Structureel		
	Baten	lasten	saldo	Baten	lasten	saldo	Baten	lasten	Saldo
2018	75.804	75.003	801	2.085	2.421	-336	73.718	72.582	1.136
2019	75.063	74.408	655	376	1.000	-624	74.687	73.408	1.279
2020	75.959	75.657	302	255	1.099	-843	75.703	74.558	1.145
2021	76.903	76.407	496	200	1.146	-945	76.702	75.261	1.441

In bovenstaande tabel zijn de aanpassingen voor: structureel effect najaarsbrief 2017, leefbaarheidsfonds, beheer en exploitatie MFA's en sporthallen, herontwikkeling recreatieterrein Meerzicht, Icare jeugdgezondheidszorg 0-4 jarigen, ruimen graven en het afboeken van de ombuiging op de markten nog niet meegenomen. Met deze aanpassingen komt een materieel sluitende begroting niet in gevaar.

3. Meerjarenbegroting + balans meerjarig

	2018			2019			2020			2021		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0: Bestuur en ondersteuning	1.031	2.326	-1.295	993	1.883	-890	955	1.922	-967	917	2.048	-1.131
1: Veiligheid	28	2.011	-1.983	29	2.008	-1.979	29	2.050	-2.021	30	2.098	-2.068
2: Verkeer, vervoer en waterstaat	84	3.793	-3.710	85	3.868	-3.783	86	3.929	-3.843	88	3.979	-3.891
3: Economie	2.434	3.035	-602	2.509	3.076	-567	2.553	3.124	-571	2.604	3.180	-576
4: Onderwijs	71	3.655	-3.584	73	3.713	-3.640	74	3.702	-3.628	75	3.714	-3.639
5: Sport, cultuur en recreatie	674	6.506	-5.832	684	6.342	-5.658	666	6.454	-5.788	678	6.538	-5.859
6: Sociaal domein	7.036	24.592	-17.555	6.769	24.379	-17.610	6.775	24.542	-17.767	6.782	24.729	-17.947
7: Volksgezondheid en milieu	6.063	6.363	-300	6.081	6.382	-302	6.100	6.408	-308	6.118	6.432	-314
8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	10.962	11.668	-706	10.880	11.807	-928	11.076	11.988	-912	11.286	12.183	-897
Algemene dekkingsmiddelen	44.317	1.821	42.496	45.091	1.922	43.169	45.794	2.136	43.658	46.487	1.916	44.571
Overhead	161	8.306	-8.145	45	8.053	-8.007	46	8.324	-8.278	47	8.440	-8.393
Heffing VPB	0	86	-86		72	-72	0	68	-68	0	61	-61
Bedrag onvoorzien	0	33	-33	0	33	-33	0	33	-33	0	33	-33
Saldo van baten en lasten	72.861	74.194	-1.333	73.238	73.538	-300	74.154	74.679	-525	75.112	75.349	-237
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	2.943	809	2.134	1.825	870	955	1.805	978	827	1.791	1.058	733
Resultaat			801			655			302			496

Toelichting meerjarenraming

In dit hoofdstuk presenteren we de financiële begroting 2018-2021. Daarbij gaan we in op de financiële kaders van de begroting, de geprognostiseerde balans en het EMU-saldo.

Baten en lasten

Een overzicht van baten en lasten per taakveld, per hoofdstuk vindt u in hoofdstuk 1 van deze begroting.

Overzicht van incidentele baten en lasten

In de begroting zijn naast structurele gelden ook incidentele gelden opgenomen.

In hoofdstuk 6 incidenteel nieuw beleid is een voorstel opgenomen voor de inzet van de middelen voor incidenteel nieuw beleid voor 2018. In bijlage 1 van deze begroting staat een overzicht van de incidentele baten en lasten uit de begroting 2018 inclusief de meerjarenraming.

De uitgangspunten waarop de ramingen zijn gebaseerd.

Algemeen

De basis voor de begroting is vastgesteld beleid. Dit zijn de vastgestelde begroting 2017, de perspectievennota van 2017 en alle structurele effecten uit besluitvorming door de raad t/m 31 juli 2017. Voorts zijn de uitkomsten van de najaarsnota in de begroting verwerkt.

De waarderingsgrondslagen voor activa en passiva zijn ongewijzigd en conform de grondslagen zoals die in de jaarrekening van 2016 zijn gehanteerd.

Middels de perspectievennota en de septembercirculaire zijn de volgende uitgangspunten en indexeringen vastgesteld.

	Opgenomen in Begroting 2017	2018	2019	2020	2021
Prijnsindex	0,90%	1,60%	1,60%	1,80%	1,90%
Loonkosten (CAO, structureel)	2,00%	3,00%	1,50%	1,50%	1,50%
Interne rente	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Rente lang geld op te nemen	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rente kort geld op te nemen	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Rente kort geld uit te zetten	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Inflatie en prijsindexen reguliere lasten gemeente

Met ingang van de begroting 2015 wordt voor wat betreft de prijsindex aangesloten bij de percentages die door het rijk in de meest recente circulaire zijn opgenomen. Dit houdt in dat wij in bovenstaande tabel de percentages uit de septembercirculaire van het rijk hebben overgenomen. Voor 2018 was de prijsindex van de septembercirculaire 0,02% hoger dan de index in de perspectievennota (op basis van de meicirculaire)

Personeelskosten

Er is een nieuwe cao afgesloten. In verband met de afspraken die in deze cao zijn gemaakt, hebben wij de index voor de loonkosten in 2018 verhoogd naar 3% (i.p.v. 2,5% zoals in de perspectievennota was opgenomen). De nieuwe cao loopt tot 1 januari 2019.

Renteontwikkelingen en treasury

* Interne rente

De omslagrente (gewogen gemiddelde rente op in- en externe financieringsmiddelen) is berekend op 1,5%. Deze interne rente geldt voor de kapitaallasten. Voor het grondbedrijf wordt voor 2018 een percentage gehanteerd van 1,71%. Dit is het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen.

*Rente vast geld op te nemen

In de begroting 2018 is voor de 'rente vast geld op te nemen' een rentepercentage van 2% gehanteerd. Op basis van de inzichten en verwachtingen in de renteontwikkeling is dit percentage niet gewijzigd. Op basis van het voorzichtigheidsprincipe wordt wel rekening gehouden met een risico-opslag.

*Rente kort geld op te nemen

In de begroting 2018 is voor de 'rente kort geld op te nemen' een rentepercentage van 1% gehanteerd. Op basis van de inzichten en verwachtingen in de renteontwikkeling is dit percentage niet gewijzigd. Op basis van het voorzichtigheidsprincipe wordt wel rekening gehouden met een risico-opslag.

* Rente kort geld uit te zetten

In de begroting 2018 is voor de 'rente kort uit te zetten geld' een percentage van 0% gehanteerd. Het uitzetten van kort geld komt eigenlijk niet meer voor sinds de invoering van het schatkistbankieren. Over middelen die wij aanhouden in de 'schatkist' wordt nagenoeg geen rente ontvangen.

Financiële positie

Investerings

In hoofdstuk 9 van deze begroting is een investeringsplanning opgenomen.

Met de kennis die we op dit moment hebben van de verwachte investeringen in de komende jaren is in hoofdstuk 9 onder andere een overzicht opgenomen van de verwachte investeringen in de periode 2018 – 2021, inclusief de verwachte omvang van de investering.

Arbeidskosten

De loonsom voor de hele interne organisatie in de begroting 2018 is € 15.741.189. Dit is inclusief de loonsom van het college van B&W en de vergoeding voor raadsleden. Het verloop van deze kosten is in een aantal jaren als volgt:

2019	15.422.082
2020	15.652.813
2021	15.886.776

Mutatie met reserves

De mutaties met de reserves zijn gebaseerd op bestaand beleid en bestaan voornamelijk uit:

- 1) onttrekken van gelden uit de reserves voor incidenteel beleid;
- 2) het onttrekken van gelden uit de reserves ter dekking van kapitaallasten.

In bijlage 2 is aangegeven welke mutaties in de reserves een incidenteel karakter hebben.

Kapitaallasten

Afschrijvingslasten worden, met inachtneming van de afschrijvingstermijnen uit de verordening 212, berekend o.b.v. de staat van vaste activa. De boekwaarden per 1-1 vormen de grondslag voor de berekening.

Algemene uitkering

De omvang van de algemene uitkering wordt berekend op basis van de meest recente circulaire. (september-circulaire)

Geprognotiseerde balans

Onderstaande balans is opgesteld vanuit de geprognotiseerde staat van vaste activa (staat C), staat van reserves en voorzieningen (staat D), het verloop van boekwaardes van het grondbedrijf en de staat van langlopende leningen (staat E) inclusief de financieringsbehoefte die ontstaat uit voorgaande staten.

Balans x 1000									
Activa	2018	2019	2020	2021	Passiva	2018	2019	2020	2021
Immateriele vaste Activa	-	-	-	-	Eigen vermogen	45.679	43.701	42.950	42.677
Materiële vaste Activa	89.858	99.332	112.243	113.891	Voorzieningen	5.980	5.877	5.882	5.758
Niet in exploitatie genomen gronde	4.612	4.612	4.612	4.612	Vaste schulden met een looptijd van 1 jaar of langer	62.773	72.056	72.831	74.599
Financiële vaste Activa	8.788	8.402	8.016	7.630					
Vast activa	103.258	112.346	124.871	126.133	Vaste Passiva	114.432	121.634	121.663	123.034
Bouw gronden in exploitatie	17.490	13.278	10.252	7.500	Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan 1 jaar	11.000	9.000	18.210	15.349
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan	5.684	6.010	5.750	5.750	Overlopende passiva	3.000	3.000	3.000	3.000
Liquide middelen	0	0	0	0					
Overlopende Activa	2.000	2.000	2.000	2.000					
Vlottende activa	25.174	21.288	18.002	15.250	Vlottende passiva	14.000	12.000	21.210	18.349
Totaal Activa	128.432	133.634	142.873	141.383	Totaal Passiva	128.432	133.634	142.873	141.383

EMU- saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van de gemeente Tynaarlo voor 2018 komt uit op € 1,3 miljoen (overschot). Het betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 1,3 miljoen euro lager zijn dan de inkomsten. In de jaren tot en met 2015 werden er een individuele referentiewaarden van het EMU-tekort vastgesteld. Voor 2017 is het aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden gesteld op 0,3%, niet verder uitgesplitst naar Provincie, Waterschap en Gemeente. De 0,3% betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

	2017	2018	2019
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
1 Exploitatie vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-2.023	-1.333	-300
+2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.533	2.959	3.014
+3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.117	1.112	1.112
-4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	20.216	3.869	5.571
+5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht.	0	0	0
+6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord.	0	0	0
-7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	7.487	7.863	7.989
+8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord.	10.710	10.908	11.083
-9 Lasten op de balanspost voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen.	1.714	652	1.327
-10 Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de exploitatie lopen maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten.	0	0	0
+11 Verkoop van effecten: - gaat u effecten verkopen? (ja/nee) - zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	nee --	nee --	nee --
Berekend EMU-saldo	-17.080	1.262	22

4. Algemene dekkingsmiddelen

In het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen wordt een verantwoording aangegeven op de volgende onderdelen

- Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is
- Algemene uitkeringen
- Dividend
- Saldo van de financieringsfunctie

In totaliteit zien de financiële uitkomsten er uit als volgt:

Algemene dekkingsmiddelen	Raming begrotingsjaar (x 1.000)
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	5.685
Algemene uitkeringen	37.916
Dividend	275
Saldo van de financieringsfunctie*	-1.382
Totaal	42.494

- * Het saldo van de financieringsfunctie is het saldo van (a) de betaalde rente (last) over de aangegane leningen en over de aangetrokken middelen in rekening courant en (b) de ontvangen rente (baat) over de uitzettingen.

5. Ombuigingen

In de begroting 2015 zijn ombuigingen opgenomen voor de periode 2015 – 2018. Deze voorgestelde ombuigingen hebben wij destijds opgenomen om een sluitende meerjarenbegroting te kunnen realiseren. Middels de reguliere planning & control-producten en onze brief van 12 april 2016 hebben wij de raad steeds geïnformeerd over de voortgang van de realisatie van de opgenomen ombuigingen.

In de begroting 2017 hebben wij aangegeven dat voor de begrotingsjaren 2018 - 2020 nog drie ombuigingen niet gerealiseerd zijn. Dit betroffen de opgenomen ombuigingen op de bibliotheken, de markten en het peuterspeelzaalwerk. Daarnaast was er nog sprake van een niet gerealiseerde taakstelling op de bedrijfsvoering van € 300.000.

Voor het jaar 2018 is de enige niet gerealiseerde ombuiging die op de markten. Deze ombuiging staat al vanaf 2016 open. Tot nu toe is het niet gelukt deze ombuiging te realiseren door veranderingen rondom de Zuidlaardermarkt zoals verbetering van het dierenwelzijn en het verplaatsen van de markt. De evaluatie van de markten staat nu gepland in 2018 en het lijkt ons niet meer haalbaar deze ombuiging te realiseren in deze collegeperiode. Omdat de besluitvorming over de markten, waarvoor de evaluatie input zal bieden, aan het volgende college is en wij geen openstaande ombuiging willen overdragen, hebben wij de opgelegde taakstelling op de markten afgeboekt. Het structurele effect hiervan (€ 28.000) is opgenomen in hoofdstuk 2 resultaat.

Rekening houdend met bovenstaande ziet het overzicht openstaande ombuigingen voor de jaren 2018 tot en met 2021 er als volgt uit:

Openstaande ombuigingen per 1 januari 2018	2018	2019	2020	2021
Markten	28.000	28.000	28.000	28.000
Peuterspeelzaalwerk	53.000	53.000	53.000	53.000
Bibliotheken	0	280.000	280.000	280.000
Index	2.430	10.830	10.830	10.830
Totaal	83.430	371.830	371.830	371.830
Afboeken ombuiging markten	-28.000	-28.000	-28.000	-28.000
Openstaande ombuigingen per 1-1-2018	55.430	343.830	343.830	343.830
Taakstelling bedrijfsvoering	300.000	300.000	300.000	300.000
Totaal openstaande ombuigingen per 1-1-2018	355.430	643.830	643.830	643.830

Toelichting:

Peuterspeelzaalwerk

De realisatie van de ombuiging op het peuterspeelzaalwerk hangt samen met de taken die de gemeente krijgt voor de voorschoolse peuteropvang. Er zal een transformatie plaatsvinden van peuterspeelzaalwerk naar peuteropvang. De verplichte harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk is door het Rijk uitgesteld van 1-1-2017 naar 1-1-2018. Dit betekent dat de transformatie, waarmee de ombuiging dient te worden gerealiseerd, ook later zal plaatsvinden. De realisatie vanaf 2018 is afhankelijk van de verplichte harmonisatie. Over de financiële effecten van deze taken, de middelen die wij hiervoor van het rijk ontvangen en de samenhang met de hier opgenomen ombuiging op het peuterspeelzaalwerk zullen wij de raad nader informeren.

Bibliotheken

Per 1 mei 2016 stonden de ombuigingen op de bibliotheken en het transformeren van het peuterspeelzaalwerk nog open. Met betrekking tot de bibliotheken heeft de raad op 31 mei 2016 een motie aangenomen, die uitgaat van het uitstellen van de taakstelling op de bibliotheken met één jaar. Dit betekent dat de ingeboekte taakstelling van € 280.000 in 2018 gecorrigeerd is naar € 145.000 (namelijk de oorspronkelijke taakstelling 2017). Vanaf 2019 is de taakstelling € 280.000, zoals in het oorspronkelijke ombuigingsplan al vanaf 2018 was opgenomen. De bibliotheek kan haar taken in 2018 uitvoeren binnen de hiervoor beschikbare middelen in de begroting van de gemeente Tynaarlo, rekening houdend met de aangenomen motie van 31 mei 2016. Dit betekent dat de ombuiging voor de 2018 als gerealiseerd kan worden beschouwd. Of de ombuigingen vanaf 2019 kunnen worden gerealiseerd is afhankelijk van de plannen die door de bibliotheek worden opgesteld, waarbij de kaders van de raad leidend zijn.

Bedrijfsvoering

Bij het opstellen van de begroting 2015 is, als onderdeel van het totale ombuigingsplan, tot een taakstelling van € 1 miljoen op de bedrijfsvoering besloten. Die taakstelling is in de begroting opgenomen. In de periode 2015 – 2018 is deze € 1 miljoen in fasen opgebouwd. Voor 2018 staat nog de laatste tranche van deze taakstelling, een bedrag van € 300.000.

6. Incidenteel nieuw beleid

Voor de jaren 2016 tot en met 2018 hebben wij in onze brief van 12 april 2016 en de perspectievennota 2017 voorgesteld jaarlijks een bedrag van € 750.000 beschikbaar te stellen voor incidenteel nieuw beleid voor het plaatsen van accenten. In de perspectievennota 2017 hebben wij de ideeën voor incidenteel nieuw beleid 2018 geïnventariseerd. Het totaal aan ideeën voor incidenteel nieuw beleid 2017 uit de perspectievennota 2017 bedroeg € 595.000 (excl. het bedrag van € 150.000 voor frictiekosten bedrijfsvoering). In de periode naar het opstellen van de begroting 2018 zijn nog enkele ideeën voor incidenteel nieuw beleid toegevoegd. Deze hebben niet allen betrekking op het plaatsen van accenten, maar vloeien ook voort uit wettelijke verplichtingen waar wij als gemeente aan moeten voldoen (bijvoorbeeld de Omgevingswet/-visie). Daarmee komt het totaalbedrag dat nu in deze begroting 2018 wordt voorgesteld beschikbaar te stellen voor incidenteel nieuw beleid 2018 hoger uit dan het bedrag van € 750.000 dat wij in de begroting hebben opgenomen voor het plaatsen van accenten.

Onderstaand een overzicht incidenteel nieuw beleid 2018 inclusief een toelichting op de opgenomen onderdelen:

Incidenteel nieuw beleid 2018		Bedrag in €
Opgenomen in begroting 2017		
1	Frictiekosten bedrijfsvoering	150.000
Reeds besloten door gemeenteraad		
2	Vertragen taakstelling bibliotheken (31 mei 2016)	135.000
3	Impuls onderwijs (16 mei 2017)	
Ideeën voor inzet incidenteel nieuw beleid opgenomen in begroting 2017		
4	Doorgaan met Tynaarlo Verbindt	50.000
5	Vrijetijdseconomie	50.000
6	Project-/activiteitensubsidies	40.000
7	Impuls volkshuisvesting/sociale woningbouw	125.000
8	Gebiedsfondsen/gebiedsgericht werken	50.000
Ideeën voor inzet incidenteel nieuw beleid opgenomen in PPN 2017		
9	Skatebaan Zuidlaren	20.000
10	Beweegvriendelijke inrichting van de openbare ruimte	5.000
11	Update archeologische kaart	20.000
12	De Braak Paterswolde	pm
Aanvullende ideeën incidenteel nieuw beleid begroting 2018		
13	Dorpsinitiatieven (aangenomen motie 11 juli 2017)	250.000
14	Omgvingswet/omgevingsvisie	800.000
15	Ruimen graven	50.000
16	Museum de Buitenplaats (n.a.v. beraadslaging PPN 11 juli 2017) (projectsubsidie)	30.000
Totaal ten laste van de Argi		1.775.000

1. Bij de begroting 2015 is voor de jaren 2015 tot en met 2018 een jaarlijks incidenteel bedrag voor het opvangen van frictiekosten in de bedrijfsvoering opgenomen. Dit is gekoppeld aan de taakstelling van totaal € 1 mln. die is opgelegd. Het jaar 2018 is het laatste jaar dat een bedrag van € 150.000 voor de frictiekosten bedrijfsvoering beschikbaar wordt gesteld.
2. Met betrekking tot de bibliotheken heeft de gemeenteraad op 31 mei 2016 een motie aangenomen, die uitgaat van het uitstellen van de taakstelling op de bibliotheken met één jaar. Dit betekent dat de ingeboekte taakstelling van 2018 van € 280.000 gecorrigeerd wordt naar € 145.000 (namelijk de oorspronkelijke taakstelling van 2017).
3. Wij hadden voor de jaren 2017 en 2018 jaarlijks een bedrag van € 100.000 opgenomen om schoolbesturen in de gelegenheid te stellen een eenmalige impuls te kunnen geven aan bijvoorbeeld groene schoolpleinen en/of digitalisering. Deze eenmalige bijdrage hebben wij gekoppeld aan de (ver)nieuwbouw van schoolgebouwen. Op 16 mei 2017 heeft de gemeenteraad besloten het bedrag van €100.000 dat voor de jaarschijf 2018 was opgenomen, beschikbaar te stellen in 2017. Daarom hebben wij deze uit de kolom incidenteel nieuw beleid 2018 verwijderd.
4. Tynaarlo Verbindt eindigt na 2017. De afgelopen jaren hebben wij de budgetten niet volledig benut. Het niet benutte deel is teruggeloeid in het rekeningresultaat. Na een stroeve start, waarbij ook veel afwachtend naar de gemeente werd gekeken, merken wij dat de ondernemers steeds meer onderling gaan samenwerken en initiatieven ontplooiën die een wezenlijke bijdrage leveren aan economische versterking. Dit past in de gedachte van Burgerparticipatie (Koers) en het stimuleren van dergelijke initiatieven (ook collegemanifest) om deze samenwerking met financiële middelen (eenmalig) te stimuleren. Uit MKB en burgerpeiling komt ook naar voren dat de gemeente hier nog slagen kan / moet maken. Het niet beschikbaar stellen van budget in 2018 (e.v.) betekent dat deze nieuwe werkwijze met ondernemers en de onderlinge samenwerking en initiatieven die ondernemers ontplooiën onvoldoende van de grond komt en dus grotendeels in de kiem wordt gesmoord. Om de samenwerking tussen ondernemers en initiatieven ter bevordering van de economische versterking te kunnen blijven stimuleren is het nodig in 2018 hiervoor ook een budget beschikbaar te hebben.
5. Uit de MKB-enquête en de burgerpeiling blijkt dat er verdere actie nodig is om toerisme / vrije tijdseconomie, zowel lokaal als regionaal beter op de kaart te zetten. Er is een duidelijke behoefte om Marketing Drenthe en acties van uit het Recreatieschap in elkaar te laten schuiven. Dit gaat incidenteel geld kosten. De provincie Drenthe stimuleert veelal activiteiten waarbij wel co-financiering vanuit de gemeente wordt gevraagd. Daar zijn nu geen middelen voor beschikbaar. Ook zijn wij de enige gemeente in Drenthe zonder regiocoördinator toerisme. De middelen die wij beschikbaar willen stellen, kunnen een bijdrage leveren om die omissie, in ieder geval de komende jaren.
6. Door het incidenteel verhogen van het hiervoor beschikbare bedrag kunnen projecten en activiteiten vanuit de samenleving worden gestimuleerd. Het college wil projecten en activiteiten gericht ondersteunen; geen exploitatiebijdragen.
7. Door middel van een extra impuls in 2017 en 2018 het verbeteren van de sociale woningbouw en de spreiding hiervan in de kernen binnen de gemeente Tynaarlo. Er is behoefte aan een extra impuls voor volkshuisvesting/sociale woningbouw waardoor de betere spreiding van de sociale woningbouw kan worden gerealiseerd.
8. Beschikbaar stellen van een bedrag per kern van € 10 per inwoner, zodat initiatieven vanuit de eigen inwoners kunnen worden ontplooid. Beoordeling en verdeling van middelen vindt vanuit de samenleving plaats. In het investeringsplan bedrijfsvoering is opgenomen dat we vanuit de Koers een andere manier van werken willen nastreven waarvoor de benodigde ambtelijke capaciteit in dit plan is opgenomen. In 2016 en 2017 worden de noodzakelijke aanpassingen in de organisatiestructuur (inrichting netwerkorganisatie) doorgevoerd. In 2018 staat een pilot in één kern op de planning. Daarna eventueel uitrollen naar andere kernen.
9. Één van de acht door het college aangewezen pilots overheidsparticipatie is het upgraden van de skatebaan in Zuidlaren. Een initiatief van vier jeugdige skateboarders, gestart met een

handtekeningenactie voor het verbeteren en uitbreiden van de skatebaan. De skatebaan is nu verouderd, de ondergrond van asfalt is slecht en er zijn weinig uitdagende obstakels. Om de skatebaan weer aantrekkelijk te maken voor jong en oud en voor beginnende en gevorderde skaters en andere urban-sporters willen de initiatiefnemers graag een betonnen ondergrond met extra obstakels laten aanbrengen. Daarbij kunnen de huidige obstakels geïntegreerd worden in de nieuwe opzet. Door de skatebaan te upgraden naar beton, zal de skatebaan ook aantrekkingskracht krijgen op meerdere doelgroepen en wellicht ook op de omliggende dorpen. Kleine kinderen kunnen met hun ouders naar de baan komen om te steppen, bmx-en, skateboarden of inline-skaten. Het is de bedoeling dat de skatebaan een plek wordt voor iedereen om samen te komen, te bewegen en te socializen.

In de lijn van overheidsparticipatie voeren de initiatiefnemers hun initiatief zoveel mogelijk zelf uit. De gemeente stimuleert en ondersteunt daar waar mogelijk. Het huidige budget speelruimtebeleid is ontoereikend voor deze totale upgrade.

10. Dit budget is nodig om de uitgangspunten ten aanzien van de beweegvriendelijke inrichting van de omgeving (BIOR) verder uit te bouwen in de komende edities van de mobiliteitsweek en in lijn met de in ontwikkeling zijnde omgevingsvisie Tynaarlo. Het uitnodigen tot bewegen en een aantrekkelijk alternatief bieden voor de auto vormen de uitgangspunten.
11. Onze archeologische beleidskaart is opgeleverd eind 2011 en in 2013 door de raad vastgesteld als onderdeel van de Structuurvisie Archeologie. Dat betekent dat de in de kaart verwerkte dataset ondertussen al weer bijna zeven jaar oud is en alle recentere onderzoeken en nieuwe ontdekkingen hier niet in zijn verwerkt. Zo is bijvoorbeeld de spectaculaire vondst van een Neanderthalervindplaats bij Zeijen niet op de huidige kaart opgenomen. Het streven is om in 2018 de archeologische beleidskaart te laten updaten om zo weer helemaal bij te zijn in de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet. Daarbij zal samenwerking worden gezocht met de overige Drentse gemeenten en de provincie in het kader van de Culturele Allianties 2017-2020.
12. Samen met natuurmonumenten wordt er gekeken welke mogelijkheden er zijn om de openbare ruimte, het parkeren en de fietsverbinding te verbeteren in het gebied rond De Braak Paterswolde. De gemeentelijke bijdrage in dit project is nog niet duidelijk. Wanneer dit duidelijk is, zullen wij een voorstel voorleggen.
13. Bij de behandeling van de perspectievennota 2017 op 11 juli 2017 is een motie aangenomen waarmee voor 2018 een bedrag van € 250.000 beschikbaar is gesteld voor de uitvoering van verschillende impuls- en verfraaiingsmaatregelen van de kernen. Hierover gaan we in overleg met ondernemersverenigingen.
14. We bereiden ons voor op de nieuwe Omgevingswet. Deze wet, die naar huidige inzichten in januari 2020 in werking treedt, bundelt alle regels op het gebied van RO, bouwen, milieu, water, bodem, lucht, veiligheid, gezondheid en infrastructuur. Dit leidt tot deregulering in het fysieke domein. De verwachting is dat er minder vergunningen nodig zijn en procedures eenvoudiger en korter worden. Deze transitie is een grote en complexe operatie, vergelijkbaar met de drie decentralisaties in het sociale domein. Anders gezegd: alle gebiedsgerichte aspecten van de leefomgeving, inclusief de gebouwde omgeving en de kwaliteit van de fysieke omgeving, worden samengevoegd.

Met de komst van de Omgevingswet ligt de focus op een veranderende (meer faciliterende) rol van de gemeente bij gebiedsontwikkelingsprocessen en de omgang met inwoners en bedrijven. Oftewel: uitnodigingsplanologie. In tegenstelling tot de afgelopen decennia (met vooral toelatings- en /of grootschalige ontwikkelingsplanologie), nodigen overheden bij uitnodigingsplanologie de samenleving uit om zelf te komen met initiatieven.

Als gemeente krijgen wij meer vrijheid en ruimte om keuzes te maken die beter aansluiten bij de samenleving, maar dat vraagt ook van een gemeente daar anders mee om te gaan. Meer faciliteren en stimuleren om initiatieven uit te lokken en tot bloei te laten komen. Loslaten en vertrouwen geven. Flexibel omgaan met beleid en regelgeving. Niet meer denken in regels, maar in doelen; van 'nee, tenzij', naar 'ja mits'. Dit geeft nog meer mogelijkheden om als organisatie te leren door experimenteren.

Sinds 2015 werken wij al aan deze transitie door de introductie van “Koers! 2015-2025”. Goede voorbeelden daarvan zijn bijvoorbeeld de transitie Sociaal Domein, iBurgerzaken en het initiatievenloket. Desalniettemin moeten we diverse stappen zetten die niet alleen te maken hebben met de inhoud van deze wet, maar ook met de organisatie, de werkwijze en competenties van medewerkers. De invoeringsdatum van de Omgevingswet lijkt nog ver, maar het is belangrijk nu al te anticiperen en te werken aan en met het gedachtengoed.

Gelet hierop is een procesplan opgesteld met daarin de opdracht de organisatie voor te bereiden en gereed te maken voor de Omgevingswet. Het gaat er daarbij niet alleen om dat de organisatie wordt ingericht op de nieuwe instrumenten die de Omgevingswet heeft, maar ook om een cultuurverandering. Tevens kent het procesplan een projectfasering, projectorganisatie en projectopzet. Tot slot is een schatting van de financiële consequenties voor komende jaren gemaakt.

Projectopzet

De invoering van de Omgevingswet pakken we projectmatig op. De werkgroepen daaronder gaan bezig met de drie instrumenten van de Omgevingswet en lopen in elkaar over. Daarnaast zijn er werkgroepen ‘houding, gedrag en structuur’ en ‘digitalisering’ die van belang zijn voor het goed kunnen werken met de instrumenten Omgevingsvisie, Omgevingsplan en Omgevingsvergunning.

Een belangrijk/richtinggevend en verplicht instrument onder Omgevingswet is de Omgevingsvisie. Voor de Omgevingsvisie is dan ook vooruitlopend op dit procesplan al in december 2016 door uw college een projectplan vastgesteld. De werkgroep Omgevingsvisie is dan ook al volop aan de slag. Het traject Omgevingsvisie is ech-ter wel een integraal onderdeel van de invoering Omgevingswet (zie bijgevoegd procesplan). De onderdelen Omgevingsplan en digitalisering zijn eveneens onderdeel van de projectorganisatiestructuur, maar zullen op een later moment in de fasering worden opgepakt.

Het procesplan Omgevingswet geeft een globale doorkijk in drie stappen/fases:

- Bewustwording (2017)

De Omgevingswet, de bijbehorende instrumenten en de impact hiervan op het netvlies krijgen van medewerkers, college, raad en omgeving.

- Ambities en speerpunten (2017 - 2018)

Als voldoende zicht is in de principes kunnen we aan de slag met strategische uitgangspunten. Hoe willen we bijvoorbeeld sturen, regisseren, faciliteren. Welke politiek-bestuurlijke ambities zijn er ten aanzien van het Omgevingsplan en hoe willen we omgaan met de taakverdeling met ketenpartners?

- Realisatie en verankering (2018 - 2019)

Op basis van de ambities (Koers! en de visie op de Omgevingswet) en de impactanalyse worden concrete speerpunten benoemd. Deze vormen vervolgens input voor het implementatieplan.

Financiën

De kosten voor de invoering van de Omgevingswet zijn onontkoombaar. Niemand heeft echter nog een exact beeld van de kosten van invoering en van de baten als de wet eenmaal in werking is. De VNG heeft in samenwerking met Deloitte en op verzoek van gemeenten een model ontwikkeld dat gemeenten in staat stelt om op een zo objectief mogelijke wijze de kosten voor de invoering van de Omgevingswet te berekenen. Het model brengt zowel de invoerings-, exploitatie- als frictie-kosten indicatief in beeld. Voor een middelgrote gemeente gaat het model uit van circa € 1.700.000,- voor de invoering van de Omgevingswet, inclusief de bijbehorende instrumenten; Omgevingsvisie en Omgevingsplan en het te realiseren digitaal stelsel. De hoogte van het bedrag is afhankelijk van het ambitieniveau, de huidige manier van werken, samenwerkingsverbanden en het tempo waarin we willen veranderen.

Op basis van ons procesplan stellen wij voor de raad een maatschappelijk krediet van € 800.000 ter beschikking te stellen voor de uitvoering van het procesplan en deze kosten te dekken uit de ARG1 (algemene reserve grote investeringen). Middels het beschikbaar stellen van deze gelden

kan de eerste fase van de Omgevingswet worden uitgevoerd en de Omgevingsvisie worden opgesteld.

Vervolgstappen

De Omgevingswet

De volgende stap is het opstellen van een projectplan Omgevingswet met de te vormen projectgroep. Daarin worden impact, reikwijdte en te maken keuzes voor in beeld gebracht en gekoppeld aan concrete opgaven en acties voor de implementatie. Wat wel/niet, in welke stappen en termijnen, binnen de wettelijke en nu door u te geven financiële kaders.

De Omgevingsvisie

Overeenkomstig het projectplan Omgevingsvisie uit 2016 zijn we momenteel bezig om een startdocument en een participatieplan op te stellen. De planning is dat de raad daarover in december een besluit neemt. Het participatieplan beschrijft hoe we de samenleving betrekken bij de voorbereiding van de Omgevingsvisie. Het startdocument geeft houvast voor de onderwerpen die we willen bespreken met de samenleving.

15. In de komende jaren willen we graven gaan ruimen waarvan de grafrechten zijn teruggegeven aan de gemeente. Dit willen we met name doen vanwege het feit dat we in de toekomst duurzaam willen blijven begraven. Er moet voldoende grafruimte blijven op de begraafplaatsen en een manier om dit te realiseren is het ruimen van graven. Daarnaast willen we voorkomen dat huurgraven blijven bestaan zonder dat hiervoor grafrechten worden betaald. Het ruimen van de graven zal volgens de daarvoor vastgestelde procedure worden uitgevoerd.
16. Op 11 juli 2017 is door D66 een motie ingediend met het verzoek om bij de begroting 2018 een voorstel te doen om de subsidie voor museum De Buitenplaats voor twee jaar vast te stellen op € 30.000. Die motie is verworpen, omdat de gemeente geen exploitatiesubsidie verleend en er geen concreet project onder lag. n afwachting van een concreet projectplan van museum De Buitenplaats wordt voor het jaar 2018 een bedrag van € 30.000 in de begroting gereserveerd. Een concreet verzoek zal te zijner tijd door ons aan de raad worden voorgelegd.

7. Onvoorzien

In het overzicht van onvoorzien wordt een verantwoording gegeven op het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien. De post onvoorzien is als een post in de begroting opgenomen en dient als dekking voor incidentele lasten en structurele lasten voortvloeiend uit nieuw beleid. Onvoorzien wordt verantwoord onder taakveld 0.8: Financiering.

Bestaand beleid is, dat een bedrag van € 32.500 voor incidenteel onvoorzien wordt begroot.

Gedurende het boekjaar worden de stand en het verloop van deze onvoorzien posten iedere twee weken aan de gemeenteraad gerapporteerd, als daar door begrotingswijzigingen aanleiding toe is.

Onvoorzien incidenteel algemeen	€
<i>(kostenplaats 4008300 / 4380100)</i>	
Beschikbaar geraamd 2018	32.500

8. Investeringsplanning

1. Inleiding

Met de kennis die we op dit moment hebben van de verwachte investeringen in de komende jaren, hebben we twee overzichten opgenomen:

1. Overzicht van de verwachte investeringen in de periode 2018 – 2021, inclusief de verwachte omvang van de investering;
2. Overzicht van de gevraagde kredieten met betrekking tot investeringen 2018.

Verwachte investeringen 2018 – 2021

In dit overzicht hebben wij de verwachte investeringen voor de periode 2018– 2021 opgenomen. Hier zijn de investeringen opgenomen die starten in 2018. Hierbij hebben we het jaar 2018 concreet benoemd en de jaren 2019 – 2021 per taakveld op hoofdlijnen in beeld gebracht. Dit overzicht hebben we zo nauwkeurig opgesteld met de kennis van dit moment. Het is natuurlijk nooit te voorkomen dat gedurende het jaar een investering noodzakelijk blijkt, die nog niet in de investeringsplanning is opgenomen.

Investerings 2018 waarvoor nog geen krediet is verstrekt

Sinds 2017 stellen we in de begroting voor om de kredieten voor de investeringen, die in de meerjareninvesteringsplanning voor het begrotingsjaar zijn opgenomen, bij het vaststellen van de begroting, beschikbaar te stellen. Deze investeringen worden in dit hoofdstuk toegelicht, waarbij nadrukkelijk de dekking van de kapitaallasten wordt opgenomen. In het overzicht 'gevraagde kredieten t.b.v. investeringen 2018, zijn die investeringen opgenomen, waarvoor wij nu, bij het vaststellen van de begroting, aan de gemeenteraad vragen de kredieten beschikbaar te stellen.

2. Toelichting op het overzicht gevraagde kredieten voor investeringen 2018

Riolering in combinatie met wegreconstructies

Bij sommige rioolwerkzaamheden horen ook wegreconstructies, deze werkzaamheden komen ten laste van het budget wegen. Met de inpassing van het thema BOR op 8 december 2015 zijn binnen het budget Wegen middelen aanwezig ter dekking van de kapitaallasten voortvloeiende uit de wegreconstructies. De beide projecten hangen met elkaar samen, vandaar dat ze niet apart worden toegelicht.

1. Vervanging riolering Westlaren fase II

Het vervangen van de riolering en aanleg van regenwaterriool maakt onderdeel uit van het afkoppelplan Westlaren. In deze fase pakken we het gebied rond de Larikslaan en een deel van de Hulstlaan, Eikenlaan en Kastanjelaan. Dit maakt onderdeel uit van het GRP. De maatregelen zijn bedoeld voor het optimaliseren van het rioolstelsel van Zuidlaren. Door deze maatregelen is het rioolstelsel beter bestand tegen extreme buien en hoeft minder schoon regenwater naar de zuivering te worden gepompt. Het totaal benodigde krediet voor de werkzaamheden bedraagt € 762.000. Binnen riolering is rekening gehouden met deze investering. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten kunnen worden opgevangen vanuit het budget riolering. De afschrijvingstermijn bedraagt 50 jaar, conform het GRP en de nota activeren, waarderen en afschrijven.

2. Vervanging riolering woongebied Oranjelaan

Deze maatregelen uit het basisrioleringsplan van Eelde dragen bij aan het optimaliseren van het rioolstelsel om bestand te zijn tegen extreme buien. Hierdoor wordt bereikt dat minder schoon regenwater naar de zuivering hoeft te worden gepompt. Daarnaast heeft dit deel van het riool de technische levensduur bereikt. Het totaal benodigde krediet voor de werkzaamheden bedraagt € 746.200. Hiervan heeft € 620.000 betrekking op werkzaamheden die worden gedekt vanuit de budgetten voor riolering en € 126.200 op werkzaamheden die vallen onder dat deel van de

wegreconstructie die opgevangen dient te worden binnen de budgetten voor wegen. Binnen riolering is rekening gehouden met deze investering. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten kunnen worden opgevangen.

3. Vervanging gemalen pompgemalen

Dit betreft de vervanging van de mechanische en elektrische installatie bij pompgemalen. Deze maatregelen zijn opgenomen in het GRP. De investering 2018 bedraagt € 277.300. De kapitaallasten bij een afschrijvingstermijn van 15 jaar bedragen € 22.650 en kunnen worden gedekt vanuit het budget riolering.

4. Vervanging gemalen hoofdgemalen

Dit betreft de vervanging van de hoofdgemalen en de mechanische en elektrische installatie. Deze maatregelen zijn opgenomen in het GRP. De investering 2018 bedraagt € 81.000. De kapitaallasten bij een afschrijvingstermijn van 15 jaar bedragen € 6.615 en kunnen worden gedekt vanuit het budget riolering.

5. Vervanging hoofdgemalen put

Dit betreft de vervanging van een pompput van hoofdgemalen. Deze maatregel is opgenomen in het GRP. De investering 2018 bedraagt € 217.000. De kapitaallasten bij een afschrijvingstermijn van 45 jaar bedragen € 8.077 en kunnen worden gedekt vanuit het budget riolering.

Wegen

6. Verbreding kruising burg. J.G. Legroweg

De Bloemenveiling te Eelde geldt sinds kort als zogenaamd transport Hub wat wil zeggen dat lange en zware vrachtwagen (LZV's) hun ladingen vanaf de Hub door kleinere vrachtwagens naar de eindbestemmingen laten brengen. Een van distributiepunten voor de regio. De LZV's gaan van de afrit A28 via de Groningerstraat de toegangsweg Burg. J.G. Legroweg op. De toegangsweg naar het bedrijventerrein "Bloemenveiling" te Eelde is op de kruising Burg. J.G. Legroweg - Groningerstraat niet langer toereikend voor de steeds langer en zwaarder wordende vrachtwagens. Verbreding van de kruising is noodzakelijk om het gebruik door dit vrachtverkeer op een verantwoorde wijze mogelijk te maken. Voor het aanpassen van het kruispunt t.b.v. LZV's komt de projectraming op € 100.000. De provincie heeft aangegeven hiervan 50% te willen meefinancieren. We vragen een krediet aan van € 100.000 waarbij de gemeente alleen afschrijft op de € 50.000 aan eigen inleg. De kredietlasten a € 1.750 komen ten laste van het budget Wegen

Tractie

7. Vervanging bestelauto's

In 2018 staan er weer drie voertuigen op vervanging. Het gaat om drie personeelsbussen voor team verkeer en twee wijkploegen. We kiezen standaard voor een vijf of zes persoonsvoertuig in verband met de mogelijke komst van Alescon.

8. Aanschaf mobiele kraan

De afgelopen vijf jaar wordt er stelselmatig bijna gedurende het hele jaar een mobiele kraan ingehuurd. De aanschaf van een eigen mobiele kraan is daarmee gerechtvaardigd.

9. Vervanging aanhangwagens

Een aantal aanhangwagens heeft de technische levensduur behaald. Deze worden in 2018 vervangen.

10. Aanschaf dieplader t.b.v. mini laadschop

Aanschaf dieplader t.b.v. vervoer mini laadschop. Een mini laadschop is niet gebouwd voor lange transportafstanden en dient met een trekker en dieplader vervoerd te worden.

Gemeentewerken

11. Machineberging gemeentewerf

De buitendienst is de afgelopen jaren in machines en voertuigen uitgebreid. Om langer dan 10 jaar gebruik te maken van machines (wat op het gebied van onderhoud kostenbesparend werkt), is een droge stalling van essentieel belang. Om deze reden wordt er een nieuwe machineberging op de gemeentewerf gebouwd

Afval

12. Nieuwbouw KCA-depot

Het KCA depot staat er inmiddels 17 jaar (was gedeeltelijk tweedehands). Het depot bestaat uit twee losse units met een dak erop. Jaarlijks wordt de unit gekeurd. De unit voldoet op dit moment niet aan de eisen. Het dak is lek, de lekbakken roesten weg en zo zijn er nog een aantal kleine dingen. Er wordt een nieuw depot gebouwd die zowel op technisch vlak als aan de Arbo voldoet.

Automatisering

13. Vervanging netwerk en server

We gaan in 2018 een aantal servers vervangen, zodat de snelheid van het netwerk stijgt. Deze vervanging is ook nodig omdat een aantal servers de technische levensduur behaald is.

14. Aanschaf iPads raad 2018

Het betreft hier de vervanging van de Ipads voor de (nieuwe) raadsleden.

Voorstel:

Beschikbaar stellen van de kredieten voor de investeringen 2018, zoals opgenomen in het overzicht 'overzicht aan te vragen kredieten t.b.v. investeringen 2018'.

Investeringsplanning 2018 - 2021

Taakveld		Omschrijving	Dekking	Investering 2018	Investering 2019	Investering 2020	Investering 2021
Automatisering							
0.4	Overhead	Vervanging storage	ja		150.000		
0.4	Overhead	Vervanging netwerk en server	ja	40.000	40.000	40.000	
0.1	Bestuur	aanschaf iPads raad 2018	ja	10.000			
Wegen							
2.1	verkeer en vervoer	verbreding kruising burg. J.G. Legroweg	ja	100.000			
Gladheidsbestrijding							
2.1	Verkeer, wegen en water	Opslag pekelwater	ja		40.000		
Kunstwerken							
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging kunstwerken		PM	PM	PM	
Openbare verlichting							
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging masten		PM	PM	PM	
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging armaturen		PM	PM	PM	
Sport, cultuur en recreatie							
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	herinrichting gebied rond surfstrand Meerzicht	ja	620.000			
Afval							
7.3	Afval	Nieuwbouw KCA-depot	ja	100.000			

Investeringsplanning 2018 - 2021

Taakveld	Omschrijving	Dekking	Investering 2018	Investering 2019	Investering 2020	Investering 2021
Accommodatiebeleid (scholenbouw en sportvoorzieningen)						
<i>Onderwijshuisvesting en sportvoorziening in Zuidlaren</i>						
<i>Jonglaren</i>						
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw Jonglaren	ja			
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw flexibele schil Jonglaren	ja			
4.2	Onderwijshuisvesting	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde Jonglaren	ja			
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw Jonglaren				
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw flexibele schil Jonglaren				
<i>De Lichtkring</i>						
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw de Lichtkring	ja			839.906
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw flexibele schil de Lichtkring	ja			73.133
4.2	Onderwijshuisvesting	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde de Lichtkring	ja			
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw de Lichtkring				
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw flexibele schil de Lichtkring				
<i>De Schuthoek</i>						
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw De Schuthoek	ja			
4.2	Onderwijshuisvesting	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde De Schuthoek	ja			
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw De Schuthoek				
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw flexibele schil De Schuthoek				
<i>De Tol</i>						
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw De Tol	ja			1.338.607
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw flexibele schil De Tol	ja			201.864
4.2	Onderwijshuisvesting	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde De Tol	ja			
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw De Tol				
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw flexibele schil De Tol				
<i>Schuilingsoord</i>						
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw Schuilingsoord	ja		1.694.667	
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw flexibele schil Schuilingsoord	ja		273.103	
4.2	Onderwijshuisvesting	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde Schuilingsoord	ja			621.783
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw Schuilingsoord				pm
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurale werken bij (ver)nieuwbouw flexibele schil Schuilingsoord				pm

Investeringsplanning 2018 - 2021

Taakveld	Omschrijving	Dekking	Investering 2018	Investering 2019	Investering 2020	Investering 2021
	<i>de Zuidwester</i>					
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw de Zuidwester	ja		938.993	
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw flexibele schil de Zuidwester	ja		86.490	
4.2	Onderwijshuisvesting	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde de Zuidwester	ja			99.536
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurele werken bij (ver)nieuwbouw de Zuidwester				pm
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurele werken bij (ver)nieuwbouw flexibele schil de Zuidwester				pm
	<i>het Stroomdal</i>					
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw het Stroomdal	ja		894.349	
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw flexibele schil het Stroomdal	ja		91.833	
4.2	Onderwijshuisvesting	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde het Stroomdal	ja			96.286
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurele werken bij (ver)nieuwbouw het Stroomdal				pm
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurele werken bij (ver)nieuwbouw flexibele schil het Stroomdal				pm
	<i>Harens Lyceum</i>					
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw Harens Lyceum	ja		3.053.028	
4.2	Onderwijshuisvesting	(Ver)nieuwbouw flexibele schil Harens Lyceum				
4.2	Onderwijshuisvesting	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde Harens Lyceum	ja			660.651
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurele werken bij (ver)nieuwbouw Harens Lyceum				pm
2.1	Verkeer en vervoer	Infrastructurele werken bij (ver)nieuwbouw flexibele schil Harens Lyceum				pm
5.2	Sport	Nieuwbouw enkele sporthal en Metaal Wenhackers, incl. duurzaamheidsm	ja		4.537.711	
5.2	Sport	Nieuwbouw enkele sporthal Centrum Zuidlaren, incl. duurzaamheidsmaatreg	ja			
5.2	Sport	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde Ludinge	ja			
5.2	Sport	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde Goudenregenlaan	ja			75.000
5.2	Sport	Sloop, asbestverwijdering en boekwaarde de Zwet	ja			230.799
5.2	sport	clustering sport op Wenackers	ja	700.000	3.000.000	
	Welzijn en sportvoorzieningen					
5.2	Sport	renovatie HCE 1e veld	ja			34.500
5.2	Sport	w Actief vervanging/renovatie oefenveld	ja		173.333	
6.1	Samenkracht/burgerparticipatie	Vervanging voorziening op het gebied van welzijn		PM	PM	PM

Investeringsplanning 2018 - 2021

Taakveld	Omschrijving	Dekking	Investering 2018	Investering 2019	Investering 2020	Investering 2021
Riolering in combinatie met wegconstructies						
7.2	Riolering	Vervanging riolering Westlaren fase II - onderdeel riolering	ja	762.000		
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging riolering Westlaren fase II - onderdeel wegconstructie	ja	178.100		
7.2	Riolering	Vervanging riolering woongebied Oranjelaan - onderdeel riolering	ja	620.000		
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging riolering woongebied Oranjelaan - onderdeel wegconstructie	ja	126.204		
7.2	Riolering	Vervanging gemalen pompgemalen	ja	277.300	147.000	18.000
7.2	Riolering	Vervanging gemalen hoofdgemalen	ja	81.000	110.000	10.000
7.2	Riolering	Vervanging hoofdgemalen put	ja	217.000		
7.2	Riolering	Vervanging riolering Westlaren fase III - onderdeel riolering	ja		950.000	900.000
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging riolering Westlaren fase III - onderdeel wegconstructie	ja		364.000	211.900
7.2	Riolering	Vervanging riolering Domineeskamp - onderdeel riolering	ja		267.000	
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging riolering Domineeskamp - onderdeel wegconstructie	ja		148.200	
7.2	Riolering	Vervanging riolering Westerhorn - onderdeel riolering	ja			923.000
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging riolering Westerhorn - onderdeel wegconstructie	ja			93.600
7.2	Riolering	Vervanging riolering Leenakkersweg - onderdeel riolering	ja			950.000
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging riolering Leenakkersweg - onderdeel wegconstructie	ja			165.272
7.2	Riolering	Vervanging persleidingen hoofdgemalen	ja		62.200	
7.2	Riolering	Vervanging persleidingen pompgemalen	ja			6.000
Tractie						
Div	Diverse taakvelden	Vervanging bestelauto's	ja	138.000	91.000	
Div	Diverse taakvelden	Vervanging bestelauto	ja		33.000	
Div	Diverse taakvelden	Vervanging tractor	ja		85.000	85.000
Div	Diverse taakvelden	Vervanging grasmachine	ja			100.000
Div	Diverse taakvelden	Vervanging laadschop	ja			70.000
Div	Diverse taakvelden	Vervanging zoutstrooier(s)	ja		60.000	115.000
Div	Diverse taakvelden	vervanging land- en tuinbouw materiaal	ja		18.000	7.000
Div	Diverse taakvelden	vervanging schaftwagens	ja		9.000	
Div	Diverse taakvelden	vervanging aanhangwagens	ja	4.500		
Div	Diverse taakvelden	aanschaf dieplader t.b.v. mini laadschop	ja	9.000		
Div	Diverse taakvelden	aanschaf mobiele kraan	ja	190.000		
7.2	Riolering	Vervanging vrachtauto's (aanhangers)	ja			10.000
Div	Diverse taakvelden	Machineberging gemeentewerf	ja	80.000		

Overzicht aan te vragen kredieten t.b.v. investeringen 2018

Taakveld	Omschrijving	Gevraagd krediet	Type investering	Type krediet	Afschrijvings-termijn	Rest-waarde	Kapitaallast structureel	Kapitaallast incidenteel	Dekking	Vorming bestemmings-reserve
Riolering in combinatie met wegconstructies										
7.2	Riolering	Vervanging riolering Westlaren fase II - onderdeel riolering	€ 762.000	vervanging	economisch	50	0%	26.670	riolering	n.v.t.
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging riolering Westlaren fase II - onderdeel wegconstructie	€ 178.100	vervanging	economisch	50	0%	6.234	wegen	n.v.t.
7.2	Riolering	Vervanging riolering woongebied Oranjelaan - onderdeel riolering	€ 620.000	vervanging	economisch	50	0%	21.700	riolering	n.v.t.
2.1	Verkeer en vervoer	Vervanging riolering woongebied Oranjelaan - onderdeel wegconstructie	€ 126.204	vervanging	economisch	50	0%	4.417	wegen	n.v.t.
7.2	Riolering	Vervanging gemalen pompgemalen	€ 277.300	vervanging	economisch	15	0%	22.646	riolering	n.v.t.
7.2	Riolering	Vervanging gemalen hoofdgemalen	€ 81.000	vervanging	economisch	15	0%	6.615	riolering	n.v.t.
7.2	Riolering	Vervanging hoofdgemalen put	€ 217.000	vervanging	economisch	45	0%	8.077	riolering	n.v.t.
Tractie										
Div	Diverse taakvelden	Vervanging bestelauto's	€ 138.000	vervanging	economisch	10	0%	15.870	Tractie	n.v.t.
Div	Diverse taakvelden	Aanschaf mobiele kraan en midi rupskraan	€ 190.000	vervanging	economisch	10	0%	21.850	Tractie	n.v.t.
Div	Diverse taakvelden	vervanging aanhangwagens	€ 4.500	vervanging	economisch	20	0%	293	Tractie	n.v.t.
Div	Diverse taakvelden	Aanschaf dieplader t.b.v. mini laadschop	€ 9.000	uitbreiding	economisch	10	0%	1.035	Tractie	n.v.t.
Div	Diverse taakvelden	Machineberging gemeentewerf	€ 80.000	uitbreiding	economisch	40	0%	3.200	AD	n.v.t.
Wegen										
2.1	verkeer en vervoer	verbreding kruising burg. J.G. Legroweg	€ 100.000	uitbreiding	economisch	50	0	1.750	wegen	n.v.t.
Afval										
7.3	Afval	Nieuwbouw KCA-depot	€ 100.000	uitbreiding	economisch	40	0	4.000	afvalstofheffing	n.v.t.
Automatisering										
0.4	Overhead	Vervanging netwerk en server	€ 40.000	vervangen	economisch	4	0%	40.000	ARGI	ja
0.1	bestuur	aanschaf iPads raad 2018	€ 10.000	vervangen	economisch	4	0%	10.000	ARGI	ja

9. Subsidieplafonds 2018

Volgens de Algemene Subsidieverordening (Asv) van gemeente Tynaarlo kan de raad voor een bepaalde uitvoeringsregeling een subsidieplafond instellen. Een subsidieplafond kan wenselijk zijn om te voorkomen dat we meer subsidie moeten verstrekken dan er middelen beschikbaar zijn. Met het instemmen met deze begroting, stemt de gemeenteraad dus ook in met de voorgestelde subsidieplafonds.

Ook moet bij de vaststelling van een subsidieplafond worden aangegeven op welke wijze het beschikbare bedrag wordt verdeeld. De wijze van verdeling vindt plaats conform de vastgestelde bijbehorende uitvoeringsregelingen (op volgorde van binnenkomst).

Na het instemmen met deze begroting moeten de subsidieplafonds gepubliceerd worden op elektronische gemeentepagina (GVOP).

Subsidieplafonds 2018

	Plafond 2018	Plafond 2017
Uitvoeringsregeling kunst & cultuur		
Subsidies kunst & cultuur	10.200	10.000
Uitvoeringsregeling maatschappelijke activiteiten		
Projecten kwetsbare groepen/preventie	11.100	10.000
Activiteiten internationale bewustwording	10.800	10.000
Uitvoeringsregeling sport		
Subsidiëring aan verenigingen	15.600	10.000
Uitvoeringsregeling ondersteuning bewonersinitiatieven duurzaamheid		
Investeren in een duurzame leefomgeving	9.000	9.000

Voorstel:

Instemmen met de opgenomen subsidieplafonds voor het boekjaar 2018

10. Reserves en voorzieningen

10.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt een geactualiseerd beeld van de reserves en voorzieningen gegeven naar de stand van 1 januari 2018

Ook wordt het wettelijke en daarop gebaseerde gemeentelijk beleid beschreven. Gelijktijdig met deze begroting wordt de geactualiseerde nota reserves en voorzieningen ter vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd. In bijlage 2 bij deze begroting is een overzicht opgenomen van de incidentele en structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

10.2 Wettelijk kader

Het wettelijk kader is neergelegd in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Het gemeentelijk beleid is opgenomen in de Nota Reserves en Voorzieningen 2014 en de Financiële verordening gemeente Tynaarlo 2011.

10.3 Reserves

Reserves zijn vermogensbestanddelen die als eigen vermogen aan te merken zijn. Reserves zijn vrij te besteden. Op grond van het BBV moeten toevoegingen aan reserves altijd gebeuren in het kader van resultaatbestemming. Na het vaststellen van het resultaat voor bestemming worden toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves verwerkt om tot het uiteindelijke resultaat na bestemming te komen. Deze resultaatbestemming is een bevoegdheid van de raad. Alle toevoegingen en onttrekkingen vereisen goedkeuring van de raad.

De raad kan (delen van) reserves nader bestemmen. Hierdoor zijn reserves te onderscheiden in algemene reserves en bestemmingsreserves.

Algemene reserves

Algemene reserves zijn vrij besteedbare reserves. De gemeente Tynaarlo heeft twee algemene reserves. De algemene reserve calamiteiten (Arca) is beschikbaar als weerstandscapaciteit en voor de opvang van tegenvallers (bufferfunctie). De algemene reserve grote investeringen (Argi) heeft meerdere doelen:

- buffer voor de opvang van risico's;
- buffer voor de opvang van tegenvallers in de lopende exploitatie;
- basis voor het genereren van renteopbrengsten t.b.v. dekking incidenteel nieuw beleid;
- goed rentmeesterschap t.b.v. de toekomst/nieuw bestuur;
- budget voor het realiseren van wensen.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan door de raad een bepaalde bestemming is gegeven. Bestemmingsreserves kunnen worden gecreëerd voor vooraf bepaalde doelen. Een bestemmingsreserve wordt opgeheven zodra het doel is bereikt, de reserve niet meer nodig is of de reserve leeg is.

De functies van bestemmingsreserves zijn:

- dekkingsfunctie: op kapitaalinvesteringen (deels) met eigen middelen te financieren of gevoteerde kredieten af te dekken.
- bestedingsfunctie: om geld te reserveren voor een specifieke activiteit of doel.
- egalisatiefunctie: om over meerdere jaren bepaalde tarieven te egaliseren, bijvoorbeeld de tarieven voor rioolheffing. Ook kunnen jaarlijks terugkerende en (sterk) fluctuerende lasten met een reserve worden gestabiliseerd.
- Inkomensfunctie: de aan een reserve toegerekende rente komt niet ten gunste van de reserve, maar ten gunste van de exploitatie.

10.4 Voorzieningen

Bij voorzieningen gaat het om onzekere verplichtingen die tot schulden en/of lasten kunnen leiden. Daarom worden voorzieningen gerekend tot het vreemd vermogen en kan er alleen over beschikt worden voor het doel waarvoor de voorziening is ingesteld.

Voorzieningen hebben, in tegenstelling tot de reserves, formeel slechts één doel en bestemming, namelijk een bufferfunctie met betrekking tot dekking van de reeds voorziene verplichtingen en risico's. Voorzieningen worden gevormd zodat:

- aan toekomstige verplichtingen kan worden voldaan (maar waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten).
- om risico's met betrekking tot verplichtingen of verliezen op te vangen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten, bijvoorbeeld de voorziening dubieuze debiteuren.
- gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren, de z.g. budgetoverheveling t.b.v. de onderhoudsvoorziening.
- gelijkmatige ontwikkeling van tarieven die gebaseerd zijn op kosten, bijvoorbeeld bij de afvalstoffenheffing.

10.5 Omvang van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2018

Totaaloverzicht

De reservepositie per 1-1-2018 wordt als volgt gecompriemd weergegeven:

Reserves en voorzieningen	Stand per 1 januari 2018
Arca	11.047.380
Argi	9.197.861
Bestemmingsreserves (totaal)	27.957.110
Totaal reserves	48.202.351
Voorzieningen (totaal)	17.972.068
Totaal Reserves en voorzieningen	66.174.419

*) exclusief effecten najaarsbrief 2017.

Algemene reserve calamiteiten (Arca)

De Arca dient als weerstandsvermogen voor de opvang van de gevolgen van calamiteiten en risico's. In de nota weerstandsvermogen 2014 (raad 28 oktober 2014) is dit beleid verwoord. Per 1 januari 2018 is de stand, wat in de Arca beschikbaar is voor risicoafdekking € 10.569.529. Hieronder hebben we het verloop van de Arca voor de komende jaren opgenomen:

Geprognostiseerd verloop van de Arca van 1-1-2017 t/m 31-12-2021					
	2017	2018	2019	2020	2021
Stand op 1 januari	5.468.918	11.047.380	11.047.380	11.047.380	11.047.380
Bij stand van de Armi	7.728.462				
Af: Aanvulling Bestemmingsreserve Gemeentehuis	-2.150.000				
Stand op 31 december	11.047.380	11.047.380	11.047.380	11.047.380	11.047.380
Af: geoormerkte gelden grondbedrijf	-477.851	-477.851	-477.851	-477.851	-477.851
Beschikbaar voor risicoafdekking	10.569.529	10.569.529	10.569.529	10.569.529	10.569.529

Algemene reserve grote investeringen (Argi)

De Argi is bedoeld als:

- Buffer voor opvang van risico's. Dit betekent een onderdeel van het weerstandsvermogen.
- Buffer voor de opvang van tegenvallers in de lopende exploitatie (voor- en najaarsnota en jaarrekening).
- Basis voor het genereren van renteopbrengsten t.b.v. de dekking van incidenteel nieuw beleid.
- Goed rentmeesterschap t.b.v. de toekomst/nieuw bestuur in 2018.
- Budget voor het realiseren van wensen.

Geprognostiseerd verloop van de Argi van 1-1-2017 t/m 31-12-2021					
	2017	2018	2019	2020	2021
Stand op 1 januari	4.747.488	9.197.861	6.580.248	5.761.363	6.081.953
	4.747.488	9.197.861	6.580.248	5.761.363	6.081.953
<i>Toevoegingen</i>					
Jaarrekeningresultaat 2016	4.036.812				
Resultaat voorjaarsbrief	803.062				
Opheffen bestemmingsreserves bij de jaarrekening 2016	132.437				
Subtotaal toevoegingen	4.972.311	0	0	0	0
<i>Begrotingswijzigingen</i>					
Nr 8: Krediet aankoop perceel Asserstraat	-17.000				
Nr 9: Impuls onderwijs groene schoolpleinen en / of digitalisering	-100.000				
Nr 14: Subsidie Icare JGZ	-42.000				
	-159.000	0	0	0	0
<i>Onttrekkingen incidentele investeringen</i>					
Economische visienota	-100.000				
Investeringsplan college accenten 2016 t/m 2019 (minus Begr.wijz	-1.360.000	-495.000			
Culturele gemeente 2017	-42.692				
Friciekostenbudget bedrijfsvoering	-150.000	-150.000			
Iniatiefvoorstel meedoenbanen	-110.000				
Leefbaarheidsfonds	pm	pm	pm	pm	pm
Gebiedsfonds	pm	pm			
Subtotaal incidentele investeringen	-1.762.692	-645.000	0	0	0
<i>Thema: Decentralisaties sociaal domein</i>	-1.000.000				
<i>Thema: Accomodatiebeleid</i>	5.214.464	-2.306.628	-1.207.201	304.850	345.618
<i>Thema: Accomodatiebeleid Zuidlaren</i>				-473.100	-4.419.412
<i>Thema: Beheer en onderhoud wegen</i>	125.980	233.280	233.280	233.280	233.280
<i>Toevoeging vrijval kapitaallasten algemeen</i>	50.037	100.735	155.036	255.560	335.491
Subtotaal themaboekje en activabeleid	4.390.481	-1.972.613	-818.885	320.590	-3.505.023
<i>Overig</i>					
Dotatie reserve mechanisatie	-580.727				
BR. Gebruikersonderhoud Yders Hoes	-30.000				
Bedrijvenregeling Drenthe	-200.000				
Omgevingswet en omgevingsvisie	-90.000				
BR. Groningen Airport Eelde	-1.840.000				
Dorpsinitiatieven (motie 11 juli)	-250.000				
Stand op 31 december	9.197.861	6.580.248	5.761.363	6.081.953	2.576.930

* De onttrekking van € 4.419.412 voor het Accomodatiebeleid Zuidlaren, betreft het saldo van de onttrekkingen van 2021 t/m 2023

De Argi is de reserve die wordt gebruikt in directe relatie met de exploitatie. Incidentele meevallers die gedurende het jaar ontstaan worden toegevoegd aan deze reserve en incidentele tegenvallers worden onttrokken. Per 1 januari 2018 is de verwachte stand van de Argi € 9.197.861. De financiële ruimte in de Argi bepaalt de ruimte die beschikbaar is voor de invulling van incidenteel nieuw beleid.

Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met de weerstandsratio. Het college streeft naar een risicoafdekking van minimaal 100%.

Onderstaand wordt inzicht gegeven in de verwachte mutaties op de ARG1, die nog niet werkelijk zijn besloten. Er wordt hiermee een beeld geschetst welke mogelijkheden de Argi biedt voor nieuwe ontwikkelingen.

Verwachtingen mutaties Argi	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal
Thema: Accomodatiebeleid Zuidlaren			-2.526.137			
Najaarsbrief	2.961.000					
Incidenteel nieuw beleid - aanvullende ideeën begroting 2018		-880.000				
Centrumontwikkeling Zuidlaren		pm	pm	pm	pm	
Resultaten grondexploitaties	pm	pm	pm	pm	pm	
Verwachte mutaties	2.961.000	-880.000	-2.526.137	0	0	-445.137

11. Financiering

Inleiding

Deze paragraaf behandelt onderwerpen die behoren tot het treasurybeleid van onze gemeente. Treasury kan worden omschreven als het inzichtelijk hebben van de in- en uitgaande geldstromen en de beheersing van de hieraan verbonden risico's en het rapporteren hierover.

De uitvoering van de treasuryfunctie dient op een prudente wijze de publieke taak en vindt plaats binnen de wettelijke kaders, zoals die in de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) zijn vastgelegd.

In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal.

Algemene ontwikkelingen

Liquiditeitenplanning

De huidige liquiditeitsplanning is verouderd. De komende periode zal gewerkt worden aan een nieuwe liquiditeitsplanning. Zodat er een duidelijke prognose is van de geldstromen voor de komende maanden. Dit inzicht is nodig om de financieringsbehoefte zo goed mogelijk te kunnen bepalen. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van een langlopende liquiditeitsplanning, waarin de investeringen uit vastgestelde besluiten en plannen zijn opgenomen.

Renteverwachtingen

Op grond van eigen waarneming en informatie vanuit de bankwereld wordt getracht om de renteverwachting te bepalen. Dit blijft moeilijk te voorspellen door economische en internationale ontwikkelingen. Het vertrouwen in de economie van zowel producenten als consumenten is herstellende. De geld- en kapitaalmarkt zijn in de afgelopen periode redelijk stabiel.

De verwachting is dat de tarieven op de beide markten zich in de komende tijd verder zullen stabiliseren. Op grond hiervan is bij de opstelling van de begroting 2018 rekening gehouden met een kort geld rente van 1% en van 2% voor lang geld rente.

De verwachting is dat binnen deze percentages de benodigde financieringsmiddelen kunnen worden aangetrokken.

Treasurybeheer

Renterisicobeheer

In de wet Fido is een kasgeldlimiet en een renterisiconorm gegeven om de invloed van (externe) rentewijzigingen op de financiële resultaten van de gemeente te beperken.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen om een grens te stellen aan de korte financiering. Dit is financiering met een looptijd van één jaar en korter.

De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage (8,5%) van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar.

Voor 2018 zijn de jaarlasten, voor mutaties met reserves, begroot op 74,3 miljoen.

De rentepercentages van korte financieringsmiddelen zijn doorgaans lager dan de rentepercentages van lange financieringsmiddelen.

Om optimaal van de ruimte onder de kasgeldlimiet te kunnen profiteren is een adequate liquiditeitsprognose van de geldstromen van groot belang.

Berekening kasgeldlimiet Begroting 2018

Begrotingstotaal € 74.300.000

Vastgesteld % 8,5%

Kasgeldlimiet € 6.315.500

We verwachten in 2018 binnen de kasgeldlimiet te blijven. Indien de kasgeldlimiet gedurende 3 kwartalen wordt overschreden, zal er een langlopende lening moeten worden aangetrokken. Hieronder wordt een prognose gegeven voor de kasgeldlimiet per kwartaal.

	Bedragen X 1.000	1e kw 2018	2e kw 2018	3e kw 2018	4e kw 2018
1	saldo vlottende passiva	14.000	14.000	14.000	14.000
2	saldo vlottende activa	8.000	8.000	8.000	8.000
3	Verschil (2-1)	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
4	Toegestane kasgeldlimiet	6.316	6.316	6.316	6.316
	ruimte (4-3)	316	316	316	316

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft tot doel het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (schuld met een rentetypische looptijd van één jaar of langer) door o.a. het aanbrengen van spreiding in de looptijden in de leningenportefeuille.

De gemeente loopt risico als er nieuwe leningen worden aangetrokken, of als er een renteherziening van toepassing is. De norm wordt berekend door een in de Uitvoeringsregeling Fido vastgesteld rentepercentage van 20% te vermenigvuldigen met het begrotingstotaal.

In de volgende tabel wordt het renterisico voor de komende vier jaren bepaald, terwijl de renterisiconorm betrekking heeft op het jaar 2018.

Renterisico	2018	2019	2020	2021
Renteherziening	0	0	0	0
Betaalde aflossingen	15.200.000	720.000	6.720.000	730.000
Renterisico	15.200.000	720.000	6.720.000	730.000
Renterisiconorm:				
Begrotingstotaal per 1-1	74.300.000			
Door ministerie vastgesteld percentage	20%			
Renterisiconorm	14.860.000			
Overschrijding	340.000			

Uit bovenstaande tabel blijkt dat onze gemeente voor 2018 niet binnen de renterisiconorm blijft. Gezien het feit dat er in 2017 en 2019 maar weinig wordt afgelost en er een aanzienlijk bedrag in de schatkist aanwezig is, worden hier omtrent geen problemen voorzien.

Kredietrisicobeheer

De kredietrisico's doen zich voor bij de verstrekte geldleningen.

In onderstaande tabel is aangegeven aan welke risicogroep leningen zijn verstrekt en welke zekerheden zijn overeengekomen.

Risicogroep	Met/zonder hypothecaire zekerheid	Restantschuld X € 1.000,--	%
Stichting Eelder Woningbouw	Zonder	7.225	98,4
Sportverenigingen	Zonder	120	1,6
Jeugdverenigingen	Zonder	1	0,0
Totaal		7.346	100,0

Gemeentefinanciering

Schatkistbankieren

In februari 2013 heeft het kabinet het voorstel 'Wijziging van de wet financiering decentrale overheden (Fido) in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen in 's Rijks schatkist' bij de tweede kamer ingediend. Het wetsvoorstel verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Geld en vermogen mogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist worden aangehouden. Dagelijks wordt het saldo op de bankrekeningen boven de € 500.000 afgestort naar de schatkist. Daardoor blijft de Gemeente Tynaarlo altijd onder het drempelbedrag.

De hoogte van het drempelbedrag is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid, afgemeten aan de omvang van de begroting (dezelfde maatstaf die ook wordt gebruikt voor de berekening van de kasgeldlimiet). De drempel is nu gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal. Voor de Gemeente Tynaarlo geldt voor 2018 een drempel van € 557.250.

Financiering

De financiering van gemeentelijke activiteiten is gebaseerd op integrale financiering.

De totale financieringsbehoefte van de gemeente is de graadmeter.

Bij de thans geldende renteontwikkeling wordt eerst de ruimte die de kasgeldlimiet geeft optimaal benut om kort geld aan te trekken voor o.a. voorfinanciering van investeringen.

Het moment van consolidatie van kort geld naar lang geld hangt onder meer af van de renteontwikkelingen op de korte en lange termijn en de ruimte binnen de kasgeldlimiet.

De looptijd van de geldlening wordt bepaald door de aard van de te financieren investeringen, de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende termijnen van de leningen.

Voor de financiering van grondaankopen worden veelal fixe-leningen afgesloten, waarbij de looptijd wordt gekoppeld aan de looptijd van het bestemmingsplan.

Bij het aantrekken van geldleningen wordt bij tenminste 2 financiële instellingen offerte gevraagd.

Relatiebeheer

Het totale betalingsverkeer vindt plaats via een viertal banken, zijnde Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), ING, Rabobank en ABN AMRO Bank.

De rekeningen bij de ING, Rabobank en ABN AMRO Bank worden met name gebruikt als service naar de klanten voor het doen van betalingen aan de gemeente. De saldi op deze rekeningen worden minimaal gehouden.

Het betalingsverkeer tussen het rijk en de gemeente en de betalingen aan derden vindt geheel plaats via de BNG.

Met de bankrelaties wordt regelmatig overleg gevoerd.

Saldi- en Kasbeheer

Elke dag worden de saldi van bankrekeningen geraadpleegd en indien nodig worden de saldi van de overige rekeningen afgeroomd ten gunste van de BNG rekening.

Daarnaast wordt debet-saldi bij de BNG weggewerkt middels het aantrekken van kasgeld.

Uitgangspunt daarbij is het minimaliseren van de rentekosten en het maximaliseren van de renteopbrengsten.

Geldkassen worden aangetroffen bij de zwembaden, de milieustraat in Tynaarlo en bij de afdeling Publiekszaken.

De gemeente voert een actief debiteuren- en crediteurenbeheer, gericht op het snel incasseren van vorderingen en een correct betalingsgedrag door het betalen op de uiterste vervaldag.

Informatievoorziening

In de jaarrekening wordt verslag gedaan van de treasuryfunctie.

De in deze Financieringsparagraaf aangehouden indeling zal hierbij worden aangehouden.

Toerekening van rente

Onderstaande overzicht geeft aan hoe het saldo van betaalde rente over externe financiering en ontvangen rente over extreme financiering wordt toegerekend aan de grondexploitaties en de taakvelden.

Renteschema (x 1.000)			
Externe rentelasten over korte en lange financiering		€	1.821.186
Externe rentebaten		€	-438.784
Totaal door te rekenen externe rente		€	1.382.402
Rente die aan grondexploitaties moet worden doorberekend	€	-367.918	
			€ -367.918
Saldo door te rekenen externe rente			€ 1.014.484
Rente over eigen vermogen	€	-	
Rente over voorzieningen	€	-	
			€ -
De aan taakvelden toe te rekenen rente			€ 1.014.484
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente		€	1.726.826
Rente resultaat op taakveld treasury		€	-712.342

Bestaande opgenomen geldleningen

Hieronder is een overzicht opgenomen van de leningen die bij het opstellen van de begroting 2018 al waren opgenomen.

Staat van opgenomen geldleningen per 31 december 2018										
Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Datum raadsbesluit	Lening nummer	O S R	Jaar van laatste aflossing	Rente percentage	Restantbedrag van de geldlening per 1/1/2018	Opgenomen geldleningen 2018	Rente 2018	Aflossing 2018	Restantbedrag van de geldlening per 31/12/2018
FINANCIERING ALGEMEEN										
794.115	27-07-93	BNG 80897	s	2033	2.620	492.687		12.635	25.184	467.503
15.000.000	B&W25-02-03	BNG 96734	s	2053	4.860	13.684.291		659.009	138.887	13.545.404
4.000.000	B&W29-11-05	BNG101002	s	2030	3.820	2.080.000		78.552	160.000	1.920.000
19.794.115	Totaal					16.256.978		750.197	324.071	15.932.907
FINANCIERING WONINGBOUW										
11.560.187	B&W25-07-06	BNG 102047	s	2036	5.110	7.225.116		361.819	385.340	6.839.777
11.560.187	Totaal					7.225.116	0	361.819	385.340	6.839.777
FINANCIERING GRONDEXPLOITATIE										
8.500.000		bng 40108510		2018	1.590	8.500.000		69.982	8.500.000	0
6.000.000		bng 40108818		2024	2.750	6.000.000		165.000	0	6.000.000
6.000.000		bng 40108817		2020	2.050	6.000.000		123.000	0	6.000.000
6.000.000		bng 40108816		2018	1.230	6.000.000		0	6.000.000	0
6.000.000		bng.40109497		2024	1.290	6.000.000		77.400	0	6.000.000
32.500.000	Totaal					32.500.000	0	435.382	14.500.000	18.000.000
63.854.303	AL GEHEEL TOTAAL					55.982.094	0	1.547.398	15.209.411	40.772.683

12. Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over: de gemeentelijke belastingen, rechten en het kwijtscheldingsbeleid.

De gemeentelijke heffingen zijn, naast de doeluitkeringen van het Rijk en de algemene uitkering uit het gemeentefonds, een belangrijke bron van inkomsten. De gemeentelijke heffingen vallen in twee groepen uiteen: belastingen en rechten.

Belastingen

Kenmerkend aan belastingen is dat er geen direct aanwijsbare tegenprestatie tegenover staat. Met andere woorden: de burger draagt bij aan de algemene middelen van de gemeente, waaruit een gedeelte van de uitgaven worden betaald.

De gemeente Tynaarlo streeft ook voor 2018 naar beperking van de toename van de lastendruk voor de inwoners. Daarom is uitgangspunt dat onze lokale belasting, de Onroerend Zaak Belasting niet meer dan trendmatig stijgt.

Rechten en bestemmingsheffingen

Bij rechten en bestemmingsheffingen is er wel sprake van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke taak. Onze dienstverlening dient kostendekkend te zijn. Dat vraagt om een scherpe en transparante kostentoerekening. Het profijtbeginsel, ofwel het principe waarbij de gebruiker betaalt, is hierbij richtinggevend.

Het streven is 100% kostendekkendheid. Bij rechten en bestemmingsheffingen mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak. Voorbeelden van rechten zijn leges, marktgelden en begraafrechten. Voorbeelden van bestemmingsheffingen zijn de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Beleidsuitgangspunten

In de Perspectievennota 2017 zijn de hoofdlijnen van het beleid voor 2018 uitgezet:

Omschrijving:	Uitgangspunt 2018 en verder:
OZB	2% meer opbrengsten
OZB niet-woningen eigenaar	2% meer opbrengsten
OZB niet-woningen gebruiker	2% meer opbrengsten
Forensenbelasting	2% meer opbrengsten
Toeristenbelasting	Volgen advies recreatieschap, 2018 € 1,15 en 2019 € 1,20
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend, met eventueel inzet voorziening
Rioolheffing	Kostendekkend, met eventueel inzet voorziening
Lijkbezorgingsrechten	De uitgangspunten worden in het najaar voorgelegd aan de gemeenteraad
Leges	De uitgangspunten worden in het najaar voorgelegd aan de gemeenteraad

Kostendekkendheid leges en heffingen

Onder de naam rechten heft de gemeente leges voor dienstverlening door de gemeente en voor het gebruik van bezittingen van de gemeente. De hoogte van de leges (de tarieven) worden bepaald door de gemeenteraad. De geraamde opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de dienstverlening cq. het gebruik van het gemeentelijk bezit. Bij bestemmingsheffingen (rioolheffing en afvalstoffenheffing) is de relatie tussen de dienst en de heffing iets minder strak. Ook al wordt er geen afval aangeboden, er zal toch afvalstoffenheffing moeten worden betaald.

Onderzoeken kostendekkenheid leges en begraafrechten

Conform onze toezegging in de begroting 2017 hebben wij nader onderzoek verricht naar de kostendekkenheid van de leges en begraafrechten. In de periode november/december 2017 komen wij met een informatieavond voor de gemeenteraad en aansluitend een voorstel met betrekking tot de kostendekkenheid van leges en begraafrechten. Deze worden gelijktijdig met de verordeningen aan de raad voorgelegd.

Voor de begraafrechten zien wij op dit moment een noodzakelijke bijstelling van de kosten in verband met het ruimen van graven. Deze bijstelling hebben wij opgenomen in hoofdstuk 2 van deze begroting. Deze bijstelling is eveneens verwerkt in onderstaand overzicht van de kostendekkenheid. Voor het overige zijn de baten en lasten opgenomen op basis van bestaand beleid m.b.t. het toerekenen van kosten.

Leges algemeen

Het uitgangspunt is dat de tarieven voor de gemeentelijke dienstverlening (leges) kostendekkend zijn. De tarieven worden gecorrigeerd voor inflatie tenzij dit zou leiden tot meer dan 100% kostendekking. Verder zijn er tarieven (veelal burgerzaken) die wettelijk zijn gemaximeerd.

De bij de Legesverordening behorende Tarieventabel bestaat uit 3 titels. Titel 1 omvat de algemene dienstverlening zoals de Burgerlijke stand, reisdocumenten, rijbewijzen, en diverse vergunningen etc. Titel 2 heeft betrekking op de omgevingsvergunningen, terwijl Titel 3 bestaat uit vergunningen die onder de werking van de Europese Dienstenrichtlijn vallen, zoals drank- en horecaverunningen, evenementen en markten, kansspelvergunningen etc. Voor deze diensten geldt dat ze per hoofdstuk niet meer dan kostendekkend mogen zijn.

De totale kostendekkenheid van de totale Legesverordening is ca. 68%. Onderstaand een overzicht van de kostendekkenheid van de Legesverordening en de daarbij behorende titels:

Totale legesverordening							
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Leges opbrengsten	Kosten dekking
Totalen	1.674.773	908.451	-	2.583.225		1.765.290	68%

Titel 1

De kostendekkenheid van titel 1 van de Tarieventabel omvat 16 hoofdstukken. Per hoofdstuk is daarbij sprake van de volgende mate van kostendekking:

TITEL 1 ALGEMENE DIENSTVERLENING							
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Leges opbrengsten	Kosten dekking
Hoofdstuk 1 Burgerlijke stand	33.080	9.495		42.575		40.787	96%
Hoofdstuk 2 Reisdocumenten	457.503	242.496		699.999		323.190	46%
Hoofdstuk 3 Rijbewijzen	171.140	97.150		268.290		167.700	63%
Hoofdstuk 4 Verstrekkingen BRP	28.677	14.642		43.318		7.700	18%
Hoofdstuk 6 Verstrekkingen Wbp	-	-		-		-	-
Hoofdstuk 9 Overige publiekszaken	32.710	18.302		51.012		23.585	46%
Hoofdstuk 10 Gemeentearchief	347	317		664		500	75%
Hoofdstuk 12 Winkeltijdenwet	-	-		-		-	-
Hoofdstuk 14 Verkeer en vervoer	30.995	9.748		40.743		10.599	26%
Hoofdstuk 15 Diversen	11.210	317		11.527		300	3%
Hoofdstuk 16 Telecommunicatie	7.789	6.330		14.119		9.000	64%
Totaal Titel 1	773.452	398.796	-	1.172.248		583.360	50%

Titel 2

Bij de omgevingsvergunningen (titel 2) is sprake van de volgende mate van kostendekking:

TITEL 2 DIENSTVERLENING FYSIEKE LEEFOMGEVING							
	Totale lasten	overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Leges opbrengsten	Kosten dekking
Hoofdstuk 2 tm 8 Omgevingsvergunningen e.a.	776.891	428.908		1.205.799		1.143.939	95%
Hoofdstuk 6 Bestemmingswijzigingen	1.559	1.139		2.698		2.758	102%
Totaal Titel 2	778.450	430.048	-	1.208.497		1.146.697	95%

Het tarief van de belangrijkste leges in deze titel is 2,85% van de bouwsom voor de aanvraag van een omgevingsvergunning bouwactiviteiten. De heffingsmaatstaf bouwsom geeft naar onze mening een goede verdeling van de kosten over de aanvragers. Door het hanteren van een percentage van de bouwsom dragen de grote projecten naar verhouding meer bij aan de opbrengsten dan de kleine projecten. Op deze wijze vindt er een kruissubsidiëring plaats tussen de grote projecten en de kleine verbouwingen. Dat wil zeggen voor de kleine verbouwingen worden niet alle door de gemeente gemaakte kosten doorberekend aan de aanvrager, de grote projecten brengen daarentegen minder kosten met zich mee dan worden doorberekend.

Titel 3

Ten aanzien van titel 3 van de Tarieventabel is ten slotte sprake van de volgende mate van kostendekking:

TITEL 3 DIENSTVERLENING EDR							
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Leges opbrengsten	Kosten dekking
Hoofdstuk 1 Horeca	44.724	27.744		72.468		9.409	13%
Hoofdstuk 2 Organiseren evenementen of markten	52.712	41.360		94.072		12.799	14%
Hoofdstuk 3 Prostitutiebedrijven	-	-		-			-
Hoofdstuk 4 Kinderopvang	19.320	6.862		26.182		12.187	47%
Hoofdstuk 5 Kansspelen	5.916	3.515		9.431		837	9%
Hoofdstuk 7 Diversen	200	127		327		260	80%
Totaal Titel 3	122.872	79.608	-	202.480		35.232	17%

Volgens de Europese Diensten Richtlijn (EDR) mogen de baten per hoofdstuk niet hoger zijn dan de lasten. Wij voldoen hieraan ruimschoots.

Begraafrechten

Ten aanzien van de begraafrechten is sprake van de volgende mate van kostendekking:

BEGRAAFRECHTEN							
	Totale lasten	overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Opbrengsten rechten	kosten dekking
Begraafrechten	373.300	150.084		523.384	1.454	442.220	84%

Begraven is voor 84% kostendekkend.

Rioolheffing

Ten aanzien van de rioolheffing is sprake van de volgende mate van kostendekking:

RIOOLHEFFING								
	Totale lasten	overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Opbrengsten heffing	kosten dekking	
Rioolheffing	2.290.591	353.151	246.188	2.889.930	276.829	2.613.100	100%	

De rioolheffing is 100% kostendekkend met inzet van de voorziening riolering voor een bedrag van €269.193. De inzet van de voorziening is opgenomen in bovenstaande tabel onder 'overige opbrengsten'.

Afvalstoffenheffing

Ten aanzien van de afvalstoffenheffing is sprake van de volgende mate van kostendekking:

AFVALSTOFFENHEFFING								
	Totale lasten	overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Opbrengsten heffing	kosten dekking	
Afvalstoffenheffing	2.259.811	443.227	335.692	3.038.730	493.761	2.544.969	100%	

De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend met inzet van de voorziening reiniging voor een bedrag van € 40.314. De inzet van de voorziening is opgenomen in bovenstaande tabel onder 'overige opbrengsten'.

Gemeentelijke woonlasten in de provincie Drenthe in 2017

WOZ-waarden

Gemeente	Gemiddelde WOZ waarde woningen	OZB tarief woningen	OZB tarief eigenaar niet-woning	OZB tarief gebruiker niet-woning
Aa en Hunze	€ 218.000	0,1257	0,1983	0,1079
Assen	€ 161.000	0,1790	0,3709	0,2995
Borger-Odoorn	€ 172.000	0,2220	0,2220	0,1495
Coevorden	€ 185.000	0,1902	0,1902	0,1586
Emmen	€ 148.000	0,2093	0,3052	0,2565
Hoogeveen	€ 161.000	0,1620	0,2651	0,1961
Meppel	€ 182.000	0,1320	0,3000	0,2340
Midden Drenthe	€ 193.000	0,1169	0,2028	0,1626
Noordenveld	€ 211.000	0,1205	0,1205	0,1312
Tynaarlo	€ 237.000	0,1156	0,1432	0,0947
Westerveld	€ 241.000	0,1104	0,1652	0,1053
De Wolden	€ 247.000	0,1172	0,1678	0,1482
<i>Gemiddeld in Drenthe</i>	<i>€ 196.000</i>	<i>0,1501</i>	<i>0,2209</i>	<i>0,1703</i>

Heffingen en woonlasten meerpersoonshuishouden

Gemeente	Reinigingsheffing Meerpersoonshuishouden	Rioolheffing meerpersoonshuishouden	Woonlasten meerpersoonshuishouden
Aa en Hunze	203	180	664
Assen	214	190	700
Borger-Odoorn	163	235	785
Coevorden	272	199	827
Emmen	276	169	759
Hoogeveen	248	147	659
Meppel	181	171	597
Midden Drenthe	205	239	672
Noordenveld	202	256	718
Tynaarlo	189	166	667
Westerveld	173	232	636
De Wolden	184	231	711
<i>Gemiddeld in Drenthe</i>	<i>209</i>	<i>201</i>	<i>700</i>

Heffingen en woonlasten éénpersoonshuishouden

Gemeente	Reinigingsheffing éénpersoonshuishouden	Rioolheffing éénpersoonshuishouden	Woonlasten éénpersoonshuishouden
Aa en Hunze	153	180	613
Assen	142	190	629
Borger-Odoorn	108	235	729
Coevorden	226	199	723
Emmen	242	169	725
Hoogeveen	176	147	588
Meppel	181	171	597
Midden Drenthe	160	239	627
Noordenveld	161	256	677
Tynaarlo	122	166	569
Westerveld	98	233	603
De Wolden	145	207	648
<i>Gemiddeld in Drenthe</i>	<i>160</i>	<i>199</i>	<i>644</i>

Kwijtscheldingsbeleid

Afvalstoffenheffing

Belastingplichtigen aan de gemeente Tynaarlo die een minimum inkomen en een "minimum" vermogen hebben, kunnen kwijtschelding van gemeentelijke afvalstoffenheffing en rioolheffing aanvragen. Bij de afvalstoffenheffing wordt alleen kwijtschelding verleend in de vaste lasten en voor maximaal 305 kilo afval per jaar bij alleenstaanden en voor maximaal 605 kilo afval per jaar bij gezinnen.

Leges

Met uitzondering van de leges voor een Nederlandse Identiteitskaart, wordt bij de invordering van de leges geen kwijtschelding verleend.

13. Weerstandsvermogen

Bij het opstellen van de begroting en jaarrekening dienen de voorzienbare en kwantificeerbare risico's zo goed mogelijk in beeld te worden gebracht.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dient ten minste te worden opgenomen:

- inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- inventarisatie van de risico's;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- een kengetal voor de: netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Beleid over weerstandsvermogen: weerstandscapaciteit en de risico's

De raad heeft op 28 oktober 2014 de geactualiseerde nota weerstandsvermogen en risicomangement vastgesteld. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bij deze begroting is een actualisatie van het inzicht dat in de jaarrekening 2015 is opgenomen.

De uitkomst van de actualisatie geeft een verhouding tussen de geïnventariseerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit is gebaseerd op basis van de inzichten die bij het opstellen van de jaarrekening beschikbaar zijn. Beleid is dat als deze verhouding, uitgedrukt in een ratio lager dan 0,8 en daarmee "onvoldoende" is, er voorstellen voor herstel worden aangeboden.

Conform advies van de accountant richten we ons in de paragraaf weerstandsvermogen op de risico's na correctie met een omvang groter dan € 250.000. De kleinere risico's tellen wel mee voor de totale risico-omvang, maar zijn niet meer toegelicht. Hiermee komt de focus meer te liggen op de risico's die grote gevolgen kunnen hebben voor onze gemeente. De kleinere risico's zijn benoemd en worden intern beoordeeld en besproken.

Voor veel voorzienbare risico's worden beheersmaatregelen getroffen om het effect van het optreden van een risico zo klein of voorspelbaar mogelijk te maken. De bruto risico's worden door het treffen van maatregelen daarom kleinere, zogenaamde "netto risico's". Deze "netto risico's" dienen door het weerstandsvermogen volgens de eerder genoemde verhouding opgevangen te kunnen worden.

Weerstandscapaciteit (begroting 2018)

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken.

Deze weerstandscapaciteit bestaat uit een tweetal elementen:

- 1) Weerstandscapaciteit in de exploitatiesfeer
 - onvoorzien incidenteel en structureel;
 - onbenutte belastingcapaciteit.
- 2) Weerstandscapaciteit in de vermogenssfeer
 - algemene reserve calamiteiten;
 - algemene reserve grote investeringen;
 - reserve inkomensfunctie.

Tabel Weerstandscapaciteit Tynaarlo (bedragen in duizenden euro's)
(verwachte standen per 31.12.2018, op basis van inzichten 30.09.2017)

Weerstandscapaciteit exploitatie (x € 1.000)

Onvoorzien		
Onvoorzien incidenteel	33	
Onbenutte belastingcapaciteit *1		
OZB tot normtarief (artikel 12)m	3.152	
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie		3.185

Weerstandscapaciteit vermogen (31-12-2017)

Algemene Reserve Calamiteiten *2	10.570	
Algemene Reserve Grote investeringen	6.580	
Totaal weerstandscapaciteit vermogen		17.150
Totale weerstandscapaciteit		20.335

*1 Het bedrag aan onbenutte belastingcapaciteit is berekend op basis van de tarieven OZB 2016 en de laatst bekende WOZ-waarde afgezet tegen het zogenaamde artikel-12-tarief.

*2 Het betreft hier de stand van de algemene reserve calamiteiten exclusief de geormerkte gelden die in deze reserve zitten.

Beoordeling omvang van de risico's

Hoe komen we tot de benodigde weerstandscapaciteit?

Bij iedere begroting en jaarrekening actualiseren wij de risico's. We gaan na of er nieuwe risico's zijn bijgekomen en/of risico's vervallen. Van de risico's die we lopen vindt een inschatting plaats van de omvang en van de kans dat het risico zich voordoet. Bij het bepalen van de omvang is ook van belang of het om een structureel risico gaat of een incidenteel risico. Afhankelijk van de mogelijkheden om de risico's te beheersen vindt vervolgens een correctie naar beneden plaats. Alle risico's na correctie tellen wij op. Dat totaal is de benodigde weerstandscapaciteit.

De risicobeoordeling is gebaseerd op de inzichten die in voorjaars 2017 beschikbaar zijn bij het opstellen van de jaarrekening 2016. Ontwikkelingen en wijzigingen in wet of regelgeving geven geen aanleiding de risico's te herijken. Wel wordt bij de najaarsbrief een winstneming binnen een grondexploitatie genomen. Dit kan voor de uitkomsten van de risico's die niet binnen een grondexploitatie zelf worden opgevangen effecten hebben. Voor de grondexploitaties maken we jaarlijks een actuele exploitatie opzet, die wordt voorzien van een risicoanalyse, conform de nota grondbeleid. De informatie die uit deze risicoanalyse per grondexploitatie komt, bevat specifieke informatie per complex en past daardoor minder in de standaardmethode.

Toelichting op risico's (na demping door beheersmaatregelen) groter dan € 250.000

Grondexploitaties € 4.600.000
(risico inschatting ongewijzigd tov jaarrekening 2016 , voorjaar 2017)

Wij hanteren een methode van risicobeoordeling binnen grondexploitaties. Met de grote grondexploitaties Groote Veen en Ter Borch komen we de komende jaren in fasen van (tussentijdse) winstnemingen. Wij gaan onderzoeken op welke manier dat invloed kan hebben op een goede manier van risico beoordeling. Daarvoor zullen we ook advies van de accountant vragen.

Aanvullende bijdrage aan GR-en en samenwerkingsverbanden € 315.000
(risico inschatting ongewijzigd tov jaarrekening 2016 , voorjaar 2017)

Het is voorstelbaar en waarschijnlijk dat wij aanvullende bijdragen aan GR-en en samenwerkingsverbanden moeten voldoen. Het monitoren van GR-en en samenwerkingsverbanden

is een belangrijk instrument om tijdig afwijkingen te signaleren en waar mogelijk bij te sturen. Het risico na correctie op aanvullende bijdragen aan GR-en en samenwerkingsverbanden is niet gewijzigd tov eerdere inzichten. In de paragraaf verbonden partijen is bondig aangegeven welke risico's er binnen de diverse partijen spelen en dat er weerstandsvermogen is om dat op te vangen.

*Decentralisaties sociale domein € 500.000
(risico inschatting ongewijzigd tov jaarrekening 2016 , voorjaar 2017)*

Na het eerste jaar 2015 is in 2016 het zicht op de rijksbijdragen en de relatie met de uitgaven in de vorm van aantallen gebruikers en verstrekte zorgproducten sterk verbeterd. Het betekent ook dat de financiële voorspellingen aan waarde toenemen, omdat we met meer zekerheid een verwachting kunnen uitspreken en ook tussentijds meer zicht hebben op de ontwikkelingen.

Er kunnen verschillen ontstaan als gevolg "open einde regelingen", waardoor een toename van het aantal inwoners of de noodzaak voor duurdere zorg leidt tot hogere uitgaven. In 2017 is het uitgangspunt van solidariteit rondom de jeugdzorg losgelaten.

Ondanks dat we meer inzicht hebben zijn we voorzichtig een voorspelling te doen van het risico van de open einde regelingen. Op basis van de ervaringen en de verwachtingen van 2017 blijven de zorg kosten binnen de beschikbare budgetten. In zijn geheel zijn de risico's door een veranderende systematiek (het loslaten van budgetplafonds, , loslaten solidariteitsbeginsel, dalende rijksbudgetten) rondom de jeugd toe. Wij houden het risico daarom indicatief op € 500.000.

*Gevolgen van een lokale ramp € 250.000
(risico inschatting ongewijzigd tov jaarrekening 2016 , voorjaar 2017)*

De kans op een lokale ramp is klein, maar kan wel grote gevolgen hebben. Het risico na correctie is niet gewijzigd en blijft € 250.000. Overigens is dit een zo specifiek en vaak uniek risico dat de daadwerkelijke omvang veel groter kan zijn en dat in die situaties bezien moet en kan worden of ook op landelijke fondsen of steun gerekend kan worden.

*Accommodatiebeleid PM
(risico inschatting ongewijzigd tov jaarrekening 2016 , voorjaar 2017)*

Op 8 december 2015 is het accommodatiebeleid vastgesteld met daarbij een sluitend dekkingsplan. Bij de uitvoering van het accommodatiebeleid behoren vanzelfsprekend de risico's die te maken hebben met de bouw van scholen en sportaccommodaties. Omdat de scholen onder de verantwoordelijkheid van schoolbesturen worden gebouwd, door afspraken over de normbedragen en doordat in het dekkingsplan een buffer is opgenomen om risico's op te vangen is het risico als laag beoordeeld.

In 2016 is samen met de schoolbesturen een planning opgesteld van het tempo en de fasering van de (ver)nieuwbouw. Dat leidt ertoe dat het risico van tijdelijke huisvesting niet meer aanwezig is en dat de verwachte kosten allemaal in de projectbegrotingen zijn opgenomen. Bij de perspectievennota 2017 is aangegeven dat extra gelden nodig zijn omdat de scholen in Vries en Eelde-Paterswolde niet binnen de normbedragen gerealiseerd kunnen worden. Voor Zuidlaren is onduidelijk of dit zich ook voordoet, dat is na de aanbestedingsfase duidelijk. Wij stellen het geheel aan onzekerheden nu op p.m.

Ook voor de risico's ten aanzien van asbest is inmiddels een aanvullend voorstel aan de raad voorgelegd met een dekkingsvoorstel.

Bij het accommodatiebeleid gaat het echter om grote bedragen en is niet uit te sluiten dat zich vroeg of laat nieuwe risico's voordoen. Derhalve laten we het risico op PM staan. Zodra er nieuwe ontwikkelingen zijn, zullen we u informeren.

*Risico's door rentewijzigingen : € 300.000
(risico inschatting ongewijzigd tov jaarrekening 2016 , voorjaar 2017)*

De rente is momenteel erg laag en de mogelijkheid om aan het grondbedrijf het risico van stijgende rentes af te dekken door een opslag op de betaalde rente te berekenen zijn door de BBV eisen die in 2016 zijn aangepast verminderd. Daarom is voor de Algemene dienst het risico toegenomen dat een rentestijging leidt tot extra (niet door te berekenen) kosten. Met de huidige omvang van de boekwaarde van het grondbedrijf van ca € 30 miljoen is het effect van een rentestijging van 1% al ca 300.000. Overigens geldt dit risico voor maximaal 1 jaar, omdat bij het opstellen van de jaarlijkse grondexploitatie steeds met de dan actuele werkelijke rente kan worden gerekend.

*Schade ten gevolgen datalekken en cyber risico's PM
(risico inschatting ongewijzigd tov jaarrekening 2016 , voorjaar 2017)*

Datalekken

Een nieuw risico is de aansprakelijkheid die gemeenten hebben als het gaat om het beheer en het van (persoons) gegevens. De wet Datalekken is per 1 januari 2016 ingegaan. Vanuit de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) kunnen door de Autoriteit persoonsgegevens boetes worden opgelegd als persoonsgegevens "op straat komen te liggen". Om dat te beheersen worden intern de standaarden van de BIG, de Baseline Informatiebeveiliging Gegevens, gehanteerd. Het risico van datalekken kan leiden tot omvangrijke boetes. De accountant vraagt in de managementletter hier ook aandacht voor. In de risicoparagraaf hebben wij dit risico opgenomen.

Cyber risico's

Het kan gaan om schades door operationele systeemstoringen, maar ook om verlies van data, aansprakelijkheid en cybercrime door hacking, systeeminbraak, gegevensdiefstal en DDoS-aanvallen. Financiële gevolgen daarvan kunnen bijvoorbeeld extra kosten voor herstel, aansprakelijkheid en boete's zijn.

Samen met de aangestelde functionarissen voor Informatiebeveiliging en Privacy worden de risico's en de beheersmaatregelen die genomen kunnen worden georganiseerd. Daarnaast is er ook een beheersmaatregel om een verzekering af te sluiten. Traditionele verzekeringen bieden geen of onvoldoende dekking, maar inmiddels zijn er speciale 'cyberverzekeringen' waarmee de risico's als systeemuitval en de kosten in geval van aansprakelijkheid of dataverlies kunt verzekeren.

Wij stellen de financiële omvang van deze bruto risico's op meer dan 1 miljoen, maar door het afsluiten van een verzekering kan het financiële effect worden verminderd. Het netto risico dat we opnemen stellen we op PM. Inzicht in 2017 en ervaringen , ook met andere gemeenten, zullen meer inzicht geven in deze risicobeoordeling.

Omvang weerstandsvermogen

De omvang van het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Ratio's kunnen beschouwd worden als indicatie.

De ratio voor het weerstandsvermogen wordt aldus berekend:

		Beschikbare weerstandscapaciteit	20.335
Ratio van het weerstandsvermogen	=	—————	oftewel: —————
		Benodigde weerstandscapaciteit	7.812

De ratio van het weerstandsvermogen is 260%. (De ratio moet minimaal 100% zijn).

Het verloop van het weerstandsvermogen ziet er als volgt uit:

Verloop weerstandsvermogen	B 2016	JR 2016	B 2017	B 2018	B 2019	B 2020	B 2021
Bedragen in € 1.000							
Stand Argi op 31-12	1.095	8.671	5.448	6.580	5.761	6.082	2.577
Stand Armi op 31-12	6.745	0	0	0	0	0	0
Stand Arca op 31-12	4.958	10.570	10.573	10.570	10.570	10.570	10.570
Onvoorzien incidenteel	33	3	33	33	33	33	33
Onbenutte belastingcapaciteit	2.850	3.152	3.152	3.152	3.152	3.152	3.152
Weerstandscapaciteit	15.681	22.396	19.206	20.335	19.516	19.837	16.332
Benodigde capaciteit	10.040	7.812	8.097	7.812	7.812	7.812	7.812
Ratio	156%	287%	237%	260%	250%	254%	209%

Het weerstandsvermogen in deze begroting heeft een ratio van 260% en bedraagt in geld uitgedrukt afgerond € 20.335.000. Dit is een verbetering t.o.v. de begroting 2017 (vastgesteld in november 2016). Daar zaten we op een ratio van 237%. Deze verbetering is een gevolg van een hogere beschikbare weerstandscapaciteit.

Kengetallen

We zijn verplicht tot het opnemen van een zestal kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en deze kengetallen te beoordelen. In onderstaande tabel staan de kengetallen:

Kengetallen	Begroting 2018	Begroting 2017	Begroting 2016	Rekening 2016
Netto schuldquote	83%	88%	91%	62%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	84%	89%	93%	64%
Solvabiliteitsratio	36%	32%	27%	39%
Structurele exploitatieruimte	2%	1%	2%	2%
Grondexploitaties	30%	51%	54%	42%
Belastingcapaciteit	90%	92%	92%	91%

Netto schuldquote

Een goed kengetal om de hoogte van de schuld te beoordelen is de netto schuld als aandeel van de baten; de netto schuldquote. Om goed inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote weergegeven zonder en met correctie voor verstrekte leningen. In de VNG-handreiking "Houdbare Gemeentefinanciën" is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als voldoende kan worden bestempeld en boven de 130% als onvoldoende. Onze netto schuldquote valt in de categorie voldoende.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee het bezit gefinancierd is met eigen vermogen. In de VNG-handreiking "Houdbare Gemeentefinanciën" is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld en lager dan 20% als onvoldoende. Onze solvabiliteit is ten opzichte van de jaarrekening 2016 gedaald, maar nog steeds voldoende. De oorzaak van de daling is gelegen in een toename van de activa door investeringen zoals in riolering en accommodatiebeleid.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is een maatstaf voor het verschil tussen structurele baten en lasten met in achtneming van beperkingen en verruimingen van de exploitatie door dotatie en onttrekking aan reserves. De maatstaf geeft aan welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Er is geen VNG norm voor het niveau van dit kengetal. Een positief getal geeft aan dat er meer structurele baten dan lasten zijn. Dat duidt op houdbare financiën. We dienen natuurlijk wel nog een paar taakstellingen te realiseren. In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit nemen we het risico op het niet halen van de taakstellingen mee.

Grondexploitaties

Dit percentage geeft informatie over de boekwaarde van niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) en bouwgronden in exploitatie (BIE) in verhouding tot de totale gemeentelijke baten. Er is geen VNG norm voor de hoogte van deze ratio. Hoe lager de ratio hoe minder de relevantie van negatieve waardeontwikkeling van NIEGG en BIE voor de begroting en daarmee een lager risico voor de gemeente. Wij hebben aanzienlijke grondposities. Dat komt terug in dit percentage. Ten opzichte van de jaarrekening zien we een daling. De oorzaak hiervan is met name gelegen in de afnemende boekwaarde van de grondexploitaties als gevolg van kavel verkopen.

Belastingcapaciteit

Dit percentage geeft de hoogte van de gemiddelde lasten per meerpersoonshuishouden in 2017 uit hoofde van OZB, rioolheffing en reinigingsheffing weer ten opzichte van het landelijk gemiddelde. We zitten ruim onder het landelijke gemiddelde (100%).

Samenhang kengetallen

De relatief grote grondpositie zien we in terugkomen in de verschillende kengetallen. We hebben relatief veel vreemd vermogen (leningen) om deze gronden te financieren. Een grote grondpositie maakt ons kwetsbaar voor negatieve waardeontwikkelingen en rente stijgingen. Om nadelige schommelingen op gronden op te vangen, nemen we dan ook een bedrag mee van € 4,6 mln in de benodigde weerstandscapaciteit. Daarnaast hebben we intern aandacht voor de renterisico's en proberen we die zo veel mogelijk te beheersen.

14. Bedrijfsvoering

Er is veel gebeurd de afgelopen jaren

De afgelopen jaren is er veel gebeurd in de organisatie en in de taken die gemeenten hebben gekregen. De jaarrekening is de plek om terug te blikken. In deze begroting kijken we vooruit. Toch staan deze zaken niet los van elkaar.

Ook voor de ambtelijke organisatie is “samenwerken in vertrouwen” een belangrijk uitgangspunt geweest. In het begin van de bestuursperiode was in de organisatie ‘vertrouwen’ een aandachtspunt. De afgelopen jaren is de onderlinge samenwerking en het vertrouwen gegroeid. Dat vertrouwen is ook in deze begroting de basis om verder te werken. Een organisatie met zelfvertrouwen opereert met meer lef in de samenwerking met de buitenwereld. En dat is nodig, want de buitenwereld verandert en vraagt een aangepaste manier van werken. Voor de interne organisatie is “samenwerken in vertrouwen” samengevat in het organisatie ontwikkeldocument KOERS. KOERS is daarmee de leidraad voor de manier van werken van de organisatie.

De afgelopen jaren is de organisatie leniger en slagvaardiger geworden. De lijnen zijn kort en de organisatie is plat. Bij het oppakken van vraagstukken worden de teamgrenzen steeds vaker overschreden en gezamenlijk opgepakt. De slagvaardigheid wordt verbeterd doordat medewerkers oplossend handelen en als netwerkers actief contact zoeken bij inwonersinitiatieven. Steeds meer bedenken we oplossingen niet “vanuit kantoor”, maar zoeken we inwoners en betrokkenen op om samen over oplossingsrichtingen na te denken. Dit is een ontwikkeling waarbij alle betrokkenen leren, of het nu gaat om de organisatie, het bestuur of de inwoners. In de afgelopen jaren zijn daar al mooie voorbeelden en initiatieven ontstaan. Wij willen dat dat in 2018 verder merkbaar wordt in de buitenwereld. Dat is een doelstelling voor 2018. Het vraagt ook dat we intern nog vaker bevoegdheden en regelruimte delegeren, zodat de organisatie slagvaardig kan zijn.

Hoewel deze begroting beleidsarm is opgesteld geldt voor de organisatie dat wij met alle ontwikkelingen en uitvoerende werkzaamheden op “volle stoom” draaien.

Voor de periode 2014-2018 is een taakstelling opgelegd voor de bedrijfsvoering. In de afgelopen jaren is deze taakstelling financieel gerealiseerd. Door de aanwezige flexibiliteit en mobiliteit is de interne doorstroom goed op gang gekomen en zetten medewerkers hun expertise op andere plaatsen dan voorheen in. De interne flexibiliteit is groot. Mensen hebben in de organisatie veel mogelijkheden om (door) te groeien. Er zijn in de afgelopen jaren veel voorbeelden van medewerkers die doorgestroomd zijn naar een andere plek of functie. Uitgangspunt daarbij is dat medewerkers de ervaringen en kwaliteiten kunnen blijven inzetten. Ook voor 2018 willen we deze flexibiliteit vergroten. Daarvoor zijn we gestart met een expertisecentrum die bedoeld is om medewerkers en klussen en projecten goed op elkaar af te stemmen.

Doelen:

Inwoners ervaren vaker dat ze betrokken worden bij het opstellen van beleid en het vinden van oplossingen. Ook ervaren inwoners dat zij medewerkers van de gemeente in hun eigen omgeving spreken. Medewerkers betrekken inwoners op een actieve manier bij het maken van plannen, maar worden zelf ook betrokken bij ideeën en plannen die bijvoorbeeld vanuit andere teams ontstaan.

Medewerkers ervaren dat zij hun ervaring en kwaliteiten goed kunnen inzetten en hebben voldoende ruimte en tijd om hun werk goed te kunnen uitvoeren. Daarbij is mandaat en (bestuurlijke) steun aanwezig.

Ontwikkelingen en aandachtspunten

Zoals genoemd zijn de afgelopen jaren de ontwikkelingen rondom de bedrijfsvoering divers en wordt er erg veel werk verzet om alle werkzaamheden uit te voeren: Een veranderende manier van participatief en dienstverlenend werken, verdere digitalisering in ondermeer de dienstverlening, een plattere en leniger organisatie, een gerealiseerde taakstelling, een uitbreiding van taken door transities (in het sociaal domein en in het fysieke domein t.g.v de aanstaande omgevingswet), samenwerking in Drentsche Aa, een managementlaag met korte lijnen waarbij klassieke team en domeingrenzen minder belangrijk worden. De organisatie is flink in ontwikkeling en ondertussen draait de winkel volop door.

Al deze ontwikkelingen leiden ook tot aandachtspunten omdat het allemaal wel behapbaar en te organiseren moet zijn. De ontwikkelingen die de afgelopen jaren zijn ingezet willen “bestendigen” en resultaten zullen merkbaar zijn. Dat is een belangrijk doel voor 2018.

De aandachtspunten waar we in 2018 verder aan werken zijn:

- De kwetsbaarheid die we nog hebben doordat op sommige terreinen “eenpitters” werkzaam zijn - hoewel het lijkt te passen bij een middelgrote gemeente – is voor ons een aandachtspunt. *In 2018 werken daarvoor ook samen met andere gemeenten, maar ook hebben we aandacht voor werkverdeling binnen teams.*
- De samenwerking met andere gemeenten heeft geleid tot voordelen op de gebieden van kwetsbaarheid en kosten. We willen de kwaliteit ook op orde houden. Wij houden aandacht voor de manier van werken, ook in de samenwerkingen. Goede afspraken en dienstverleningsovereenkomsten maken duidelijk wat we van elkaar verwachten.
- Doordat in de afgelopen jaren bestuurlijke keuzes zijn gemaakt rondom bijvoorbeeld accommodatiebeleid en beheer niveaus openbare ruimte, de centrumplannen ontwikkeld kunnen worden en de markt van de kavelverkopen weer aantrekt hebben we enorm veel werk. We moeten daarom steeds goed inplannen wat haalbaar is en waar we op tijd en op de goede plekken externe ondersteuning organiseren in projectleiding en toezicht. Het is een uitdaging om de regie en delen van de uitvoering in eigen beheer te houden en de kwaliteit op hoog niveau te houden. Ook in 2018 is er veel werk in uitvoering
- De platte organisatie met een managementlaag vraagt dat we goed aandacht hebben voor het omspanningsvermogen van het management. Wij willen in 2018 zorgen dat management integraal werkt en zo goed mogelijk aandacht kan besteden aan de medewerkers en de manier van (anders) werken. *Dat betekent ook dat we in 2018, ook in het management, verder werken aan het benutten van elkaars kwaliteiten en het verminderen van niet noodzakelijke ballast of beperkende regels.*
- De afgelopen jaren hebben wij meer aandacht gegeven aan (individuele – groeps) gesprekken en (team) bijeenkomsten dan aan rapportages. Wij streven ernaar alleen te rapporteren en te monitoren waar dat nuttig of verplicht is. Wij willen op de belangrijkste onderwerpen zichtbaar rapporteren en zullen daarom *in 2018 onze P&C cyclus en bijbehorende managementinformatie onder de loep nemen.*
- De afgelopen jaren hebben we sterk aandacht gehad voor de rolduidelijkheid en rolvastheid van de organisatie en haar medewerkers. Het is effectief als duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is, het voorkomt ruis en daarmee onnodige ballast en reparatiewerkzaamheden. Ook in 2018 zijn eigenaarschap en rolduidelijkheid belangrijk. Dat speelt zowel in het bestuurlijk – ambtelijk samenspel als bij opdrachten en werkzaamheden in de organisatie. *In 2018 hebben we dit ook als doel. Het betekent dat wij ook bij de start van een nieuwe raad en college graag mee willen denken hoe de ambities van een nieuw bestuur kunnen worden gerealiseerd. Wij maken in 2018 een overdrachtdossier, waarin we ook een manier van samenwerken willen voorstellen die helpt om de ambtelijke ondersteuning te organiseren. Ook geven we in het overdrachtdossier aan hoe onze organisatieontwikkeling eruit ziet en wat dat betekent voor de manier van werken.*

- Wij willen als gemeente graag regie houden op de onderwerpen die voor onze inwoners belangrijk zijn. Daarbij is het regie houden in (regionale) samenwerkingen, gemeenschappelijke regeling of bij transities een belangrijk onderwerp en het is een risico dat we in een uitvoerende rol komen waar keuzes al gemaakt zijn door anderen. *We willen het bestuur keuzes kunnen voorleggen en dat vraagt dat we scherp aandacht hebben voor onze rol en positie in samenwerkingen en bij ontwikkelingen. In 2018 zullen we ondermeer bij de evaluatie van het sociaal domein in beeld brengen welke keuzes gemaakt kunnen worden.*
- De lokale overheid ziet zich geplaatst in een dynamisch tijdperk. Naast de voortdurende opleidingsbehoefte om werkzaamheden in het kader van bijvoorbeeld de netwerkvaardigheid anders te organiseren, vragen de gevolgen van een gewenste en toenemende digitalisering om andere competenties. *Ons opleidingsplan wordt in 2018 opgesteld vanuit een strategische kijk op noodzakelijke en gewenste vaardigheden in de organisatie.*
- In een aantrekkelijke economie blijft het kunnen aantrekken van voldoende goed personeel belangrijk. Wij willen een goede werkgever zijn, die gewaardeerd wordt om de flexibiliteit, goede spullen en ontwikkelingsmogelijkheden, openheid, korte lijnen en vrijheid in de organisatie. Maar de concurrentie is in ieder geval op het gebied van beloning aanwezig. Hoewel we op veel plaatsen steeds goed personeel kunnen aantrekken zijn er toch ook een aantal plekken waar dit moeizaam is. Doel is om in 2018 zoveel mogelijk vanuit eigen netwerk en samenwerkingen in Drenthe, maar als het moet met gerichte externe ondersteuning de vacatures in te vullen. Wij willen een goede en aantrekkelijke werkgever zijn. *In 2018 gaan we daartoe ook de uitkomsten van het medewerkersbetrokkenheidsonderzoek benutten*

De bedrijfsvoering is zich bewust van de vele ontwikkelingen, de aandachtspunten en de noodzaak om actief aandacht te houden voor de kwaliteit van de medewerkers en het werk. De rolduidelijkheid en afstemming met het bestuur en met (regionale) samenwerkingen is daarbij belangrijk. Goed werkgeverschap, goede medewerkers en een duidelijke koers en werkwijze zijn van belang om de doelen vanuit KOERS te realiseren.

KOERS: Merkbare resultaten voor de inwoners

Alle aandacht voor de interne organisatie is bedoeld om een organisatie te zijn die lenig, slagvaardig en met een open en oplossende houding werkt. Gelukkig wordt dat al veel gewaardeerd door inwoners, maar er zijn ook ontwikkelpunten.

We hebben in 2016 aan de burgerpeiling “waarstaatjegemeente.nl” (wsjg) deelgenomen. Wij zijn blij met de positieve waardering die daaruit blijkt voor de directe dienstverlening, die breder is dan alleen de balie. De betrokkenheid, expertise en het meedenken van de medewerkers wordt in heel veel gevallen als positief beoordeeld. Dat is belangrijk. Ook wordt aangegeven dat de samenwerking met de gemeente bij het maken van plannen en rondom ideeën en initiatieven van inwoners beter moet ook vergeleken met andere gemeenten. Ook de informatievoorziening vanuit de gemeente wordt aangegeven als een punt van verbetering. Wij herkennen deze punten, soms wat meer, en soms wat minder. En wij denken dat deze punten juist ook in de accenten van de Koers naar voren komen.

De kennis en het oplossend meedenken van medewerkers worden vaak gewaardeerd; aandachtspunten uit de burgerpeiling worden georganiseerd; de “ja mits” houding leidt tot resultaten; informeren wordt overleggen en meedenken in oplossingen; goede en waar het kan digitale informatievoorziening staat voorop bij zaakgericht werken

KOERS is in de organisatie de leidraad voor die ontwikkeling. Voor 2018 zijn onze doelen onder andere

- De gemeente heeft servicenormen vastgesteld waar de inwoner de gemeente op aan kan spreken. Die servicenormen gaan over de snelheid van levering, de inhoudelijke kwaliteit en de manier waarop inwoners door de gemeente beantwoord en geholpen worden.
- Gemeentelijk beleid maken we met de betrokkenen. Daarvoor is in het kader van “de burger aan boord” een werkwijze opgestart waarbij door middel van co creatie samen met betrokken beleid wordt opgesteld.
- Inwoners hebben een contactpersoon bij de gemeente die aanspreekpunt is voor een vraag. Door middel van deze manier van werken en ondersteund door het werken met een zogenaamd zaaksysteem is het doel dat inwoners niet het gevoel krijgen “van het kastje naar de muur te worden gestuurd”, maar juist snel en goed te zijn geholpen.
- Inwoners worden met betrekking tot het beheer in hun eigen omgeving actief geïnformeerd, waarbij wij ook gebruik maken van digitale middelen
- De website van de gemeente is vernieuwd, goed toegankelijk en duidelijk. De informatie is actueel en goed te vinden. Ook kunnen aanvragen van veel producten en meldingen digitaal worden gedaan. De opvolging van meldingen vindt plaats binnen de servicenormen.
- Wij komen bij langs bij inwoners om in hun eigen omgeving onderwerpen te bespreken of om diensten te leveren. Wij organiseren voor belangrijke onderwerpen informatiebijeenkomsten.

Personeel

Medewerkers, ook met vaste contracten, zijn vaak flexibel en mobiel om klussen uit te voeren. Vacatures kunnen worden ingevuld. Als opleidingsgemeente begeleiden we ondermeer stagiaires en we bieden mensen met afstand tot arbeidsmarkt kansen en mogelijkheden tot het opdoen werkervaring. We hebben aandacht voor de menselijke maat, er is weinig verzuim en we hebben aandacht voor mensen die – vaak om niet werkgerelateerde redenen – niet aan het werk zijn.

Personeel

Het personeelsbestand ziet er per half september van 2017 als volgt uit:

	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Stand per einde van het jaar</i>					
Aantal medewerkers	254	248	230	233	251
Fulltime	138	133	121	124	131
Deeltijd	116	115	109	109	120
Vast contract	242	236	222	217	229
Tijdelijk contract	12	12	8	16	22
<i>Aantal gedurende het jaar</i>					
Stagiairs	25	32	27	20	4
Instroom	10	6	7	19	29
Doorstroom via loopbaanloket	21	25	17	14	?
Uitstroom	20	13	25	17	16

De stijging van het aantal medewerkers ten opzichte van 2015 is voor een belangrijk deel met tijdelijke en deeltijd contracten. Wij hebben voor de ontwikkeling van de koers en de interne organisatieontwikkeling tijdelijk een aantal functies ingesteld. Wij stellen in 2018 een planning op van de gewenste personele ontwikkeling (kwantitatief en kwalitatief) voor de komende jaren t/m 2022.

We willen toewerken naar een toekomstige vaste kernbezetting en een flexibele kern (interne en externe flexibele schil) Dit is een flinke uitdaging maar we zien dat we al enkele jaren mooie door- en uitstroomcijfers hebben.

Ziekteverzuim t/m augustus 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Verzuimpercentage per jaar	4.27%	4.23%	4.37%	5.60%	4,34%
<i>Bestaat uit:</i>					
Verzuimpercentage middellang-lang (verzuim > dan 45 dagen)	2.85%	2.86%	2.34%	4.23%	3,59%
Verzuimpercentage kort	1.42%	1.38%	1.63%	1.37%	0,75%
Meldingsfrequentie (gemiddeld aantal keren dat een medewerker zich ziek meldt gedurende een jaar)	1.32	1.21	1.44	1.07	0,62

15. Kapitaalgoederen

In deze paragraaf geven wij u inzicht in het beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud daarvan is medebepalend voor het voorzieningenniveau en de uitstraling van de gemeente.

Het totale grondoppervlak is 14.373 ha, waarvan 393 ha binnenwater, 469 km weglengte en 588 ha te onderhouden groen. De gemeente heeft dus slechts een beperkt grondoppervlak, echter hebben we toch relatief veel openbare ruimte in beheer, voornamelijk in het groen.

Algemene financiële kaders met betrekking tot kapitaalgoederen

Financiële verordening

Op 26 maart 2013 is onze financiële verordening door de raad vastgesteld. In deze verordening gaan artikel 10 en 18 specifiek in op kapitaalgoederen. Artikel 10 gaat over de waardering en afschrijving van vaste activa en artikel 18 gaat over het onderhoud van de kapitaalgoederen. Artikel 18 draagt het college o.a. op om voor een actuele nota openbare ruimte, rioleringsplan en onderhoud gebouwen te zorgen.

Notitie verkrijging/vervaardiging/vervanging en onderhoud van kapitaalgoederen (investeringen)

De notitie verkrijging/vervaardiging/vervanging en onderhoud van kapitaalgoederen (investeringen) is vastgesteld door de raad op 30 september 2008. In deze notitie staat hoe we financieel omgaan met investeringen en met onderhoudslasten.

Beleid

Nr.	Onderhouds-activiteit	Beleidskader	Beheerplan	Beschikking over een voorziening (ja/nee)	Korte toelichting (o.a. jaar van herziening nota en/of plan, looptijd plan)
	Algemeen	Communicatie en participatie Structuurplan Gemeente Tynaarlo Milieubeleidsplan Duurzaamheid		Nee	
2.	Wegen	Beheer Openbare Ruimte (BOR)	Beheerplan wegen (nog niet in de raad geweest) G.V.V.P. wordt in 2018 vastgesteld.	Nee	
3.	Kunstwerken en beschoeiing	Beheer Openbare Ruimte (BOR)		Ja	Inspectie 2015 en 2016, vaststelling in 2017.
4.	Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan Gemeente Tynaarlo	Ja	31 december 2018 (samengaan met omgevingsvisie)
5.	Groen	Beheer Openbare Ruimte (BOR) Landschapsontwikkelingsplan	Bomenstructuurplan Monumentale en herdenkingsbomen Groene Dorpenplan Speelruimteplan Overhoeken (2018)	Nee	Speelruimteplan 2018
6.	Gebouwen	Sober en doelmatig	Ultimo	Ja	Wordt jaarlijks geactualiseerd

Beheer openbare ruimte (BOR)

De verankering van de kwaliteit vindt plaats in het beleid, Beheer Openbare Ruimte (BOR). Dit stuk is in februari 2002 door de raad vastgesteld. Met de keuze van de raad voor het scenario "Sober en degelijk" zijn toen voor de verscheidene gebieden in de openbare ruimte, kwaliteitsniveaus vastgelegd. Het grootste gedeelte van de buitenruimte is een basis niveau.

In 2016 en 2017 is de staat van onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte (groen en wegen) door een externe partij, doorgelicht. De algemene conclusie was dat we de buitenruimte wat betreft groen op een zes wordt onderhouden. Onze wegen liggen gemiddeld wat betreft elementen op een basis niveau. Asfaltwegen liggen net onder het basis niveau. Dit is niet conform de afspraken met de raad. Op 8 december 2015 heeft de raad besloten om in hoofdstuk 2 extra budget beschikbaar te stellen. In 2017 is er drie maal een verzorgende schouw en 1 x een technische schouw geweest. De uitkomsten worden voorjaar 2018 gedeeld met de raad en wordt er op basis van wat is gemeten (weginspectie voorjaar 2018) een onderhoudsplan opgesteld voor 2018.

Wegbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

De lengte van het gemeentelijk wegennet bedraagt ca. 591 km. Het aantal km fietspad bedraagt 107 km. Aan zandwegen is 44 km in onderhoud. De lengte van de te onderhouden voetpaden bedraagt 183 km. Daarnaast zijn er nog 47 vaste bruggen en een sluis. In 2016 is de enige tunnel, die we hadden verwijderd op het voormalige PBH terrein.

	Km	M ²	Aantal
<i>Asfaltwegen binnen de bebouwde kom</i>	106	538.197	639
<i>Asfaltwegen buiten de bebouwde kom</i>	150	617.537	303
<i>Fietspaden</i>	104	221.965	556
<i>Voetpaden</i>	183	375.894	2595
<i>Zandwegen</i>	44	162.246	80
<i>Totaal asfalt</i>	320	1.304.020	1283
<i>Totaal elementenverharding</i>	361	1.168.444	6607
<i>Lichtmasten</i>			8000

Door conversie van GBI 4 naar GBI 6 zijn een aantal wegonderdelen van de module groen naar wegen gegaan. Hierdoor zitten er afwijkingen in t.o.v. de nota kapitaalgoederen begroting 2016 en 2017.

Beleidskader

Voor het onderhoud wordt jaarlijks een onderhoudsprogramma opgesteld, dit na.v. de jaarlijkse weginspectie. De gemeenteraad heeft in februari 2002 besloten om voor het wegenbestand uit te gaan van een basis kwaliteitsniveau, inhoudende sober en doelmatig onderhoud. Basis is vergelijkbaar in een cijfer van 5,5 – 7,4.

Consequenties voortvloeiende uit het beleidskader

Met de beschikbare middelen voeren we op de meest efficiënte wijze het onderhoud aan de wegen uit. Hierbij kijken we naar functie van het wegvak, type verharding, intensiteiten, enz. De weginspectie wordt uitgevoerd door grotendeels eigen personeel, waarbij er conform de geldende aanbestedingsregels aanbesteed wordt.

Wijziging op beleidskader

Binnen het taakveld 2.1 (hoofdstuk 2) kennen we een zestal producten (Wegen, Bruggen en tunnels, Bermen en sloten, Openbare verlichting, Gladheidsbestrijding en Vergunningen).

Binnen de huidige systematiek van de wijze waarop het wegbeheer wordt uitgevoerd wordt in het gekozen niveau (Basis) rekening gehouden met verschillende onderdelen. Hierbinnen vallen o.a.: Wettelijke kaders, Verkeersveiligheid, Duurzaamheid, Milieu, Materiaalkeuzes en Financiën.

Toekomst

In 2015 heeft Antea een onderzoek uitgevoerd naar de openbare ruimte uitgevoerd voor wegen en groen. De uitkomst was dat we wegen onder het afgesproken niveau scoren en voor groen ongeveer op het BOR basis niveau zitten. Dit wordt geëffectueerd door extra budget in de begroting 2017 e.v. (8 december 2015 besluit).

Budgetten wegen

Omschrijving	2016 Rekening	2017 Begroting	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Onderhoud wegen	1.302.000	1.598.000	1.838.000	1.880.000	1.924.000	1.953.000
Kapitaallasten wegen	141.000	315.000	283.000	295.000	292.000	290.000
Onderhoud verlichting	208.000	169.000	173.000	175.000	178.000	181.000
Kapitaallasten verlichting	94.000	64.000	64.000	63.000	62.000	61.000
Totaal	1.745.000	2.146.000	2.358.000	2.413.000	2.456.000	2.485.000

Bedragen afgerond op € 1.000

Lichtmasten

Binnen het huidige onderhoudsbudget (hoofdstuk 2.1) worden ook (gedeeltelijke) vervangingen van armaturen/lampen en lichtmasten uitgevoerd. Voor het terugdringen van het energieverbruik zal er echter meer grootschalige vervangingen moeten plaats vinden waarbij extra geïnvesteerd zal moeten worden.

Jaarlijks wordt naast het regulier onderhoud en het oplossen van storingen ook lichtmasten vervangen en (verouderde) armaturen met hogere vermogens. Als vervanging worden passende armaturen toegepast, dit hoeft niet altijd een energiezuinige LED armaturen te zijn. Daar waar mogelijk worden lichtmasten verwijderd om energie- en onderhoudskosten te besparen, in het kader licht waar het licht moet zijn en donker op plekken waar het kan. Daar waar eventuele verwijdering van lichtmasten impact heeft op omwonenden wordt eerst in overleg met hen getreden.

In 2018 wordt het beleidsplan verlichting aan de raad aan de raad gepresenteerd. Hierin wordt voor de komende jaren weer de nieuwe lijnen uitgezet hoe om te gaan met verlichting in de openbare ruimte, wat betreft duurzaamheid, vervanging en kosten. Hierbij komt naast openbare verlichting overigens ook sportveldverlichting, reclameverlichting en agrarische verlichting aan de orde.

Vervangingen van zowel lichtmasten als van armaturen zullen de komende jaren blijven plaatsvinden. Enerzijds vanwege de technische levensduur en anderzijds om energie te besparen in het kader van de energiemonitoring en deelname aan het energie akkoord om in 2020 20% op energie te besparen.

Kunstwerken en beschoeiing

Basisgegevens/uitgangspunten

	Meter	Aantal
Betonbruggen		32
Houten bruggen		14
Sluizen		1
Stalen beschoeiing	1900	
Kunststof beschoeiing	500	
Houten beschoeiing	7700	
Betonnen beschoeiing	100	

Beleidskader

Voor het onderhoud wordt jaarlijks een onderhoudsprogramma opgesteld. De gemeenteraad heeft in februari 2002 besloten om voor de kunstwerken en beschoeiing uit te gaan van een basis kwaliteitsniveau, inhoudende sober en doelmatig onderhoud.

Het reguliere onderhoud bestaat uit het schoonmaken en desgewenst schilderen van de bruggen, vervangen van enkele planken en het repareren van betonerosie. Klein- en groot onderhoud wordt op de markt gezet middels aanbesteden.

Wijziging op beleidskader

Geen

Toekomst

Er heeft in 2016 een externe inspectie plaatsgevonden van alle bruggen waarbij zowel het onderhoud op de korte als de middellange termijn inzichtelijk is gemaakt. Uit deze inspectie blijkt dat de huidige budgetten (zonder de taakstelling) op de korte en middellange termijn (drie jaar) voldoende zijn voor het onderhouden van de bruggen en de beschoeiingen. Onderhoud bestaat uit schilderen, planken vervangen, coaten beton, betonreparatie en incidenteel vervangen van lichte houten beschoeiingen.

Door gewijzigde regelgeving is bij een deel van de bruggen onduidelijkheid of deze voldoen aan de huidige eisen met betrekking tot draagkracht. De komende jaren moet hier aanvullend onderzoek naar gedaan worden. Dit zijn kostbare onderzoeken omdat er van de bestaande bruggen weinig aanleg gegevens bekend zijn.

In de raad van 8 december 2015 is er een voorziening getroffen voor het duurzaam in stand houden van ons bruggenbestand.

De duiker met uitstraling brug over de Zeegserloop in Zeegse dient in 2017 vervangen te worden. Deze in twee fasen gemetselde duiker heeft scheurvorming in het metselwerk en er is een aslast beperking ingesteld. Hij wordt op dit moment gemonitord en de bestekvoorbereiding is afgerond. Er is gekozen om de duiker om te zetten in een brug, waarbij we op deze bijzondere historische plek ook recht doen aan de fauna. Diverse natuur partners betalen hieraan mee.

Budgetten kunstwerken en beschoeiing

Omschrijving	2016 Rekening	2017 Begroting	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Onderhoud	235.000	249.000	274.000	279.000	284.000	289.000
Kapitaallasten			130.000	130.000	130.000	130.000
Totaal	235.000	249.000	404.000	409.000	414.000	419.000

Bedragen afgerond op € 1.000

Rioolbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

In de gemeente ligt 330 km vrij vervalriolering, 126 km persleiding, 433 drukunits, 78 rioolgemalen, 7 randvoorzieningen en 7 IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater). In totaal zijn ca. 15.005 percelen aangesloten op het gemeentelijk rioelstelsel.. De vervangingswaarde bedraagt € 296.000.000 (gegevens vGRP 2014 – 2018).

	Km	Aantal
Rioolaansluitingen		15.005
Rioolgemalen		78
Randvoorzieningen		7
Trottoir- en straatkolken		±15.000
Vrij vervalriolering	325	
Drukleiding	126	
IndividueleBehandelingAfvalwater		7
Drukunits		433

Beleidskader

Het Gemeentelijk Riolerings Plan is de weerslag van de wettelijke verplichting dat de gemeenten een rioleringsnota moeten hebben. Deze nota bepaalt de normen voor de kwaliteit van het milieu en het onderhoud van het rioelstelsel. Het eerste GRP voor Tynaarlo is vastgesteld op 20 juli 1999. In dit GRP is het beleid omschreven dat in de periode 1999 - 2003 is uitgevoerd.

In januari 2004 is het tweede GRP, geldend voor de periode 2004 - 2007 vastgesteld. Op 25 november 2008 is het derde verbrede GRP vastgesteld door de raad. Dit GRP heeft een looptijd tot 31 december 2013. Op 1 juli 2014 is het vierde verbreed GRP vastgesteld door de Raad, dat geschreven is door de beleidsmedewerkers water, riolering en milieu. Looptijd tot 31 december 2018. Het nieuwe GRP zal een onderdeel worden van de omgevingsvisie.

We voldoen in de hele gemeente op rioleringsgebied aan het waterkwaliteitsspoor dan wel de basisinspanning, waarbij het project afkoppelen centrumplan Eelde het laatste project is.

Budgetten riolering

Omschrijving	2016 Rekening	2017 Begroting	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Onderhoud	451.000	505.000	513.000	521.499	530.902	541.004
Kapitaallasten*	1.550.000	1.081.000	1.101.000	1.169.000	1.151.000	1.141.000
Totaal	2.001.000	1.586.000	1.614.000	1.690.499	1.681.902	1.682.004

* excl. nog geplande investeringen GRP

Bedragen afgerond op € 1.000

Groenbeheer

Het totaal te beheren areaal groen is 593 ha, waarbij de volgende onderverdeling van toepassing is:

	Ha	Aantal
<i>Groen in bebouwde kom</i>	278	
<i>Landschappelijk groen</i>	116	
<i>Bermen en singels langs wegen</i>	146	
<i>Begraafplaatsen</i>	20	
<i>Sportvelden</i>	33	
<i>Speelplaatsen</i>		108
<i>Speeltoestellen</i>		373
<i>Sporttoestellen</i>		87
<i>Zandbakken</i>		34

Beleidskader

In 2003 is begonnen het openbaar groen aan de hand van het kwaliteitsniveau 'Sober en Degelijk' te onderhouden. Het totale groenareaal van bijna 600 ha. (inclusief berm en sportvelden) zou in 4 jaar tijd (2007) op het afgesproken kwaliteitsniveau gebracht zijn. Belangrijk instrument hiervoor is het Beheerprogramma GBI Groen. Het beheerprogramma GBI Groen stelt ons in staat om de planning ten aanzien van groenonderhoud te optimaliseren en te differentiëren, zodat er efficiënter kan worden gewerkt. Hierbij valt te denken aan de uitvoeringsplannen, maar ook het schouwen met betrekking tot de kwaliteitsniveaus. Tevens kunnen voor andere beleidsvelden de kosten voor groenonderhoud worden berekend.

Wijzingen op het beleidskader

Tynaarlo ligt met 182 m² groen per inwoner ruim boven het landelijk gemiddelde van 47 m². Een van de oorzaken is dat we als gemeente een aantal bossen in ons bezit hebben, de beheerskosten van bossen is wel laag. Hierdoor zijn de kosten van onderhoud openbaar groen hoger, maar dat geeft ook de meerwaarde als groene long aan. Tynaarlo kenmerkt zich door een landschap met veel bomen (vooral eiken), gras en hagen (vooral beuken). Het aandeel bloeiende planten en heesters is vergeleken met de omliggende gemeenten laag.

BOR

We onderhouden onze buitenruimte op een BOR-basis niveau conform de afspraken met de raad. Door mechanisatie, samenwerken met Alescon en omvormingen kunnen we met huidige budget het BOR-basis niveau nog steeds halen. In 2015, 2016 en 2017 is er geschouwd door een externe partij. De uitkomsten en eventuele aanpassingen voor seizoen 2018 gaan we met de raad in het voorjaar delen.

Speelvoorzieningen

Op 16 februari 2010 is het Speelruimteplan Gemeente Tynaarlo vastgesteld. Hieruit komt naar voren dat de oppervlakte van de speelplaatsen 357 are beslaat en dat de economische waarde van de speelvoorzieningen € 1.162.500,- bedraagt. De eenvoudige speelvoorzieningen als trapveldjes, basketbalveldjes en skatevoorzieningen beslaan een oppervlakte van 208 are. De economische waarde van deze voorzieningen bedraagt € 67.600,-. De voorzieningen worden in 2018 opnieuw op waarde gezet (speelruimteplan). Er is op dit moment meer vraag vanuit de wijken dan dat er budget is. Nieuwe speelvoorzieningen worden ontwikkeld samen met de eindgebruikers in een participatie traject.

Budgetten groen

Omschrijving	2016 Rekening	2017 Begroting	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Onderhoud	1.087.000	1.080.000	996.000	1.011.000	1.028.000	1.047.000
Kapitaallasten	3.800	3.000	3.000	3.000	3.000	0
Totaal	1.090.800	1.083.000	999.000	1.014.000	1.031.000	1.047.000

Bedragen afgerond op € 1.000

Gebouwenbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

Het gebouwenbestand van deze gemeente omvat in 2018:

	Aantal
<i>Sportaccommodaties</i>	6
<i>Welzijnsaccommodaties</i>	2
<i>Gebouwen van de gemeentelijke organisatie</i>	5
<i>Multifunctionele accommodaties</i>	3
<i>Woningen</i>	7
<i>Overige gebouwen</i>	13

Beleidskader

Het onderhoudsplanprogramma Ultimo (vervanger van GBI Bouwwerken) stelt ons in staat het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen op een doeltreffende wijze te beheersen. Jaarlijks stellen wij een uitvoeringsprogramma op van de in de begroting geraamde activiteiten. Doel is het in stand houden van de gebouwen en de zorg dat een ongestoorde en veilige functievervulling daar in kan plaatsvinden. Het niveau van de instandhouding is vastgesteld op "sober en doelmatig".

Ontwikkelingen

De terugtrekkende beweging van de gemeente naar haar kerntaken zal van grote invloed zijn op de omvang van de vastgoedportefeuille. In het accommodatiebeleid zijn en worden voor onderwijs- en binnensportaccommodaties al uitgangspunten vastgesteld. Naar verwachting zal de omvang van de vastgoedportefeuille verder afnemen en daarmee de exploitatiekosten en onderhoudslasten verlaagd worden.

Consequenties voortvloeiende uit het beleidskader

Al vanaf 2000 werken we met de voorziening "Onderhoud gebouwen" om te komen tot een gelijkmatige budgettering van het te plegen onderhoud. Gemiddeld wordt er per jaar een bedrag ter grootte van € 1.110.000 (afgerond) besteed aan onderhoud. Op basis van de werkelijke uitgaven rekenen wij elk jaar deze voorziening door en maken een prognose van de benodigde structurele middelen op langere termijn.

Voorziening gebouwen onderhoud

Omschrijving	2016 Rekening	2017 Begroting	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Storting in onderhoudsvoorziening	1.092.749	950.000	920.000	920.000	920.000	920.000

Stand voorziening gebouwenonderhoud 01-01-2016	1.983.263
Toevoegingen	1.092.749
Onttrekkingen	1.574.430
Stand voorziening gebouwenonderhoud 31-12-2016	1.501.582

Bedragen afgerond op € 1.000

Het aantal gebouwen in bezit en beheer van de gemeente zal afnemen door onder andere uitvoering van het accommodatiebeleid. Verouderde gebouwen worden vervangen door nieuwbouw. Daarnaast zullen oude schoolgebouwen aan de gemeente terugvallen. Hoewel eerst zal worden gekeken of en in welke mate behoud van deze gebouwen in de gemeentelijke vastgoedportefeuille wenselijk is, is de verwachting dat veel van deze locaties zullen worden verkocht al dan niet via herontwikkeling.

Samenvatting

Tynaarlo is voor het vijfde jaar op rij de beste woongemeente van Drenthe geworden (bron Elsevier). Een titel waar we trots op zijn. Dit wordt ingegeven door een hoog aandeel groen per inwoner, de vele bomen en monumentale bomen, de hagen en de groenstructuur. Passend hierbij zijn de vele klinker- en zandwegen die onze gemeente rijk is.

Riolering technisch heeft de gemeente Tynaarlo e.e.a. goed op orde. Het riooltarief is laag, er zijn minimale rioolknelpunten bij extreme regenval. Water op straat mag, water in de woning niet. We voldoen aan de basisinspanning en het water kwaliteit spoor. Zorgen in de riolering, zitten vnl. op financieel gebied. Door vervanging van riolering zullen de kapitaallasten gaan stijgen en deze zullen het tarief negatief gaan beïnvloeden.

De openbare verlichting kent een sobere uitstraling waarbij we het onderhoud provincie breed goed hebben weggezet. Daar waar wenselijk wordt er LED verlichting toegepast.

Een bijzonder tak van sport is het onderhouden van 44 kilometer zandweg. Dit gebeurt in eigen beheer. De onderhoudskosten zijn afhankelijk van het weer.

Al met al wordt er door de werknemers van Tynaarlo hard gewerkt om de buitenruimte aan te laten sluiten bij het met de raad afgesproken BOR niveau. Maar de uitdaging wordt steeds groter.

Wat betreft het groene gedeelte van ons kapitaalgoed is het de afgelopen jaren een uitdaging om met minder mensen en minder budget, het afgesproken niveau met de raad (BOR Basis) te behalen. Het onderzoek uit gevoerd door Antea, heeft bevestigd dat dit gelukt is. Het is wel het visite kaartje van onze gemeente. Vanaf 1 april 2018 gaan we het groenonderhoud verder oppakken met de werknemers van Alescon die dichter op de gemeente geplaatst gaan worden.

De Speelvoorzieningen in de wijken vergen ook de nodige aandacht in controle, reparatie, maar ook conform het attractiebesluit de toestellen te beheren.

16. Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Tynaarlo participeert in diverse verbonden partijen voor het realiseren van haar maatschappelijke opgaven en ambities. Verbonden partijen zijn partijen waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft.

Deze bestuurlijke en financiële zeggenschap brengt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid met zich mee. Door te participeren in een vennootschap, stichting of openbaar lichaam – hoe licht of zwaar ook – verbindt de gemeente zich aan de andere organisatie. Soms is de gemeente mede-eigenaar of werkt de gemeente met organisaties samen om maatschappelijke belangen en doelen te realiseren.

Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen

Ter versterking van de rol van de gemeenteraden is de Wet gemeenschappelijke regelingen gewijzigd in 2015. Op een vroegtijdig moment informeert een gemeenschappelijke regeling (GR) de deelnemende raden door middel van een kaderbrief over de financiële en beleidsmatige kaders van de GR. Aan de hand van regionale bijeenkomsten, waarin directeuren van de GR-en hun toekomstplannen presenteren, krijgen de raadsleden vroegtijdig inzicht in de activiteiten van de GR. Door afstemming met andere vertegenwoordigende organen (raadsleden van andere deelnemende gemeenten) ontstaat politieke druk voor het (algemeen) bestuur om daadwerkelijk iets met een zienswijze te doen.

Wettelijk kader en beleid

Artikel 186 Gemeentewet en het daarop gebaseerde Besluit Begroting en verantwoording (BBV) – met name artikel 15 – regelt de wijze waarop verbonden partijen worden gemonitord. Het BBV is vernieuwd. Het is van belang dat de informatie over verbonden partijen, die in de gemeentelijke begroting opgenomen wordt, aansluit op de informatie over de gemeentelijke posities, activiteiten en risico's.

Het BBV schrijft verder voor dat de informatie over de verbonden partijen opgenomen wordt in de beleidsprogramma's waarop de samenwerking met de verbonden partij betrekking heeft. Dit bevordert dat de financiële bijdragen aan verbonden partijen en de daaraan verbonden risico's in de beschouwingen over de gemeentebegroting worden meegenomen.

De nieuwe eisen uit het BBV worden in 2018 voor de GR-en van kracht. Dit betekent bijvoorbeeld dat de GR-en in hun begroting 2018 en de daaropvolgende jaarstukken inzicht moeten verschaffen in de kosten van hun overhead. De bijdragen aan de GR-en zijn over de taakvelden in de gemeentebegroting verdeeld.

Nota Verbonden Partijen

Onze Nota Verbonden Partijen bevat de kaders voor beleid en werkwijze rondom verbonden partijen en dateert uit 2013. In 2018 zal deze, in lijn met het BBV, opnieuw worden vastgesteld.

Visie en beleidsvoornemens op Verbonden Partijen in relatie tot de uitvoering van doelstellingen in de begroting.

De relatie tussen de verbonden partijen en het publieke belang wordt beschreven in de hoofdstukken in de beleidsbegroting. In het onderstaande overzicht wordt aangegeven aan welk hoofdstuk de doelen van de GR of private partij bijdragen.

Informatie verbonden partijen

In onderstaand overzicht wordt per verbonden partij: de vestigingsplaats, een samenvatting van doel, bestuurlijke belang en betrokkenen, financieel belang, ontwikkelingen en de risico's weergegeven.

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2018	(Verwachte) stand eigen en vreemd vermogen 2018	Ontwikkelingen	Risico's
1	Veiligheid (hoofdstuk 1)	GR Veiligheidsregio Drenthe, gevestigd in Assen VRD	<p>Samenwerkingsverband tussen de colleges van de twaalf Drentse gemeenten. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de aan deze regeling deelnemende gemeenten op de volgende terreinen:</p> <p>a. brandweezorg; b. rampenbestrijding en crisisbeheersing; c. geneeskundige hulpverlening.</p> <p>Daarnaast heeft de Veiligheidsregio de zorg voor:</p> <p>a. adequate samenwerking met de politie en de meldkamer ambulancezorg ten aanzien van onder meer de gemeenschappelijke meldkamer; b. gecoördineerde en multidisciplinaire voorbereiding op de rampenbestrijding en crisisbeheersing.</p>	Alle 12 Drentse colleges zijn door hun burgemeester in het algemeen bestuur vertegenwoordigd. Een gewone meerderheid van stemmen is nodig voor het nemen van besluiten.	<p>Het verwachte financiële resultaat van de organisatie voor 2018 is € 0.</p> <p>De bijdrage van Tynaarlo in het tekort is: € 1.318.875.</p>	<p>Verwachte omvang eigen vermogen</p> <p>01.01.2018: € 1.690.935 31.12.2018: € 1.485.635</p> <p>Verwachte omvang vreemd vermogen:</p> <p>01.01.2018: € 19.597.386 31.12.2018: € 18.420.013</p>	<p><i>Risicobeheersing</i> Het verder vergroten van de rookmelderdichtheid, voorlichting geven over brandveiligheid op basisscholen in Drenthe, ontwikkelen van de specialisatie natuurbrandbeheersing, verdere ontwikkeling van evenementenadvisering en team brandonderzoek.</p> <p><i>Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR)</i> Versterken van het Drentse netwerk van de GHOR, inzetten op de rol van adviseur van de GHOR bij haar externe partners, de belangen van Drenthe landelijk vertegenwoordigen, adviseren over de geneeskundige aspecten bij evenementen.</p>	<p>De ontwikkelingen over de integratie van de Meldkamer Noord Nederland in de Landelijke Meldkamer Organisatie (LMO) blijft een punt van aandacht.</p> <p>In de nota reserves (2013) staan de beleidsuitgangspunten voor het weerstandsvermogen. Het maximaal weerstandsvermogen bedraagt 5% van de begrote uitgaven. Het minimaal weerstandsvermogen bedraagt 1% van de begrote uitgaven. Het huidige weerstandsvermogen bedraagt 1,98%.</p>
2	Economie	Groningen Airport Eelde N.V, statutair gevestigd in Groningen.*	De uitoefening van het luchthavenbedrijf, waaronder de aanleg, het onderhoud, de ontwikkeling en de	De gemeente bezit 4% van de aandelen en heeft zitting in de Algemene Vergadering van Aandeelhouder, samen met de provincies Groningen en Drenthe en de gemeenten	<p>Het verwachte financiële resultaat voor 2017 is € - 2.546.000.</p> <p>Wij hebben een</p>	<p>Omvang eigen vermogen</p> <p>01.01.2016: € 13.185.587 31.12.2016: € 10.821.040</p> <p>Omvang vreemd vermogen:</p>	Aan de hand van diverse onderzoeken wordt het toekomstperspectief van de luchthaven in beeld gebracht.	Voor de aandeelhouders vormt de instandhoudingsverplichting van een luchthaven in het gebied een risico.

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2018	(Verwachte) stand eigen en vreemd vermogen 2018	Ontwikkelingen	Risico's
			exploitatie van het als zodanig aangewezen luchtvaartterrein.	Groningen en Assen. Bestuurlijk belang /bevoegdheid. De wethouder heeft namens het college van B&W zitting in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Elk aandeel geeft recht op één stem (artikel 19 van de statuten van de NV).	bestemmingsreserve van € 1.840.000 voor de jaren 2017-2026 gevormd voor het kunnen leveren van onze bijdrage aan de luchthaven.	01.01.2016: € 3.451.349 31.12.2016: € 3.928.699		
3	Volksgezondheid en milieu (hoofdstuk 7)	GR Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD), gevestigd in Assen.	Samenwerkingsverband tussen de colleges van de twaalf Drentse gemeenten om de gezondheid van de inwoners van de twaalf Drentse gemeenten te bewaken, beschermen en te bevorderen.	Elk college van de deelnemende gemeenten vaardigt een lid af in het algemeen bestuur en heeft één stem. Besluitvorming vindt plaats bij gewone meerderheid van stemmen. De raad is bevoegd een zienswijze te geven op de ontwerp-begroting van de GR.	Het verwachte financiële resultaat van de organisatie voor 2018 is € 0. De bijdrage van Tynaarlo is € 618.883.	Verwachte omvang eigen vermogen 01.01.2018: € 2.261.771 31.12.2018: € 2.428.038	GGD Drenthe wil meer en beter aansluiten bij de lokale behoeften en wensen. Vanuit gemeenten is meer sturing op de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen bij de GGD een actueel thema. Verder is het onderdeel Veilig Thuis Drenthe (VTD) in ontwikkeling en een belangrijk punt van aandacht. VTD neemt meldingen van kindermishandeling huiselijk geweld in behandeling.	De ontwikkeling rond Veilig Thuis Drenthe brengt risico's met zich mee. Hier wordt de vinger aan de pols gehouden.
4	Sociaal domein (hoofdstuk 6)	GR Werkplein Drentsche Aa, gevestigd in Assen.	Samenwerkingsverband tussen de colleges van Assen, Aa en Hunze en Tynaarlo. Doel is het behartigen en uitvoeren van de taken van de gemeenten op het terrein van werk en inkomen. Hierdoor is het mogelijk de inwoners die geen werk en/of inkomen	Het college neemt met twee leden deel in het algemeen bestuur en met één lid in het dagelijks bestuur Elk lid heeft een stem. Het algemeen bestuur beslist met unanimititeit van stemmen.	Het verwachte financiële resultaat van de organisatie voor 2018 is -€ 11.132.000. Dit tekort wordt gecompenseerd door de bijdragen van de deelnemende gemeenten. Voor Tynaarlo gaat het om € 1.839.000. Hiermee bedraagt het resultaat	Verwachte omvang eigen vermogen 01.01.2018: € 0 31.12.2018: € 0 Verwachte omvang vreemd vermogen: 01.01.2018: € 6.869.000 31.12.2018: € 6.548.000	Sinds 1 juli 2016 is het niet meer Werkplein Baanzicht, maar spreken we over Werkplein Drentsche Aa (WPDA).	Grootste risico bij de WPDA is een toename van het aantal bijstandsgerechtigden in combinatie met achterblijvende Rijksmiddelen. Daarnaast voert de WPDA een aantal opheffingeregelingen uit. Als er een groter beroep dan geraamd op deze regelingen wordt gedaan merken we dat meteen

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2018	(Verwachte) stand eigen en vreemd vermogen 2018	Ontwikkelingen	Risico's
			hebben zo goed en snel mogelijk te helpen.		€ 0.			in onze cijfers.
5	Sociaal domein (hoofdstuk 6)	GR Werkvoorzieningschap Alescon, gevestigd in Hoogeveen.	Samenwerkingsverband tussen de gemeenten Aa&Hunze, Assen, De Wolden, Hoogeveen, Midden-Drenthe en Tynaarlo. Doel is het bevorderen en uitvoeren van activiteiten, welke gericht zijn op het creëren of in stand houden van werkgelegenheid voor natuurlijke personen, die een afstand hebben tot de reguliere arbeidsmarkt.	Deelnemende colleges vaardigen elk twee leden af in het Algemeen Bestuur. Besluitvorming vindt plaats bij gewone meerderheid van stemmen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit zes leden.	Het verwachte resultaat van Alescon in 2018 is -€ 4 mln. Dit tekort wordt gecompenseerd door de bijdragen van de deelnemende gemeenten. Voor Tynaarlo gaat het om € 170.000. Hiermee bedraagt het resultaat € 0.	Verwachte omvang eigen vermogen 01.01.2018: € 1.792.000 31.12.2018: € 1.032.000 Verwachte omvang vreemd vermogen: 01.01.2018: € 15.059.000 31.12.2018: € 15.261.000	Op basis van de uitvoeringsovereenkomst richt Alescon zich in de uitvoering primair op de krimpende WSW-doelgroep. Medio 2015 is de opdracht van de gemeenten om vooralsnog nieuw beschut te gaan uitvoeren daaraan toegevoegd. Dit is geformaliseerd in de raamovereenkomst 2018-2020. De gemeenten zien deze periode als een overgangperiode, waarin zij beleid vaststellen voor zowel de uitvoering van de WSW voor de kleiner wordende doelgroep in de komende jaren en voor de uitvoering van de Participatiewet. Onderzocht wordt op welke wijze groenmedewerkers anders geïntegreerd kunnen worden.	Het aantal WSW-ers neemt af omdat er geen nieuwe instroom meer is. Alescon zal zich derhalve steeds moeten aanpassen op basis van de dalende aantallen. De Rijksbijdrage daalt als gevolg van die lagere aantallen, maar ook als gevolg van een daling van het bedrag per Aja. Dit kan omlopende tekorten geven.
6	Sport, cultuur en recreatie (hoofdstuk 5)	GR Meerschappij Paterswolde, gevestigd in Haren.	Samenwerkingsverband tussen de gemeenten Groningen, Haren en Tynaarlo. Het Meerschappij heeft binnen de grenzen van het gebied tot doel het behartigen van de gemeen-	Het algemeen bestuur bestaat uit 10 leden: a. één lid uit elk van de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Groningen, Haren en Tynaarlo; b. twee leden uit de raad van de gemeente Haren;	Het verwachte resultaat over 2018 is € 0. De bijdrage van Tynaarlo is € 90.886	Verwachte omvang eigen vermogen 01.01.2018: € 646.000 31.12.2018: € 601.000 Verwachte omvang vreemd vermogen: 01.01.2018: € 1.421.000	De ontwikkelingen m.b.t. de herindelingen in de provincie Groningen kan gevolgen hebben voor de structuur van het Meerschappij.	Het weerstandsvermogen van het Meerschappij Paterswolde is voldoende, met uitzondering van de voorziening groot onderhoud. Dit heeft te maken met objecten die veel onderhoud vragen.

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2018	(Verwachte) stand eigen en vreemd vermogen 2018	Ontwikkelingen	Risico's
			schappelijke belangen van de deelnemers op het terrein van de openluchtrecreatie, zulks met de bescherming van de natuur en het landschap.	c. drie leden uit de raad van de gemeente Groningen; d. twee leden uit de raad van de gemeente Tynaarlo; 2. De in het eerste lid bedoelde leden worden benoemd door de raden van de deelnemers.		31.12.2018: € 1.409.000		(molen, vuurtoren, kunstwerken.)
7	Economie (hoofdstuk 3)	Recreatieschap Drenthe, gevestigd in Assen.	Samenwerkingsverband tussen colleges en raden van de gemeenten in de provincie Drenthe en van de gemeente Ooststellingwerf in Friesland. Het doel van de gemeenschappelijke regeling is om de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van recreatie en toerisme.	Colleges en raden vaardigen een lid en een plaatsvervangend lid af in het algemeen bestuur. Elk lid heeft één stem. Besluitvorming binnen het bestuur vindt plaats bij meerderheid van stemmen.	Het verwachte resultaat in 2018 is € 0. De bijdrage van Tynaarlo is: € 64.642.	Verwachte omvang eigen vermogen 01.01.2018: € 662.506 01.12.2018: € 669.654 Verwachte omvang vreemd vermogen: 01.01.2018: € 681.597 31.12.2018: € 681.597	Verdiepingslag maken in de opgelegde taken; gemeenten nog meer ontzorgen, verder ontwikkelen van het routebureau van Drenthe, projecten stimuleren en uitvoeren.	Het Recreatieschap loopt geen risico's die van grote materiele betekenis zijn voor de continuïteit van de organisatie. Het Recreatieschap had een verbonden partij: de stichting Recreatievoorzieningen. Deze stichting is opgeheven
8	Volksgezondheid en milieu (hoofdstuk 7)	GR Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD), gevestigd in Assen.	Samenwerkingsverband tussen gemeenten en de provincie Drenthe ingesteld ter behartiging van de belangen van de deelnemers op het gebied van de uitvoering van taken van toezicht op en handhaving van de milieuvoorschriften krachtens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en van de milieuwet.	De colleges en van de gemeenten en de provincie vaardigen een lid af in het algemeen bestuur. Besluitvorming vindt plaats bij meerderheid van stemmen, bij majeure financiële of beleidsmatige belangen kan worden besloten tot een andere stemverhouding.	Het verwachte resultaat in 2018 is € 19.000. De bijdrage van Tynaarlo is € 403.305. Gegevens begroting 2018 RUD.	Verwachte omvang eigen vermogen 31.12.2018: € 586.000	De financiën van de RUD worden onderzocht, omdat er tekorten op de begroting zijn.	De aanwezige weerstandscapaciteit is € 586.000. dit resulteert in een ratio van 1,8. Gegevens begroting RUD 2018.
9	Bestuur en	Enexis, gevestigd	Altijd en overal in het	Belang van de gemeente	Het verwachte	Verwachte omvang eigen	Enexis faciliteert de	Enexis is financieel

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2018	(Verwachte) stand eigen en vreemd vermogen 2018	Ontwikkelingen	Risico's
	ondersteuning, Treasury (hoofdstuk 0)	in 's-Hertogenbosch	voorzienings-gebied van Enexis te kunnen beschikken over stroom en gas, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven. De netbeheerders-taak is een publiek belang, wettelijk geregeld met toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.	Tynaarlo wordt vertegenwoordigd door de Vegann (Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders binnen Noord Nederland).	resultaat na belasting is in 2018 € 200.000.000. Het verwachte dividend voor Tynaarlo bedraagt € 225.552.	vermogen 01.01.2018: € 3.704.000.000, waarvan reserves € 3.347.000.000 31.12.2018: € 3.804.000.000, waarvan reserves € 3.447.000.000 Verwachte omvang vreemd vermogen: 01.01.2018: € 3.814.000.000, waarvan voorzieningen € 92.000.000 31.12.2018: Enexis kan geen reële inschatting maken	transitie naar duurzame energie. Voor het functioneren van de samenleving is dat belangrijk, waardoor het publiek belang van Enexis toeneemt.	gezond. Enexis heeft de Standard&Poor's rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (Stable outlook). De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde ad € 6,2 miljoen te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' die loopt tot september 2019, levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.
10	Bestuur en ondersteuning, Treasury (hoofdstuk 0)	NV Waterleidingmaatschappij Drenthe, gevestigd in Assen.**	Drinkwatervoorziening Drenthe Vitale sector	De gemeente is aandeelhouder van de naamloze vennootschap.	Het verwachte resultaat voor 2017 € 3.471.000.	Verwachte omvang eigen vermogen 01.01.2017: € 40.789.000 01.12.2017: € 44.260.000 Verwachte omvang vreemd vermogen: 01.01.2017: € 121.800.000	Continuïteit drinkwatervoorziening langjarig zekerstellen; op orde brengen van de governance overeenkomstig adviezen commissie De Boer; afbouw risicovolle deelnemingen op gebied van niet-	Geen risico's op voortzetting van de kernactiviteiten. Risico voor de gemeente in de basis niet groter dan het ingelegde vermogen als aandeelhouder. Voor de gemeente Tynaarlo gaat het om € 2.250.

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2018	(Verwachte) stand eigen en vreemd vermogen 2018	Ontwikkelingen	Risico's
						31.12.2017: €123.916.000	drinkwater; herstel financiële stabiliteit onderneming (o.a. solvabiliteit).	

*Voor Groningen Airport Eelde zijn de gegevens uit het jaarverslag 2016 opgenomen.

** Voor WMD Water is alleen informatie over 2017 beschikbaar.

Overzicht vormen van samenwerking:

Publiekrechtelijke samenwerking:

GR Veiligheidsregio Drenthe
GR Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe
GR Meerschop Paterswolde
GR Recreatieschap Drenthe
GR Alescon
GR Werkplein Drentsche Aa (WPDA)
GR Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD Drenthe)
Eems-Dollard Regio (EDR)

Privaatrechtelijke samenwerking: stichtingen en verenigingen:

NV Groningen Airport Eelde
NV Waterleidingmaatschappij Drenthe
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Vereniging Nederlandse Gemeenten
Vereniging Drentse Gemeenten
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Noord-Nederland VEGANN, belangenbehartiging aandeelhouders in Enexis Holding NV en Essent NV voortkomende vennootschappen
Vrijwillig samenwerkingsverband Regio Groningen Assen 2030

17. Grondbeleid

17.1 Algemeen

De paragraaf grondbeleid vormt een vast onderdeel van de begroting en verantwoordingscyclus van de gemeente. In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan haar grondbeleid. Dit beleid is opgenomen in de nota grondbeleid. Vanwege een aantal wetswijzigingen (BBV, VPB en Omgevingswet) is vaststelling van de nieuwe nota uitgesteld. Om deze reden is in december 2015 een ambtelijke notitie "Stand van zaken actualisering Nota Grondbeleid gemeente Tynaarlo" met uw raad gedeeld.

17.2 Ontwikkelingen

De groei op de Nederlandse woningmarkt zette zich in het eerste kwartaal van 2017 onverminderd voort. Het aantal verkopen in de eerste drie maanden steeg met ruim 30 procent ten opzichte van het eerste kwartaal 2016. Ook zijn de huizenprijzen in het eerste kwartaal 2017 vergeleken met het laatste kwartaal in 2016 verder gestegen met 2 procent. De jaar-op-jaarstijging bedroeg maar liefst 6,8 procent. Gezien de hoge groei en rekening houdend met de voorspelde economische groei, inkomensstijgingen en aanhoudend lage rente wordt een prijsstijging verwacht van rond de 6,5 procent. In elke provincie was sprake van een stijging van het aantal woningverkopen maar er zijn wel verschillen tussen de provincies.

Door de gunstige economische ontwikkelingen en de lage hypotheekrente blijft de vraag naar koopwoningen groot waardoor de verwachting is dat de verkoopprijzen rond de 6,5 procent zullen stijgen.

Ook bereiden we ons voor op de komst van de Omgevingswet.

17.3 Grondprijzenbeleid

Marktconformiteit is het uniforme uitgangspunt bij het bepalen van (grond)prijzen. Alleen voor zogenoemd "snippergroen" (voor particuliere tuinuitbreiding) en voor kavels binnen een ontwikkellocatie bestemd voor realisatie van gemeentelijk maatschappelijk vastgoed, wordt een uitzondering op dit principe gemaakt. Voor snippergroen geldt, bijzondere omstandigheden daargelaten, een vaste verkoopprijs van € 50,- per m². Voor grond voor maatschappelijk vastgoed binnen een grondexploitatie wordt de kostprijs, momenteel € 110,- per m² excl. BTW, gehanteerd.

Voor overige grondtransacties zijn enkele specifieke regels en uitgangspunten vastgelegd in de kadernota Grondbeleid.

17.4 Voortgang beleidsuitvoering

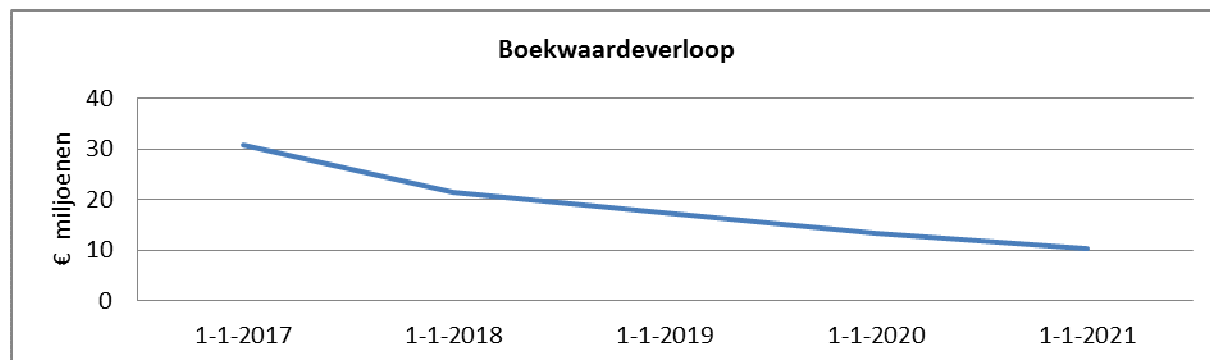
Doordat de markt aantrekt zien we dat voor locaties, in eigendom van derden, waarvan de ontwikkeling lange tijd heeft stilgelegen, initiatieven worden ontplooid. Het gaat om herontwikkeling en transformatie van delen van bestaande woon- en werkgebieden. Ook in onze gemeente. Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van nieuwe grote uitleglocaties naar herontwikkeling en transformatie van delen van bestaande woon- en werkgebieden.

Binnen de bestaande ontwikkellocaties worden de investeringen qua plankosten en kosten bouw- en woonrijp dan ook zo (veel) mogelijk gefaseerd.

De uitgifte- en opbrengstprognoses zijn het afgelopen jaar nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar. De af te dekken risico's, ten laste van het weerstandsvermogen, zijn t.o.v. vorig jaar in totaliteit met ca. 3,5 ton neerwaarts bijgesteld. De verwachting is dat de risicoafdekking de komende jaren nagenoeg gelijk zal blijven aan het huidige afgedekte bedrag (ca. 4,6 miljoen) dan wel verder zal gaan dalen.

Net als vorig jaar zullen wij voor de komende jaren voorzichtigheid betrachten waar het gaat om toepassing van een index op de opbrengstramingen, binnen de onderscheiden grondexploitaties.

De totale boekwaarde op 1 januari 2017 van alle locatieontwikkeling (inclusief bedrijventerreinen) is ruim € 30,7 miljoen. Deze boekwaarde moet worden terugverdiend. Door het herstel op de vastgoedmarkt verloopt dit gunstiger. Zoals blijkt uit onderstaande grafiek, laat de totale boekwaarde van de projecten in exploitatie voor de komende jaren een dalende lijn zien.

Ook de komende jaren zal de aandacht binnen het grondbeleid zich blijven richten op realisatie van de in de woningbouwmonitor opgenomen ontwikkellocaties.

Uitgangspunt is altijd binnen de gestelde kaders en doelen per locatie uit te gaan van de principes, minimalisatie van kosten en maximalisatie van opbrengsten. In de begroting wordt geen rekening gehouden met ongerealiseerde verwachte positieve resultaten. Toekomstige winstnemingen worden als incidenteel voordeel worden aangemerkt.

Tot slot zullen we conform de aanbevelingen van de Commissie BBV de huidige methodes van winstneming aanpassen en een voorstel hiertoe opnemen in de nog vast te stellen Nota Grondbeleid.

Speerpunten voor het grondbeleid zijn:

- Het bewaken en tijdig bijstellen van grondexploitaties waarbij het sturen op het bereiken van de voor de onderscheiden locatieontwikkelingen vastgestelde beleidsdoelen en het beoogde en/of vastgestelde financiële eindresultaat daarvan;
- Onze doelstelling ten aanzien van risicobeheersing en afdekking blijft om voldoende omvang van ons weerstandsvermogen te hebben om de risico's van de gemeentelijke grondexploitaties en Dorpskernen op te vangen;
- Voortgang in de planvorming en realisatie voor nieuwbouw en herontwikkeling incl. het daarbij onderzoeken van de best passende manier van gronduitgifte (bijv. particuliere verkoop, projectmatig, verkoop aan kopers-collectieven, erfpacht, etc.);
- Onder meer op basis van recente woonbehoefte gegevens en de dorpsagenda Vries het faciliteren van bouwplannen en het in beeld brengen van de stappen om te komen tot een bouwplanontwikkeling in het gebied Vries Zuid.
- Intake en begeleiding van niet gemeentelijke bouwplaninitiatieven;
- Verdere uitvoering van de in 2008 vastgestelde Nota Grondinventarisatie door overbodige grondposities binnen de diverse complexen alsmede van het Complex Verspreide Gronden af te stoten;
- Verdere implementatie en uitvoering van de belastingplicht voor VPB;
- Bijdrage leveren aan de op te stellen omgevingsvisie.

17.5 Financiële stand

De financiële vertaling van een locatieontwikkeling in exploitatie vindt plaats in een grondexploitatie. Aan de hand van de actuele inzichten omtrent de van toepassing zijnde beleids- en overige kaders en de diverse planonderdelen worden berekeningen en prognoses opgesteld en uitgevoerd en verwerkt in een grondexploitatie. Uiteindelijk wordt de financiële stand inzichtelijk gemaakt via een berekende eindwaarde en contante waarde. Op deze wijze wordt voldaan aan het Besluit Begroting en Verantwoording vereisten inzake de informatievoorziening grondbeleid.

Op basis van de actuele projectinzichten, ramingen, en overige input, zijn de gegevens en ramingen binnen de benoemde (hoofd)onderdelen van de grondexploitatie in het eerste kwartaal van het jaar geactualiseerd.

Hoofdposten aan de lastenzijde zijn planontwikkeling, verwervingen/ inbreng, voorbereiding en toezicht, financieringskosten en beheers- en administratiekosten. Aan de batenzijde kunnen de verkoopopbrengsten worden genoemd.

Ten minste eenmaal per jaar vindt deze actualisatie plaats.

Uitgangspunt is steeds om in de financiële vertaling van de actuele doelen en beleidskaders voor de locatieontwikkeling te streven naar minimalisatie van de kosten en maximalisatie van de opbrengsten. Nieuw is dat we nu ook rekening moeten houden met de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen. Voor langjarige projecten zoals bij grondexploitaties zal gedurende de looptijd op basis van goed koopmansgebruik de jaarwinst moeten worden bepaald. Ondanks dat getracht is de BBV-voorschriften en de VPB op elkaar te laten aansluiten is dit niet overal gelukt waardoor de fiscale resultaten kunnen afwijken van de commerciële resultaten. Dit maakt het noodzakelijk bepaalde zaken extracomptabel bij te houden en naast de huidige geactualiseerde en vastgestelde grondexploitaties ook fiscale grondexploitaties op hoofdlijnen op te stellen.

In de gebruikelijke rapportages in de planning & control cyclus wordt daarop indien daar aanleiding toe bestaat, ook nader ingegaan.

Het beeld van de grondexploitaties per 1 januari 2017 is als volgt.

- Uit de winstgevende exploitaties wordt aan het einde van deze exploitaties een positief resultaat van € 18,07 miljoen op eindwaarde, met een contante waarde van € 15,23 miljoen verwacht. Dit bedrag zal pas na feitelijke realisatie voor verdere bestemming in aanmerking komen.
- Daarnaast worden er geen verlieslatende grondexploitaties verwacht op basis van de huidige inzichten tot en met het einde van het jaar.

Zoals eerder gezegd is bij de actualisatie van de grondexploitaties per 1 januari 2017 zoveel mogelijk rekening gehouden met de nieuwe wet- en regelgeving. Met name de gewijzigde rentetoerekening heeft een behoorlijke impact op de voorziene resultaten waardoor het algemene beeld is dat de winstvoorraad aanzienlijk hoger is.

17.6 IJkmomenten

Voor de momenten van informatieverstrekking omtrent de projecten wordt aangehaakt bij de Planning- en Control cyclus van de Begroting.

Vanaf 2018 wordt geen aparte projectenrapportage meer verstrekt. De verantwoording van de projecten vindt plaats via de reguliere stukken in de P&C cyclus. De herziening van de grondexploitaties is losgekoppeld van de jaarrekening. Hierdoor is het mogelijk geworden om uw raad veel eerder te kunnen informeren over de gewijzigde budgetten in de geactualiseerde grondexploitaties waardoor ook eerder met formeel vastgestelde budgetten gewerkt kan worden.

Bij de herziening van de grondexploitaties worden de risico's van het grondbedrijf eveneens herijkt en in kaart gebracht.

13.7 Opbrengsten

De marktconforme prijs wordt veelal op basis van de residuele rekenmethode inzichtelijk gemaakt. De uitgifteprijs-berekeningen worden direct voorafgaand aan de daadwerkelijke uitgifte toegepast.

Het uitgangspunt van marktconformiteit levert bij kavels voor sociale huurwoningen spanning op. Het streven naar realisatie van huurwoningen met een betaalbare huur is lastig verenigbaar met het door de corporaties betalen van een residueel berekende grondprijs.

17.8 Dorpskernen

In dergelijke projecten is sprake van meer kosten dan opbrengsten voor de planrealisatoren. Hierdoor kunnen niet alle door de gemeente ten behoeve van deze bouwplannen gemoeide kosten op de realisatoren van het bouwplan c.q. de eigenaren in het ontwikkelgebied worden verhaald.

Ook is er sprake van gewenste en noodzakelijke investeringen in het openbaar gebied die, omdat ook anderen daarvan profiteren, en e.e.a. ook ten behoeve van het algemeen maatschappelijk nut is, lang niet volledig aan de bouwplaninitiator kunnen worden toegerekend.

Een gemeentelijke investeringsbijdrage in centrumgebiedsontwikkelingen is onontkoombaar.

Centrum Eelde

Voor Eelde geldt dat naast de verkoop van de achterzijde van de locatie vm. garage Koops inmiddels ook een verkoopovereenkomst is gesloten voor de verkoop van de voorzijde. De herinrichting van de grote parkeerplaats is gereed en de werkzaamheden herinrichting openbare ruimte van de "ring" rondom het centrum zijn aanbesteed. Inmiddels is gestart met de uitvoering van de werkzaamheden en de verwachting is dat deze werkzaamheden uiterlijk juni 2018 zijn afgerond.

De gerechtelijke procedure inzake een ingediende claim door RVG loopt nog en de zitting is uitgesteld tot het voorjaar van 2018. Afhankelijk van het verloop van deze procedure is het nu lastig in te schatten of hiervoor in 2018 voor juridische kosten extra budget benodigd zal zijn.

Centrum Zuidlaren

Wij hebben, zoals aangekondigd, onze denkrichting voor de ontwikkeling van het centrum Zuidlaren gedeeld met de raad op 4 juli jl. Deze denkrichting is tot stand gekomen op basis van onze analyse van het centrum van Zuidlaren. Hierbij hebben wij onder andere betrokken de ontwikkelingen op het gebied van detailhandel zoals die worden voorzien, investeringsverzoeken van in Zuidlaren gevestigde (supermarkt-)ondernemers en overige initiatiefnemers. Uiteraard hebben wij hierbij ook rekening gehouden met kaders en uitgangspunten zoals die zijn opgenomen in de eerder door uw raad (geamendeerd) vastgestelde kaderstellende nota voor het voorterrein PBH.

Wij gaan nu hierover in gesprek met stakeholders zoals de ondernemersvereniging, de klankbordgroep, etc. Omdat dit alle inwoners van Zuidlaren raakt zullen wij eind dit jaar tevens een brede draagvlakmeting voor deze ontwikkelrichting voor centrum Zuidlaren voorbereiden. Ons doel is om te komen tot een breed gedragen visie voor een duurzaam toekomstbestendig centrum van Zuidlaren.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het onderhouden werk van de gronden in exploitatie exclusief eventuele toekomstige winstnemingen. In de tabel is onderscheid gemaakt tussen woningbouwlocaties en bedrijventerreinen.

	Boekwaarde 01-01-17	Inkomsten 2017	Uitgaven 2017	Boekwaarde 31-12-17	Inkomsten 2018	Uitgaven 2018	Boekwaarde 31-12-18
Oude Tolweg	-194.101	-327.267	116.501	-404.867			
Donderen	24.145	-87.429	59.866	-3.418	-87.429	68.330	-22.517
Ter Borch	22.188.957	-11.637.316	4.062.393	14.614.034	-6.361.324	2.974.883	11.227.593
Zuidoevers	1.317.740	-348.378	179.366	1.148.728	-361.861	57.757	844.624
Groote Veen	4.333.790	-3.681.161	857.360	1.509.989	-2.743.000	616.032	-616.979
subtotaal	27.670.531	-16.081.551	5.275.486	16.864.466	-9.553.614	3.717.002	11.432.721
Vriezerbrug Bedrijventerrein	1.751.131	-390.000	70.973	1.432.104	-237.250	54.088	1.248.942
Business Park Ter Borch	1.315.735	-33.775	1.937.699	3.219.659	-376.891	1.965.498	4.808.266
subtotaal	3.066.866	-423.775	2.008.672	4.651.763	-614.141	2.019.586	6.057.208
Totaal	30.737.397	-16.505.326	7.284.158	21.516.229	-10.167.755	5.736.588	17.489.929

Voor de onderbouwing van bovengenoemde geraamde inkomsten en uitgaven verwijzen wij u graag naar de grondexploitaties. Hierin wordt per hoofdpост gespecificeerd aangegeven en toegelicht hoe de ramingen zijn opgebouwd.

Voor eventuele af te waarden of afgewaardeerde gronden wordt/is een voorziening "afwaardering gronden" gevormd. Eventuele verliezen worden afgeboekt ten laste van de in de Algemene Reserve Calamiteiten (ARCA). Echter, hiervan is op dit moment geen sprake.

In onderstaand overzicht worden de verwachte kosten en opbrengsten vanaf het jaar 2018 weergegeven. De laatste twee kolommen geven het verwachte resultaat weer aan het einde van de looptijd van het project. Deze gegevens zijn gebaseerd op de grondexploitaties per 1 januari 2017.

	Raming kosten vanaf 2018	Raming opbrengsten vanaf 2018	Eindwaarde	Netto Contante Waarde
Oude Tolweg	0	0	404.726	396.907
Donderen	92.044	-174.857	86.232	81.330
Ter Borch	11.065.578	-37.440.959	12.089.589	10.142.845
Zuidoevers	530.741	-1.979.755	301.540	263.050
Groote Veen	1.629.261	-5.696.223	2.629.343	2.293.720
subtotaal	13.317.624	-45.291.794	15.511.430	13.177.852
Vriezerbrug Bedrijventerrein	336.061	-2.881.090	1.112.416	880.234
Business Park Ter Borch	13.289.975	-17.848.976	1.451.123	1.170.867
subtotaal	13.626.036	-20.730.066	2.563.539	2.051.101
Totaal	26.943.660	-66.021.860	18.074.969	15.228.953

17.9 Niet in exploitatie genomen (bouw)grond (NIEGG)

Deze gronden zijn meestal anticiperend of strategisch aangekocht. Er is dan nog geen grondexploitatie, maar de verwachting is wel dat de grond dient voor bebouwinguitbreiding. Voor deze grond moet een reëel en stellig voornemen bestaan dat deze in de nabije toekomst als worden bebouwd. Deze verwachting moet zijn gebaseerd op een raadsbesluit. In dit besluit dient de raad inhoud te hebben gegeven aan ambitie en planperiode. NIEGG bevindt zich dan als het ware op de startlijn van de “vervaardigingsfase” vanwege de intenties met de grond.

Met ingang van 1 januari 2016 komt de balanscategorie “niet in exploitatie genomen bouwgronden” niet meer voor in het BBV (Besluit Begroten en Verantwoorden). Dit betekent de gemeente deze gronden heeft moeten herrubriceren van de voorraden naar terreinen en gronden bij de materiele vaste activa.

Materiele vaste activa hebben als waarderingsgrondslag verkrijgingsprijs of duurzaam lagere marktwaarde. Deze omzetting kan gevolgen hebben voor de waardering van deze gronden. Om deze reden is in het Wijzigingsbesluit een overgangsbepaling opgenomen. Hierin staat dat de huidige NIEGG's per 1 januari 2016 zonder afwaardering kunnen worden omgezet tegen de boekwaarde per 1 januari 2016. Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets.

Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Deze toets mag gedurende de overgangperiode van 4 jaar plaatsvinden. Echter, eventuele afwaardering van een perceel grond/complex mag niet over een aantal jaren worden gespreid.

Deze nieuwe rubricering heeft tevens tot gevolg dat het met ingang van 1 januari 2016 niet meer is toegestaan om rente of overige kosten toe te rekenen aan deze gronden.

Eventuele voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitaties (bijvoorbeeld kosten van onderzoek en ontwikkeling) mogen onder voorwaarden worden geactiveerd onder de immateriële vaste activa.

Gevolgen afschaffing NIEGG voor de gemeente Tynaarlo

Bovengenoemd wijzigingsbesluit kan mogelijk gevolgen hebben op de waarde van de gronden van de projecten Tienelswolde en de Prins Bernhardhoeve. De overige gronden zijn al afgewaardeerd naar verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

Het is aan de gemeente om af te wegen of en op welk moment deze gronden in aanmerking komen om te worden ontwikkeld en opgenomen worden in een actieve grondexploitatie.

Omdat er met diverse partijen over diverse ontwikkelingen in Zuidlaren wordt gesproken, kiezen wij ervoor om vooralsnog de projecten Prins Bernhardhoeve en Tienelswolde (nog) niet af te waarderen.

Van de nog niet in exploitatie genomen gronden, nu strategische gronden (MVA) is de gemiddelde boekwaarde per m² als volgt.

Project	Boekwaarde per m ²
Verspreide Gronden	2,80
Vriezerbrug Zuid	3,80
Loopstukken fase 2	2,60
Gronden De Bronnen	3,30
Tienelswolde	9,73
Prins Bernhardhoeve	22,73
Broekveldt	2,60
Percelen Brongebied	2,30

Project	boekwaarde per m²
Verspreide Gronden	2,60
Vriezerbrug Zuid	2,60
Loopstukken fase 2	2,60
De Bronnen	2,60
Tienelswolde	9,11
Prins Bernhardhoeve	21,96
Broekveldt	2,60
Percelen Brongebied Warme gronden De Bronnen	2,30
	2,60

Met uitzondering van de projecten Tienelswolde en Prins Bernhardhoeve, zijn alle projecten afgewaardeerd naar de huidige marktwaarde (agrarisch, natuur)

Bijlage 1: Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten per programma	2018	2019	2020	2021
Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning				
0.1 Bestuur				
Lasten				
Wachtgeld gem. Bestuur	161.602	109.444	55.129	0
Introductieprogramma raadsleden	10.000	0	0	0
	171.602	109.444	55.129	0
Baten				
Onttrekking voorziening wachtgelden gemeentebestuur	-161.602	-109.444	-55.129	0
	-161.602	-109.444	-55.129	0
0.4 Overhead				
Lasten				
Investeringsplan bedrijfsvoering	349.725	0	0	0
Frictiekosten	-80.574	-141.570	0	0
	269.151	-141.570	0	0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds				
Lasten				
Schommelfonds Algemene uitkering	500.000	500.000	500.000	500.000
	500.000	500.000	500.000	500.000
Baten				
DU) Combinatiefunctionarissen	-126.759	-126.759	-126.759	-126.759
DU) Verhoogde assielinstroom	0	0	0	0
	-126.759	-126.759	-126.759	-126.759
0.8 Overige baten en lasten				
lasten				
Onvoorzien	0	0	0	0
Incidenteel nieuw beleid	515.000			
	515.000	0	0	0
0.10 Mutaties in reserves				
Lasten				
Reserve pensioenverplichtingen wethouders	107.493	107.231	106.979	106.979
Toevoeging Argi i.v.m. vrijval kapitaallasten	100.735	155.036	233.377	335.491
	208.228	262.267	340.356	442.470
Baten				
Onttrekking reserve investeringsplan bedrijfsvoering	-349.725	0	0	0
Onttrekking Argi incidenteel nieuw beleid	-800.000	0	0	0
Onttrekking reserve combinatiefunctionarissen	-63.560	-63.560	-63.560	-63.560
Onttrekking reserve participatie	-3.000	0	0	0
Onttrekking BR VN Panel	-15.000	-15.000	0	0
Onttrekking BR regenboog gemeente	-7.500	0	0	0
Onttrekking BR Jeugdsoos Donderen	-6.500	-6.500	0	0
Onttrekking BR Minimabeleid	-15.000	-15.000	0	0
	-1.260.285	-100.060	-63.560	-63.560
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 0	115.335	393.878	650.037	752.151
Hoofdstuk 1: Veiligheid				
1.2 Openbare orde en veiligheid				
Lasten				
Dossier mijnbouw	34.000	0	0	0
Regenboog gemeente	7.500	0	0	0
	41.500	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 1	41.500	0	0	0
Hoofdstuk 4: Onderwijs				
4.2 Onderwijshuisvesting				
Lasten				
Dekking combinatiefunctiomarissen	-28.800	-28.800	-28.800	-28.800
	-28.800	-28.800	-28.800	-28.800
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 4	-28.800	-28.800	-28.800	-28.800

Incidentele baten en lasten per programma	2018	2019	2020	2021
Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie				
5.1 Sportbeleid en activering				
Lasten				
Dekking combinatiefunctionarissen	-53.000	-53.000	-53.000	-53.000
Kosten combinatiefunctionarissen	285.000	285.000	285.000	285.000
		232.000	232.000	232.000
Baten				
Opbrengsten combinatiefunctionarissen	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
		-10.000	-10.000	-10.000
5.6 Media				
Lasten				
Bestrijding laaggeletterdheid	30.000	30.000	0	0
Incidentele invulling taakstelling	135.000	0	0	0
		165.000	30.000	0
Baten				
Bijdrage provincie voor bestrijding laaggeletterdheid	-30.000	-30.000	0	0
		-30.000	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 5	357.000	222.000	222.000	222.000
Hoofdstuk 6: Sociaal domein				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie				
Lasten				
Dorpsinitiatieven	50.000	0	0	0
Jeugdsoos Donderen	6.500	6.500		
Minimabeleid	15.000	15.000	0	0
VN Panel	15.000	15.000	0	0
Kosten verhoogde assielinstroom	243.000	0	0	0
		329.500	36.500	0
Baten				
Dorpsinitiatieven	-50.000	0	0	0
Bijdragen verhoogde assielinstroom	-223.000	0	0	0
		-273.000	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 6	56.500	36.500	0	0
Hoofdstuk 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1 Ruimtelijke ordening				
Lasten				
Personeel van derden	17.785	0	0	0
		17.785	0	0
8.3 Wonen en bouwen				
Baten				
Bouwvergunningen	-253.491	0	0	0
		-253.491	0	0
Saldo incidentele baten en lasten Hoofdstuk 8	-235.706	0	0	0
Totale incidentele lasten	2.420.966	999.841	1.098.685	1.145.670
Totale incidentele baten	-2.085.137	-376.263	-255.448	-200.319
Totaal incidentele baten en lasten	305.829	623.578	843.237	945.351

Bijlage 2: Mutaties in reserves

Incidentele onttrekkingen aan reserves	2018	2019	2020	2021
Dekking incidenteel nieuw beleid	800.000			
Onttrekking investeringsplan bedrijfsvoering	349.725	0	0	0
Onttrekking reserve combinatiefunctionarissen	63.560	63.560	63.560	63.560
Onttrekking reserve participatie	3.000			
Onttrekking BR Regenboog gemeente	7.500			
Onttrekking BR Jeugdsoos Donderen	6.500	6.500		
Onttrekking BR Minimabeleid	15.000	15.000		
Onttrekking BR VN Panel	15.000	15.000		
Totaal incidentele onttrekkingen aan reserves	1.260.285	100.060	63.560	63.560

Incidentele toevoegingen aan de reserves	2018	2019	2020	2021
Reserve pensioenverplichtingen wethouders	107.493	107.231	106.979	106.979
Toevoeging Argi i.v.m. vrijval kapitaallasten	100.735	155.036	255.560	335.491
Totaal incidentele toevoegingen aan reserves	208.228	262.267	362.539	442.470

Structurele onttrekkingen aan reserves	2018	2019	2020	2021
Dekking kapitaallasten Transferium de Punt	22.750	22.555	22.360	22.165
Dekking kapitaallasten SV Tynaarlo	13.400	13.274	13.149	13.023
Dekking kapitaallasten accomodatiebeleid	416.128	458.844	482.702	477.666
Dekking tijd. Huisvesting 2e fase Ter Borch	41.078	40.575	40.072	39.569
Dekking kapitaallasten gemeentehuis	416.970	413.096	409.221	405.347
Dekking kapitaallasten electravereiligheid	8.429	8.307		
Dekking reserve btw compensatiefonds	581.880	589.438	598.098	607.402
Dekking kapitaallasten mechanisatie buitendienst	162.942	160.751	158.560	153.824
Totaal structurele onttrekkingen aan reserves	1.663.577	1.706.840	1.724.162	1.718.996

Structurele toevoegingen aan reserves	2018	2019	2020	2021
Reserve btw compensatiefonds	581.880	589.438	598.098	607.402
Totaal structurele toevoegingen aan reserves	581.880	589.438	598.098	607.402

Totaal toevoegingen	790.108	851.705	960.637	1.049.872
Totaal onttrekkingen	2.923.862	1.806.900	1.787.722	1.782.556

Saldo mutaties clusters	2.133.754	-955.195	-827.085	-732.684
--------------------------------	------------------	-----------------	-----------------	-----------------

Bijlage 3: Verklaring verschillen tussen de begroting 2017 en 2018

In deze bijlage worden per hoofdstuk de verschillen tussen de primitieve begroting van 2018 en de laatste versie van de begroting 2017 toegelicht. De laatste versie van de begroting 2017 is de begroting na de begrotingswijziging van de voorjaarsbrief.

In onderstaande tabellen zijn alle positieve en negatieve verschillen groter dan € 25.000 toegelicht.

Voor een groot deel ontstaan de verschillen door onderstaande punten:

Incidentele wijzigingen 2017.

Gedurende het begrotingsjaar 2017 vinden er op de begroting 2017 diverse incidentele begrotingswijzigingen plaats. Onder andere de voorjaarsbrief bestaat voor een groot deel uit incidentele wijzigingen. Omdat het incidentele wijzigingen betreft heeft het veelal alleen betrekking op het huidige begrotingsjaar. Hierdoor ontstaan dus verschillen tussen de huidige begroting van 2017 en de primitieve begroting van 2018. Deze verschillen staan in onderstaande overzichten onder het kopje “incidentele wijzigingen in 2017”. Bij het vergelijken van de begroting van 2018 met de laatste versie van de begroting van 2017 zorgen incidentele lasten in 2017 voor een voordeel in de vergelijking. In 2018 zijn die lasten er namelijk niet.

Index

Doordat de budgetten in de begroting worden geïndexeerd ontstaan verschillen tussen de begroting van 2017 en 2018. Het betreft hier zowel prijsindexen als indexen op de loonkosten. De indexen worden in onderstaande tabellen niet verder toegelicht.

Loonsom

Ieder jaar wordt bij het opstellen van de begroting een nieuwe urenbegroting opgesteld. De loonsommen van de organisatie worden aan de hand van deze urenbegroting doorbelast naar taakvelden. Tussen 2017 en 2018 kunnen hierdoor verschillen ontstaan in de loonsommen per taakveld en dus per hoofdstuk. Verschillen in de loonsommen kunnen dus ontstaan door indexen op de lonen en door wijzigingen in de urenbegroting. Deze verschillen staan in onderstaande overzichten onder het kopje “loonsom 2018 t.o.v. 2017”.

Overige verschillen

Naast bovenstaande oorzaken kunnen er ook verschillen ontstaan door onder andere:

- wijzigingen als gevolg van de mei- en septembercirculaire voor zowel de algemene uitkering maar ook voor decentralisatie- en integratie-uitkeringen en de daarbij behorende budgetten.
- Vertragingen in investeringen of afronden van investeringen waardoor verschillen ontstaan in de kapitaallasten voor zowel rente als afschrijving. Dit heeft ook weer gevolgen voor de budgetten waar de dekking vandaan moet komen.
- Incidentele wijzigingen voor 2018 en verder. In sommige gevallen worden incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor meerdere jaren en voor verschillende bedragen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de budgetten voor wachtgelden en de budgetten voor opvang van statushouders en asielzoekers.
- In de perspectievennota worden zowel nieuwe incidentele als structurele budgetten beschikbaar gesteld.

Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Incidentele wijzigingen in 2017			
38.000	-38.000	V/N	Extra aanvragen reisdocumenten 2017
	28.500	V	Lagere dividend inkomsten
	-110.000	N	Verkoop woning
183.500		V	Informatiebeleidsplan
256.204		V	Zaakgericht werken
30.000		V	Uitputting onvoorzien incidenteel
Loonsom 2018 t.o.v. 2017			
-203.960	96.641	N/V	Gevolgen nieuwe urenbegroting en index lonen
Overige verschillen tussen 2018 en 2017			
31.380	-31.380	V/N	Wachtgeld voormalig wethouders
-35.000		N	Beheer gebouwen tijdelijk in eigendom
-37.778		N	Kosten fonds gemeentelijke uitvoering VNG
-40.750		N	Kosten interne dienstverlening Archief
-30.060		N	Select Your Own Corporate Device
300.000		V	Taakstelling bedrijfsvoering
30.759		V	Rente lasten en doorbelasting van rente
	135.160	V	OZB trendmatige verhoging en bouwontwikkeling
43.295		V	Doorbelasting overhead
-247.938		N	Schommelfonds algemene uitkering
	1.548.064	V	Hogere algemene uitkering
	29.718	V	Hogere WMO integratie uitkering
	-77.940	N	Lagere decentralisatie uitkering versterking peuterspeelzalen
	-257.600	N	Lagere decentralisatie uitkering verhoogde asielinstroom
	23.469	V	Hogere integratie-uitkering decentralisatie AWBZ naar WMO
	304.413	V	Hogere integratie-uitkering decentralisatie jeugdzorg
	75.376	V	Hogere integratie-uitkering participatiegelden werkzoekenden
34.300		V	Vennootschapsbelasting
-368.500		N	Onvoorzien incidenteel nieuw beleid
34.760	-53.489	V/N	Overige verschillen
18.212	1.672.932	V/V	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.

Hoofdstuk 1: Veiligheid

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Overige verschillen tussen 2018 en 2017			
17.744	-14.623	V/N	Overige verschillen
17.744	-14.623	V/N	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.

Hoofdstuk 2: Verkeer, vervoer en waterstaat

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Incidentele wijzigingen in 2017			
50.000		V	Inc. nieuw beleid Rotonde Julianalaan/Stationsweg Zuidlaren
25.000		V	Inc. nieuw beleid Rotonde A28
Overige verschillen tussen 2018 en 2017			
-312.074		N	Verhoging budget onderhoud wegen n.a.v. themaboekje
-40.328		N	Indexering
-54.142	2.081	N/V	Overige verschillen
-331.544	2.081	N/V	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.

Hoofdstuk 3: Economie

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Incidentele wijzigingen in 2017			
50.000		V	Inc. nieuw beleid vrijetijdseconomie
100.000		V	Inc. Nieuw beleid economische visienota
200.000		V	Maatschappelijk krediet bedrijvenregeling Drenthe
40.000		V	Transitiekosten GAE
200.000	-415.000	V/N	Verkoop Oude Asserstraat 18/18a te Vries
Overige verschillen tussen 2018 en 2017			
4.516	-9.528	V/N	Overige verschillen
594.516	-424.528	N/V	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.

Hoofdstuk 4: Onderwijs

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Incidentele wijzigingen in 2017			
200.000		V	Inc. nieuw beleid Impuls onderwijs
30.000		V	Beheer Yders Hoes
Loonsom 2018 t.o.v. 2017			
102.097		V	Gevolgen nieuwe urenbegroting en index lonen
Overige verschillen tussen 2018 en 2017			
-494.024		N	Kapitaallasten Accomodatiebeleid
-197.245		N	Budget Accomodatiebeleid (incl. AB Zuidlaren ad € 250.000)
54.590		V	Taakstelling transformeren peuterspeelzalen
-227	702	N/V	Overige verschillen
-304.809	702	V/N	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.

Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Incidentele wijzigingen in 2017			
40.000		V	Inc. nieuw beleid Projectensubsidie/activiteitensubsidie
100.000		V	Inc. nieuw beleid verenigingsgebouw waterscouting Midlaren
60.000		V	Inc. nieuw beleid Openbare ruimte - bloemen
50.000		V	Inc. nieuw beleid Herstel Drentsche Aa-watersysteem
93.700		V	Culturele gemeente
Loonsom 2018 t.o.v. 2017			
-243.451		N	Gevolgen nieuwe urenbegroting en index lonen
Overige verschillen tussen 2018 en 2017			
-71.355		N	Investeringsplanning sport
119.100		V	Subsidie cultuur educatie
126.500		V	Subsidie bibliotheek
-105.420		N	Kapitaallasten
-12.783	20.442	N/V	Overige verschillen
156.291	20.442	V/N	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.

Hoofdstuk 6: Sociaal domein

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Incidentele wijzigingen in 2017			
64.000	-95.000	V/N	Inburgering
55.000		V	Initiatiefvoorstel meedoenbanen
58.000		V	Subsidie jeugdhulp
Loonsom 2018 t.o.v. 2017			
-448.018		N	Gevolgen nieuwe urenbegroting en index lonen
Overige verschillen tussen 2017 en 2018			
242.000	-222.000	V/N	Tussenvoorziening statushouders
257.600		V	Kosten verhoogde assielinstroom
-1.082.518	1.002.000	N/V	WPDA/ALESCON
-23.469		N	Meer budget decentralisatie AWBZ naar WMO in 2018
-304.413		N	Meer budget decentralisatie jeugdzorg in 2018
-54.590		N	Taakstelling peuterspeelzalen in 2017 inc. Ingevuld
-45.133		N	Huisvestingslasten 't Punthoes
180.588		V	Dekking loonsommen
-35.869		N	Hogere integratie uitkering WMO dus hogere lasten
-55.216	-60.661	N/N	Overige verschillen
-1.192.038	624.339	V/N	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.

Hoofdstuk 7: Volksgezondheid en milieu

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Loonsom 2018 t.o.v. 2017			
-168.594		N	Gevolgen nieuwe urenbegroting en index lonen
Overige verschillen tussen 2018 en 2017			
-199.789		N	Kapitaallasten
376.130		V	Onttrekking voorziening riolering
-60.361	0	N	Toevoeging voorziening reiniging
-83.705	17.014	N/V	Overige verschillen
-136.319	17.014	N/V	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.

Hoofdstuk 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Lasten	Baten	V/N	Toelichting verschillen
Incidentele wijzigingen in 2017			
90.000		V	Maatschappelijk krediet omgevingswet
250.000		V	Inc. nieuw beleid impuls volkshuisvesting /sociale woningbouw
85.000		V	Inc. nieuw beleid E-label update maatschappelijk vastgoed
25.000		V	Bestemmingsplannen
Loonsom 2018 t.o.v. 2017			
195.307		V	Gevolgen urenbegroting incl. dekking uren en overhead initiatief
Overige verschillen tussen 2018 en 2017			
-154.522	154.522		Jaarschijf grondexploitaties
586	-20.077	V/N	Overige verschillen
491.371	134.445	V/V	Totaal verschillen resultaat voor bestemming.